

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra primární a preprimární pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Veronika Bobková

Problematika plánování, realizace a evaluace zápisů do 1. ročníku ZŠ

Olomouc 2020

Vedoucí práce: Mgr. Bc. Marcela Otavová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne:

.....

Bc. Veronika Bobková

Poděkování

Děkuji Mgr. Bc. Marcele Otavové, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce, poskytování rad a materiálových podkladů k práci. Dále děkuji paní ředitelce Ing. Aleně Vašákové za poskytnutí materiálů a podkladů týkající se zápisu do 1. třídy na ZŠ a MŠ Svitavy, Sokolovská 1.

OBSAH

ÚVOD.....	7
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1 ŠKOLNÍ PŘIPRAVENOST A ŠKOLNÍ ZRALOST	9
1.1 Školní připravenost.....	9
1.2 Školní zralost	10
2 OBLASTI ŠKOLNÍ ZRALOSTI A PŘIPRAVENOSTI	12
2. 1 Tělesný (somatický) vývoj a zdravotní stav	13
2. 2 Úroveň kognitivních funkcí	14
2. 2. 1 Řeč.....	15
2. 2. 2 Sluchové vnímání.....	19
2. 2. 3 Zrakové vnímání	22
2. 2. 4 Vizuomotorika a grafomotorika	24
2. 2. 5 Vnímání prostoru a času.....	25
2. 2. 6 Základní matematické představy.....	25
2. 3 Úroveň práceschopnosti.....	26
2. 4 Úroveň zralosti osobnosti	26
3 ZÁPIS DO 1. TŘÍDY ZÁKLADNÍ ŠKOLY	28
3. 1 Legislativní ukotvení zápisu do 1. třídy.....	28
3. 2 Způsob přijímání žáků k základnímu vzdělávání	29
3. 3 Odklad povinné školní docházky	32
3. 3. 1 Žádost o odklad povinné školní docházky a jeho schválení	32
3. 3. 2 Dodatečný odklad povinné školní docházky.....	33
3. 3. 3 Nejčastější příčiny odkladu povinné školní docházky	34

4 ZÁKONNÍ ZÁSTUPCI A VSTUP DÍTĚTE DO ŠKOLY	35
4. 1 Desatero pro rodiče předškoláka.....	35
4. 2 Desatero pro budoucího školáka.....	39
5 VÝBĚR ŠKOLY	42
II. EMPIRICKÁ ČÁST	45
6 VÝZKUMNÉ MÍSTO.....	45
7 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ – KVANTITATIVNÍ VÝZKUM.....	47
7. 1 Cíle kvantitativního výzkumu.....	47
7. 2 Výzkumné otázky	47
7. 3 Metody kvantitativního výzkumu	47
7. 3. 1 Dotazník	48
7. 4 Výzkumný soubor.....	49
7. 5 Analýza dotazníkového šetření	49
7. 6 Závěr výsledků dotazníkového šetření.....	64
8 ZÁPIS NANEČISTO A ŘÁDNÝ ZÁPIS DO 1. TŘÍDY – KVALITATIVNÍ VÝZKUM..	67
8. 1 Metody kvalitativního výzkumu	67
8. 1. 1 Pozorování.....	67
8. 2 Cíle kvalitativního výzkumu – Zápis nanečisto.....	69
8. 3 Výzkumné otázky - Zápis nanečisto	69
8. 4 Výzkumné místo a výzkumný soubor - Zápis nanečisto	69
8. 5 Analýza výsledků pozorování - Zápis nanečisto	70
8. 6 Závěr výsledků kvalitativního výzkumu - Zápis nanečisto	75

8. 7 Komparace problémových oblastí Zápisu nanečisto z roku 2019 a 2020	76
8. 8 Cíle kvalitativního výzkumu - Řádný zápis.....	78
8. 9 Výzkumné otázky – Řádný zápis.....	79
8. 10 Výzkumné místo a výzkumný soubor - Řádný zápis.....	79
8. 11 Analýza výsledků pozorování - Řádný zápis.....	79
8. 12 Závěr výsledků kvalitativního výzkumu - Řádný zápis.....	86
9 DISKUZE	88
ZÁVĚR.....	91
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	93
SEZNAM PŘÍLOH	96
SEZNAM TABULEK	97
SEZNAM GRAFŮ	98
PŘÍLOHY	
ANOTACE	

ÚVOD

V současnosti je velice diskutovaným a mezi zákonnými zástupci oblíbeným tématem vstup dítěte do základní školy. Mateřské školy děti předškolního věku zodpovědně připravují a vzdělávají tak, aby pro ně bylo zahájení povinné školní docházky co nejméně stresující a pokud možno navazovalo plynule na mateřskou školu, kterou dítě navštěvovalo. Již dlouhodobě je vstup do základní školy žáků zahájen zápisem do první třídy, kde dítě prokazuje na základě své činnosti a aktivity dosaženou míru školní zralosti a připravenosti jak po stránce fyzické, psychické či sociální. Po vyhodnocení jeho výstupů je k povinné školní docházce buď přijato, nebo je jeho povinná školní docházka odložena. Podmínky, za kterých je dítě k základnímu vzdělávání přijato, jsou jasně stanoveny a ukotveny v zákoně o základním vzdělávání. Každá základní škola si ale může podmínky přijímání žáků doplnit dle svých požadavků. Tyto požadavky jsou veřejně dostupné a zákonní zástupci mají plné právo do nich nahlédnout. V současné době je moderním trendem organizovat zápisy do prvních tříd netradičním způsobem, kdy je celý zápis zaměřen tematicky ve stylu pohádek a her. Netradičním zápisem se budeme zabývat dále v diplomové práci. Dalším moderním trendem je také organizování takzvaných Zápisů nanečisto. Při těchto aktivitách organizovaných konkrétní základní školou si děti procvičí a upevnění své znalosti a dovednosti, které si přinášejí z mateřské školy, ale i ze své rodiny. Zákonní zástupci mají prostor a možnost přihlížet průběhu zápisu a také si mohou odnést cenné rady a doporučení, kterými mohou svým dětem dopomoci v jejich předškolní přípravě.

Tato diplomová práce se zabývá problematikou plánování, realizace a evaluace zápisů do 1. ročníku základní školy. Práce je rozdělena do dvou částí, a to na část teoretickou a část empirickou.

První část diplomové práce, tedy část teoretická, se zabývá školní zralostí a připraveností dítěte předškolního věku. Zaměřujeme se zde hlavně na oblast fyzickou, psychickou a sociální, které ovlivňují vstup předškoláka do základní školy a v neposlední řadě také úspěšnost dítěte ve škole. V následujících kapitolách podrobněji popíšeme problematiku samotného zápisu do první třídy základní školy, ale také Zápisů nanečisto, které základní školy poměrně často organizují. Budeme se zde zabývat ukotvením v zákonech a vyhláškách, podmínkami pro přijetí žáka k základnímu vzdělávání, ale také odkladem povinné školní docházky a náležitostmi, které se s odkladem a přijímáním žáků pojí. Nedílnou součástí diplomové práce bude také kapitola

zabývající se doporučeními pro rodiče předškoláků. Tedy tím, jak zákonní zástupci mohou pomoci s přípravami dítěte na vstup do základní školy, popřípadě kde a od koho mohou pomoc očekávat. Pozornost bude věnována i problematice výběru základní školy pro budoucího školáka, která kritéria jsou při volbě budoucí školy pro zákonné zástupce důležitá.

Ve druhé části diplomové práce, tedy části empirické, bude hlavním cílem podat ucelený přehled informací o problematice příprav a průběhu Zápisu nanečisto a také příprav, průběhu a vyhodnocování řádného zápisu do první třídy na běžné základní škole. Empirická část bude rozdělena do dvou oblastí. První oblast se bude zabývat kvantitativním výzkumem, který byl realizován za pomoci dotazníkového šetření se zákonnými zástupci budoucích školáků v rámci Zápisu nanečisto. Druhá oblast bude poté zaměřena na kvalitativní výzkum, který byl za použití metody pozorování realizován přímo s budoucími školáky jak při Zápisu nanečisto, tak při řádném zápisu do základní školy. V rámci empirické části diplomové práce bude evaluován dotazník se zákonnými zástupci, kteří se svými dětmi navštívili Zápis nanečisto. Dále zde budou popsána jednotlivá stanoviště a aktivity, které byly k Zápisu nanečisto připraveny, součástí bude i analýza jednotlivých činností a problémových oblastí. Budou zde komparovány problémové oblasti Zápisů nanečisto ze školního roku 2019/2020 a 2020/2021. V empirické části bude věnována podkapitola i řádnému zápisu do první třídy, především jeho přípravám, legislativním náležitostem a v neposlední řadě i analýze činností a pracovních listů budoucích školáků. Celá diplomová práce bude doplněna fotografiemi ze Zápisu nanečisto a samotného řádného zápisu do první třídy základní školy, tabulkami, výsečovými grafy a mnoha dalšími přílohami.

Cílem diplomové práce je popsat problematiku plánování, realizaci a evaluaci Zápisu nanečisto a řádného zápisu do 1. třídy běžné základní školy. Dílčími cíli je analyzovat faktory podílející se na výběru školy a také popsat a analyzovat připravená stanoviště a aktivity k Zápisu nanečisto a řádnému zápisu do první třídy, na nichž byla posuzována školní zralost a připravenost dětí předškolního věku.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ŠKOLNÍ PŘIPRAVENOST A ŠKOLNÍ ZRALOST

„K významným událostem v životě člověka patří již po celé generace nástup do školy. S postupným zvyšováním nároků na vzdělávání stoupá i zájem o všechny faktory, které mohou mít podíl na míře úspěšnosti vyrovnávání se dítěte s požadavky školy.“ (Petrová, 2008, s. 84) V České republice mohou do základní školy nastoupit děti, které dosáhly šesti let věku. Každé z nich ale nemusí být pro školu zralé, což velice výrazně ovlivňuje jejich přizpůsobení se novému prostředí, tedy škole. Děti, které nastupují do základní školy, mohou být zralé a zároveň připravené. Mohou ale mezi nimi být i děti zralé a nepřipravené. V takovém případě je třeba všechny nedostatky dohnat a eliminovat. Můžeme se setkat se situací, kdy je dítě pro školu připravené, ale není zralé. V takové situaci je důležité odborné a individuální posouzení dítěte ze strany odborníků. (Budíková, Krušinová a Kuncová, 2004, s. 37)

V současné době se setkáváme s názvy školní zralost a školní připravenost, kdy se oba termíny v mnoha případech překrývají. Pokud nahlédneme na tyto termíny podrobněji, zjistíme, že se pod každým z nich skrývá trochu něco jiného. Školní zralost i školní připravenost zjišťují, zda je dítě z hlediska všech stránek připraveno na vstup do základní školy. (Otevřelová, 2016, s. 55)

1.1 Školní připravenost

„O školní připravenosti hovoříme v souvislosti s výchovou a vlivem vnějšího prostředí, které vývoj předškoláka ovlivňují. Jde tedy o oblast sociálních zkušeností.“ (Otevřelová, 2016, s. 55) Jako příklad sociálních zkušeností můžeme uvést verbální připravenost dítěte, schopnost přijmout roli žáka a spolužáka, osvojení si určitých norem v chování. Připravenost lze posoudit pozorováním dítěte při spontánní hře, lze se zaměřit i na oblast samostatnosti, sebeobsluhy, emoční stability či motorickou oblast, tedy grafomotoriku. (Otevřelová, 2016, s. 55)

Další definici školní zralosti uvádí Kreislová v publikaci Krok za krokem 1. třídou. „Dítě musí dosáhnout přijatelné socializační úrovně, mělo by tedy zvládnout určité role, umět přijatelným způsobem komunikovat, respektovat běžné normy chování. V tomto směru je důležitý i obecný postoj ke vzdělání, který ovlivňuje motivaci dítěte ke školní práci.“ (Vágnerová in Kreislová, 2008, s. 15)

Z výše uvedených názorů na termín školní připravenost lze konstatovat, že míru školní připravenosti můžeme vhodným výchovným působením ze strany rodičů i pedagogů v mateřských školách rozvíjet a stimulovat.

1.2 Školní zralost

Druhým termínem, který je spojován a zaměřován se školní připraveností, je školní zralost. „Pod pojmem školní zralost se skrývají vnitřní vývojové předpoklady, které se vztahují k funkcím závislých na zrání.“ (Otevřelová, 2016, s. 55)

Spoluautorka publikace Přehled vývojové psychologie Alena Petrová uvádí, že: „Obecně lze chápat školní zralost jako takový stupeň vývoje tělesných i duševních vlastností dítěte, který je nutným předpokladem úspěšného zvládnutí školních požadavků. Je to jev komplexní, podílí se na něm vlivy vnitřní i vnější (maturace i subjektivní zkušenost).“ (Petrová, 2008, s. 84)

Při posuzování školní zralosti jsou sledovány určité oblasti, a to oblast tělesná, citová, sociální, rozumová a percepčně motorická. Tyto oblasti jsou ovlivněny vyžíváním CNS (centrální nervovou soustavou) dětí. (Otevřelová, 2016, s. 55) Lenka Šulová definuje školní zralost takto: „V biologickém slova smyslu to vyjadřuje určitý stupeň zralosti centrální nervové soustavy, který je podmínkou pro druhy učení vyžadované ve škole.“ (Šulová, 2014, s. 88) Matějček a Dytrych definují školní zralost jako „Schopnost (připravenost, pohotovost) dítěte dostát nárokům školního vzdělávacího procesu, a to nárokům kladeným na jeho organismus (především na nervový systém), nárokům intelektovým, citovým a společenským.“ (Matějček, Dytrych in Šulová, 2014, s. 89)

Laicky řečeno si pod touto terminologií lze představit schopnost dítěte odloučit se od rodiny, aniž by bez ní strádalo, a schopnost zapojit se do skupiny vrstevníků. Dítě by mělo být schopno plnit základní nároky, které na něho škola klade – soustředit se na zadanou práci, nemluvit při vyučování, pokud není vyzváno, oddálit a kontrolovat potřebu jídla, pití a v neposlední řadě schopnost přijmout cizí osobu jako autoritu. Nepostradatelným faktorem značícím zralost dětí je jejich přirozená zvědavost a touha naučit se něco nového a pro ně zajímavého. (Šulová, 2014, s. 88 - 89)

V publikaci Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka jsou uvedeny důležité podmínky školní zralosti takto:

- **Biologické** – fyzická zdatnost dítěte a jeho zdravotní stav, dostatečný růst,

- **sociální** – schopnost dítěte odloučit se od blízké rodiny, navázat bezproblémově komunikaci s vrstevníky a cizími lidmi, respektovat autoritu učitelů, nebýt stydlivý a nebát se cizích lidí,
- **psychické** – dítě by mělo být motivováno k získávání nových poznatků a objevování pro něho nového prostředí, mělo by být kognitivně zralé – kapacita paměti, schopnost ukládat a používat v určitých souvislostech získané poznatky, osvojení řečové dovednosti. (Šulová, 2014, s. 88)

Školní zralost předškolních dětí lze posuzovat a diagnostikovat za pomoci standardizovaných testových metod nejčastěji uskutečňovaných v pedagogicko-psychologických poradnách.

2 OBLASTI ŠKOLNÍ ZRALOSTI A PŘIPRAVENOSTI

Při vstupu do základní školy se setkáváme s dětmi, které jsou přibližně stejného věku, ale mohou se mezi sebou lišit jejich dosaženou mírou ve fyzické vyspělosti, kognitivní vyspělosti, obecně tedy v míře zralosti. Dosažená míra zralosti dětí je bezpochyby nutná pro úspěšné zahájení jejich povinné školní docházky. Značné mohou být také rozdíly v rodinném zázemí, ze kterého děti přicházejí, v podmínkách dané třídy, popřípadě dané školy. Děti, které jsou ze strany rodiny dostatečně podporovány a připravovány na novou etapu jejich života, kterou vstup do základní školy bezesporu je, a jsou zralé ve všech důležitých a podstatných oblastech, zvládají nároky školy mnohem lépe a snadněji než ty děti, které rodinné zázemí a podporu v dostatečné míře nedostávaly. U takovýchto dětí se mohou objevit příznaky tzv. maladaptace. Maladaptace se může projevit například v oblasti pozornosti a soustředěnosti dítěte, neschopnosti ovládat mluvení či pohyb. Tyto nepříznivé stavy a projevy mohou přerůst až v bolesti hlavy, břicha a jiné somatické problémy, které je poté obtížné eliminovat či zcela odstranit. (Bednářová, 2011, s. 1 - 2)

Aby bylo dítě ve škole úspěšné a navštěvovalo ji rádo a bez strachu, je nezbytně nutné zaměřit se na všechny jeho stránky školní zralosti a velice důkladně je vyhodnotit a identifikovat.

Bednářová (2011, s. 2) ve své publikaci Školní zralost uvádí základní oblasti, na které je třeba se při posuzování školní zralosti před vstupem dítěte do základní školy zaměřit. Radí sem:

- Tělesný (somatický) vývoj a zdravotní stav,
- úroveň vyspělosti poznávacích (kognitivních) funkcí,
- úroveň práceschopnosti (pracovní předpoklady a návyky),
- úroveň zralosti osobnosti (emocionálně – sociální).

V následujících podkapitolách nahlédneme podrobněji do jednotlivých oblastí školní zralosti a shrneme si, co by dítě před nástupem do základní školy mělo bez problému a pevně ovládat. Nastíníme si zde i problémy, které mohou nastat, pokud bude dítě pro školu nezralé.

2. 1 Tělesný (somatický) vývoj a zdravotní stav

Posouzení somatického stavu dítěte je plně v kompetenci dětského pediatra, který dítě dobře zná, má podrobné záznamy o jeho vývoji, jeho nemocech a jeho celkovém průběhu psychomotorického vývoje. Pediatr má také k dispozici záznamy již z doby, kdy byla matka dítěte gravidní. Neméně důležité jsou i údaje o průběhu celého těhotenství či samotného porodu. Značný vliv na somatický vývoj má i předčasný porod, který vývoj dítěte může v mnoha směrech velice nepříznivě ovlivnit. (Bednářová, 2011, s. 2 - 3)

Každé dítě je ve věku pěti let pozváno se svými zákonnými zástupci na preventivní prohlídku, při které se pediatr zaměřuje na jeho správný tělesný vývoj. Závěrem této preventivní prohlídky je psychomotorické hodnocení dítěte. V tomto hodnocení se pediatr zabývá váhou a výškou dítěte, nedílnou součástí je i posouzení jeho somatických změn. (Raabe, 2012, s. 9 - 11)

Ideální výška dítěte by měla v předškolním věku být okolo 120 centimetrů a váha přibližně 20 kilogramů. Poměr míry a váhy určuje tzv. *Kapalínův index*, kdy výšku dítěte v centimetrech vydělíme jeho vahou v kilogramech. Získaný podíl nám určí přibližný věk, kdy je dítě ideálně zralé pro vstup do základní školy. (Otevřelová, 2016, s. 52)

Hlavní změnu, kterou u dítěte pediatr pozoruje, je stavba jeho těla, kdy se končetiny protahují, hlava je v porovnání s tělem menší než v předešlém vývojovém období. Vytrácí se též tuková vrstva, dítě je tedy štíhlejší, trup ztrácí na kulatosti. Hodnoceno je rovněž i celkové držení těla. (Raabe, 2012, s. 9 - 11)

Dětská lékařská k posouzení fyzického vývoje používají tzv. *Filipínskou míru*. „Filipínská míra zjišťuje, zda ve fyzickém vývoji dítěte již došlo ke změně tělesných proporcí, konkrétně k prodloužení končetin. Jde o orientační zkoušku, která považuje za pravděpodobně školsky zralé dítě to, které rukou dosáhne přes vzpřímenou hlavu na ucho na protilehlé straně hlavy.“ (Otevřelová, 2016, s. 51)

Pediatr mimo jiné kontroluje zrak, sluch a krevní tlak dítěte. Neopomenutelným faktorem značícím školní zralost je výměna dentice, tedy okamžik, kdy dítě ztrácí mléčný chrup. Orientačně při rozhovoru s dítětem zkontroluje dosavadní vývoj řeči, zrakovou a sluchovou percepci. (Raabe, 2012, s. 9)

I přesto, že posouzení tělesné zralosti dítěte předškolního věku je plně v rukou dětského lékaře, mohou především pedagogové v mateřských školách vnímat při své práci známky vedoucí k posouzení tělesné zralosti či nezralosti. (Otevřelová, 2016, s. 51 - 55)

Otevřelová (2016, s. 54) ve své publikaci uvádí pět indicií, na které by se měl pedagog při svém působení v mateřské škole zaměřit:

- Je dítě hodně často nemocné?
- Je moc droboučké na to, aby uneslo školní brašnu?
- Nepozorujete na projevech dítěte náznaky, které by se daly přičíst na vrub vadného zraku?
- Nereaguje dítě na vaše výzvy v případě, kdy se na vás nedívá? Nemůže být příčinou zhoršený sluch?
- Má dítě často drobné či větší úrazy?

Pokud pedagog nebo zákonný zástupce odpoví kladně na většinu těchto dotazů, měl by zpozornět. Právě tyto drobné náznaky mohou být příčinou školní nezralosti, popřípadě jiných závažných či méně závažných vad či poruch u dítěte. Tento handicap by mohl nepříznivě ovlivnit úspěšný start dítěte na základní škole.

2. 2 Úroveň kognitivních funkcí

„Tato stránka připravenosti dítěte na vstup do školy je výrazně ovlivněna jednak vrozenými dispozicemi, dále se podílí celkový dosavadní průběh vývoje dítěte, a zvláště pak rodinné prostředí a výchova.“ (Petrová, 2008, s. 88)

„Pro zvládnutí trivie (čtení, psaní, počítání) je důležitá dostatečná úroveň rozumových schopností a rovnoměrnost vývoje v jednotlivých oblastech.“ (Bednářová, 2011, s. 3)

Při posuzování kognitivních funkcí dítěte je nutné brát na zřetel, zda se dítě vývojově liší od svých vrstevníků. V tomto ohledu mohou nastat tři zcela odlišné varianty, které mohou významně ovlivnit vstup dítěte do základní školy. Pokud dítě v některé oblasti výrazně zaostává, je vhodné uvažovat o odkladu školní docházky. V takovém případě je pro dítě odklad povinné školní docházky v mnoha směrech prospěšný. Především proto, že dítě za tuto dobu dozraje a jeho připravenost do školy se posune k jeho prospěchu. O odkladu školní docházky budeme hovořit v dalších kapitolách.

Dítě se může také od svých vrstevníků výrazně lišit tím, že v některých oblastech jeho dovednosti a zkušenosti převyšují znalosti jeho vrstevníků. V takovém případě lze hovořit o dítěti nadaném. Takoví žáci jsou vzděláváni jak v základních školách primárně určených

těmto žákům, tak ve školách běžného typu, kde mají upraveno vzdělávání – jsou pro ně vytvářeny individuální vzdělávací plány.

Optimální se jeví stav kognitivních funkcí dítěte, které jsou v porovnání s jeho vrstevníky na podobném vývojovém stupni, jedinci jsou tedy podobně vyzrálí. (Bednářová, 2011, s. 2 - 3)

Bednářová uvádí, že do skupiny kognitivních, tedy poznávacích předpokladů, ovlivňujících úspěšnost dítěte ve škole, spadají následující oblasti:

- řeč,
- sluchové vnímání,
- zrakové vnímání,
- vizuomotorika a grafomotorika,
- vnímání prostoru,
- vnímání času,
- základní matematické představy. (Bednářová, 2011, s. 3)

V následujícím textu diplomové práce se budeme podrobněji věnovat konkrétním oblastem kognitivních funkcí, především se zaměříme na jejich specifika v předškolním věku a možnosti jejich rozvoje.

2. 2. 1 Řeč

Řeč se u jedince vyvíjí již od jeho narození. Zpočátku hovoříme o křiku, kterým dítě dává najevo své pocity a potřeby. Ten se poté proměňuje v broukání a pobrukování, posléze míří k prvním slovům. U dítěte předškolního věku je nezbytně nutný správný mluvní vzor a dostatečně podnětné prostředí, které nabízí dítěti možnost vyjadřovat se a učit se nová slova. Velice důležitá je pro vývoj řeči i zpětná vazba rodičů či pedagogů. Díky ní má dítě potřebu komunikovat a učit se nová slova.

V životě člověka má tedy řeč nezastupitelné místo. Stává se prostředkem jeho komunikace, učení, myšlení a poznávání. S vývojem řeči se pojí mnohé logopedické vady, které mohou ovlivnit učení dítěte, popřípadě jeho postavení mezi vrstevníky. Pokud tyto logopedické vady přetrvávají i po pátém roku dítěte, je vhodné vyhledat vhodnou odbornou logopedickou pomoc. (Otevřelová, 2016, s. 25 - 30)

Při posuzování ve vývoji řeči se zaměřujeme na dvě hlavní oblasti, které jsou pro dítě důležité, a bez jejich správného vývoje by nebylo možné dítě přijmout ke školnímu vzdělávání.

- **Receptivní a centrální složka řeči**

„Receptivní složka (vnímání řeči) a centrální složka (porozumění řeči) nám ukazují na úroveň porozumění a pochopení mluveného projevu.“ (Otevřelová, 2016, s. 108)

Při komunikaci s dítětem se nám může zdát, že na dítě mluvíme, ale ono nás nevnímá, popřípadě máme pocit, že nás slyší, ale nerozumí obsahu našeho slovního sdělení. Receptivní a centrální složku řeči lze u dítěte stimulovat již v mateřské škole, kdy pedagogové na děti hovoří, pro děti neznámá slova jim pečlivě a srozumitelně vysvětlují. Řeč velice příznivě ovlivňuje i četba knih, díky které se u dětí rozvíjí a obohacuje jejich slovní zásoba.

Pokud je u dítěte předškolního věku tato řečová oblast narušena, popřípadě není dostatečně rozvinuta, může se dítě jevit jako nepozorné, nesoustředěné a naprosto bez zájmu. Tyto problémy bývají důsledkem nezralosti v oblasti řeči, popřípadě mohou být způsobeny vývojovou dysfázií. (Otevřelová, 2016, s. 107 - 108)

Autorka knihy Školní zralost a připravenost, Hana Otevřelová, hovoří o dětech trpících vývojovou dysfázií takto: „Dysfatické děti mají potíže pochopit význam příkazů, slovních pokynů.“ (Otevřelová, 2016, s. 108)

- **Expresivní složka řeči**

Při hovoru s dítětem předškolního věku se zaměřujeme a soustředíme na obsah jeho mluveného projevu i na zvuk řeči při jeho vyjadřování.

Z hlediska obsahu řeči sledujeme rozsah slovní zásoby (aktivní i pasivní), jakým způsobem vyjadřuje své myšlenky. Podstatnou roli při posuzování vývoje řeči hraje i navazování verbálního kontaktu dítěte s vrstevníkem či dospělou osobou, gramatická a syntaktická stavba mluvy. (Otevřelová, 2016, s. 108 - 109)

„V pěti letech již dítě rozpozná množné a jednotné číslo, skloňuje, časuje, tvoří souřadná i podřadná souvětí, používá přítomný, budoucí i minulý čas, používá všechny slovní druhy a mluví gramaticky správně.“ (Otevřelová, 2016, s. 109)

Tyto dovednosti lze u těchto dětí rozvíjet formou hry, za pomoci vyprávění a jazykovými cvičeními v mateřské škole, ale i v rodinném prostředí.

Z hlediska obsahu mluveného projevu se zaměřujeme na výslovnost jednotlivých hlásek či skupin hlásek, všímáme si tempa řeči, přízvuku, a především intonace hlasu. Intonací máme na mysli, zda je dítě schopno oddělovat slova, věty, hlas mu na konci slov či jednotlivých vět klesá. (Otevřelová, 2016, s. 109)

Bednářová (2011, s. 25 - 26) chápe lidskou řeč jako komplexní schopnost, která je tvořena čtyřmi hlavními jazykovými rovinami. Tyto jazykové roviny jsou pro zahájení povinné školní docházky dítěte hlavním ukazatelem jeho zralosti v oblasti řeči. Následující odstavce jednotlivé oblasti stručně charakterizují.

- **Rovina foneticko – fonologická**

Tato rovina je zaměřena na rozlišování jednotlivých hlásek a jejich následná výslovnost. U dítěte do pěti let věku je zcela běžné, že některé hlásky či skupiny hlásek vyslovuje nepřesně či špatně, komolí je. Před dovršením šestého až sedmého roku by ale nesrovnalosti měly vymizet a výslovnost hlásek by se měla zpřesnit a zafixovat. Pokud bude i po tomto období výslovnost stále narušena, je vhodné vyhledat odbornou logopedickou péči, která dítěti při osvojování mluvních dovedností pomůže. (Bednářová, 2011, 25)

Při zápisu dítěte do první třídy je tato rovina sledována při přirozeném řečovém projevu dítěte, například při vyprávění vlastních zážitků dítěte či při reprodukci básně či písně. Jednotlivé výsledky jsou zaznamenávány, především to, jakou hlásku dítě vyslovuje nedbale, kterou vynechává či kterou vkládá do slov navíc. Kromě správné výslovnosti bývá pozornost zaměřena i na artikulační obratnost tedy obratnost mluvidel. Tuto dovednost v mnoha případech zkoumáme při deklamaci jednoduchých jazykolamů a říkadel ze strany dítěte. (Bednářová, 2011, s. 27)

- **Rovina lexikálně – sémantická**

Pokud je tato rovina u dítěte předškolního věku dostatečně rozvinuta, projeví se tím, že dítě při běžném hovoru rozumí obsahu sdělení a chápe jednotlivé pokyny či instrukce. Velkou zásluhu na porozumění řeči má aktivní slovní zásoba dítěte (slova, která dítě aktivně a vědomě v promluvě používá), kterou rodiče a pedagogové rozvíjejí již od jeho útlého věku.

Při posuzování lexikálně sémantické roviny se zaměřujeme na dovednosti, které by měly děti kolem šestého roku bezproblémově ovládat. Řadíme sem například rozsah slovní zásoby, smysluplný popis obrázku, ale i popis obrázku s nesmysly, převyprávění pohádky za pomoci obrázkové osnovy i bez ní. Dítě by mělo být schopno svými slovy definovat význam jednoduchých pojmů, tvořit slova protikladná, nadřazená a souřadná. Toto vše může být podpořeno ze strany pedagoga i rodiče vizuální podporou, tedy jednoduchými obrázky. (Bednářová, 2011, s. 27)

- **Rovina morfologicko – syntaktická**

V této rovině je důležité zaměřit se především na stavbu vět. Dítě předškolního věku by mělo hovořit plynule v jednoduchých větách, ale i v souvětích. Dokáže osvojená slova správně skloňovat, časovat, používá obratně většinu slovních druhů. (Bednářová, 2011, s. 26)

- **Rovina pragmatická**

Hana Otevřelová ve své publikaci uvádí, že: „Dítě předškolního věku by mělo řeči dobře rozumět, a to nejen v okruhu běžného hovoru, ale také chápat výklad, zadání při hrách, strukturovaných činnostech, pochopit děj příběhu, pohádek. Dítě by mělo být schopné úměrně věku vyjádřit svoje myšlenky, pocity, prožitky, popsat děj, situaci, událost, sledovat a převyprávět příběh, vést smysluplný dialog – dodržovat základní pravidla konverzace, jako je věnovat pozornost, respektive naslouchat druhému, počkat, až druhý domluví, adekvátně odpovídat na dotazy, ptát se.“ (Bednářová, 2011, s. 26)

Obecně lze tedy říci, že dosažená úroveň v pragmatické rovině řeči představuje pro dítě schopnost pohybovat se mezi lidmi a schopnost používat řečové dovednosti a schopnosti v reálných situacích, se kterými se v běžném každodenním životě setkává.

Pokud u dítěte předškolního věku není jedna z předcházejících jazykových rovin dostatečně rozvinuta, projeví se jako nevyzrálost řeči. Příkladem nevyzrálosti řeči může být mnoho faktorů a ukazatelů. Pro představu uvádíme následující stručný výčet:

- Nezájem o komunikaci, případně vyhýbání se komunikaci,
- obtíže v porozumění řeči,
- velký rozdíl mezi pasivní a aktivní slovní zásobou (dítě mnohem více rozumí, než dokáže vyjádřit),
- menší či malá slovní zásoba,
- užívá pouze jednodušší věty, vynechává některé slovní druhy, v řeči se vyskytují čtenější, respektive výraznější neobratnosti v tvarosloví a větosloví,
- nedokáže se souvisle a smysluplně vyjádřit,
- není mu rozumět, nevyslovuje správně větší množství hlásek, patrná je neobratnost při artikulaci,
- obtíže v zapamatování si krátkých textů (básniček, říkanek, písniček),
- nezájem o čtené pohádky, vyprávění. (Bednářová, 2011, s. 26)

2. 2. 2 Sluchové vnímání

Sluch je jedním ze smyslových orgánů, díky němuž děti poznávají okolní svět již před jejich narozením. Sluchem dokáží vnímat hlas matky, rozlišovat líbivé a nelíbivé zvuky. Vnímání zvuků ze strany dítěte je v útlém věku nediferencované. Postupným vývojem dítěte se vyvíjí i jeho sluchové vnímání, díky němuž dokáže jednotlivé zvuky od sebe rozlišovat. Jedinec se díky sluchu učí naslouchat, rytmizovat básničky a říkadla a v obecné rovině se sluch ve velké míře podílí i na vývoji řeči dítěte. (Otevřelová, 2016, s. 73)

U dítěte předškolního věku zastává sluchové vnímání nepostradatelnou složku při výuce čtení a psaní, a proto je nutné se před nástupem dítěte do základní školy zaměřit i na oblast jeho sluchu. Bednářová ve své publikaci uvádí, že je třeba se při posuzování sluchového vnímání zaměřit na šest hlavních schopností, které se pojí s úspěšností dítěte ve škole a jeho bezproblémovým vzděláváním. Zařazuje sem schopnost naslouchání, rozlišování figury a pozadí, sluchovou diferenciaci, sluchovou analýzu a syntézu, sluchovou paměť a vnímání rytmu. (Bednářová, 2011, s. 73 - 77)

- **Naslouchání**

Z hlediska biologického vývoje dítěte se rozvoji této schopnosti věnujeme již od jeho narození. V prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, k němu přichází nespočet sluchových podnětů, kterým je dítě vystaveno a které na něho působí a ovlivňují jeho psychický stav. Na základě této zkušenosti se jedinec naučí naslouchat a tím i vytěšňovat pro něho nežádoucí až rušivé zvuky. (Otevřelová, 2016, s. 73)

„Rozvoj této schopnosti je významně ovlivněn rodinou, jejím přístupem. V prostředí, kde se dítě málo setkává se čtenou pohádkou, vyprávěním, oboustranným nasloucháním, se tato schopnost rozvíjí velice pozvolna či omezeně.“ (Bednářová, 2011, s. 31)

Dítě by rok před nástupem do základní školy mělo bez problému identifikovat, odkud zvuk přichází a co samotný zvuk vytvořilo. Mělo by bezpečně rozpoznat známou dětskou písničku dle její melodie, poslechnout si pohádku a také převyprávět vlastními slovy příběh. Z výše uvedeného textu vyplývá, že naslouchání u dětí rozvíjíme především za pomoci slovní komunikace, nicméně k podpoře naslouchání můžeme použít i rozmanité hry, například hru na hudební nástroje či poslouchání zvuků kolem nás. (Otevřelová, 2016, s. 73 - 74)

Při zápisu do první třídy se pedagogové zaměřují právě na tuto dovednost a příkládají jí velkou důležitost. Sledují, zda dítě dokáže naslouchat pohádce či příběhu,

zda je příběhem zaujato a jakou pozornost mu věnuje. V mnoha případech je poté dítě dotazováno doplňujícími otázkami, kterými si pedagog ověřuje porozumění přečtenému textu či vyprávěnému příběhu. Tuto osvojenou dovednost dítě ve škole uvítá a využije především při výkladu učitele. (Bednářová, 2011, s. 31)

- **Rozlišování figury a pozadí**

Literatura uvádí, že rozlišování figury a pozadí lze chápat jako schopnost dítěte vybrat a oddělovat ze slyšeného vjemu pouze to podstatné, co v daný okamžik potřebuje od rušivých elementů, které může ze slyšeného vyčlenit. U dětí předškolního věku se zaměřujeme především na to, zda jedinec dokáže v rušném prostředí reagovat na jednotlivé pokyny či výzvy, zda slyší, co mu říkáme, co po něm vyžadujeme.

Dovednost rozlišovat figuru od pozadí rozvíjíme při každodenních činnostech v mateřské škole či rodinném prostředí při běžném hovoru nebo při hře. Typickým příkladem hry, kdy se zaměřujeme na figuru, je vyprávění příběhu, kdy dítě předem domluveným pohybem, gestem reaguje na dané slovo. (Bednářová, 2007, s. 85 - 86)

Mnozí autoři uvádějí, že vhodnou činností rozvíjející sluch dítěte je vyhledávání slov, která mají určitou slovní část společnou a tato slova označovat. (Otevřelová, 2016, s. 74)

- **Sluchová diferenciac (rozlišování)**

„Sluchové rozlišování je důležité pro vývoj řeči, výslovnosti, ve škole potom pro psaní a čtení. Pro správnou výslovnost musí dítě odlišit jednotlivé hlásky – sykavky, měkké a tvrdé souhlásky, znělé a neznělé souhlásky, krátké a dlouhé samohlásky.“ (Bednářová, 2011, s. 32)

Z výše uvedeného jednoznačně vyplývá, že sluchová diferenciac umožňuje dítěti za pomoci sluchu rozpoznávat zvuky, které jsou si velice podobné, ale jsou ve své podstatě diametrálně odlišné.

Takové sluchové odlišnosti lze trénovat za pomoci jednoduchých dvojic slov, kdy dítě naslouchá a odpovídá, zda slyšený pár je naprosto shodný, či se od sebe liší. Jako příklad můžeme uvést slova drak x mrak, kráva x tráva, koza x kosa, tělo x dělo a mnohá další. Vhodné je zařazovat i slova, která se liší tvrdostí hlásek, například slova tiká x tyká, hodiny x hodyny. V publikaci Školní zralost a připravenost Hana Otevřelová (2016) uvádí, že měkkost či tvrdost jednotlivých hlásek lze imitovat za pomoci jednoduchých haptických pomůcek (houbiček, kostek), které lze vytvořit i v domácích

podmínkách. Pokud dítě zaslechne souhlásku měkkou, zvedá předmět, který je na dotyk měkký. Ve slovech s tvrdou souhláskou naopak sahá po předmětu, který je na dotyk tvrdý.

Do sluchových cvičení je vhodné zařazovat dvojice slov, které jsou naprosto totožné. Ujistíme se tak, že dítě je schopno pohotově reagovat, nemá odpovědi natrénované. (Otevřelová, 2016, s. 74 - 76)

- **Sluchová analýza a syntéza**

„Po pátém roce je dítě schopné zpřesňovat a rozvíjet význam slov, většina šestiletých dětí dovede bez výraznějších potíží rozlišovat všechny fonémy mluvené řeči svého rodného jazyka.“ (Vágnerová in Šulová, 2014, s. 91)

Sluchovou analýzu u dětí předškolního věku procvičujeme za pomoci jednoduchých vět, kdy je dítě rozděluje na samostatně stojící slova. Ta poté dělí na jednotlivé slabiky a hlásky, takzvané fonémy. V každém slově lze určovat první či poslední hlásku, což je pro děti sluchově náročné, ale nepostradatelné při vyučování čtení a psaní.

Sluchovou syntézou rozumíme protikladný proces, kdy dítě z jednotlivých hlásek (fonémů) či slabik slova skládá. Ačkoliv se tato triviální dovednost analýzy a syntézy slov může jevit jako nedůležitá, je třeba se jí v předškolní přípravě věnovat a neobcházet ji. (Bednářová, 2011, s. 32)

- **Sluchová paměť**

„Sluchová paměť je důležitá pro zapamatování si informací, které děti získávají sluchovou cestou od rodičů a učitelů. Informace, které vnímáme a jsme již schopni je rozlišit, musíme pro následné potřeby také uchovat v paměti.“ (Otevřelová, 2016, s. 77) Dítě při běžné výuce musí být schopno pochytit a zapamatovat si jednotlivé pokyny, úkoly, požadavky, bez kterých by nebylo schopno samostatně zadanou práci vykonat. Tyto požadavky k dítěti přicházejí především sluchovou cestou, a proto je důležité sluchovou paměť již od útlého věku rozvíjet například pomocí slovních či manipulačních her. (Bednářová, 2011, s. 33)

Dítě předškolního věku by mělo být schopno zapamatovat si jednoduché pokyny k jeho práci, pamatovat si přesné pořadí úkolů. Vyvrálost sluchové paměti lze diagnostikovat jednoduchými cvičeními, kdy po nás má dítě zopakovat větu složenou ze čtyř až pěti slov. Vhodná jsou také sluchová (zvuková) pexesa.

Ve vyučovacím procesu zastává sluchová paměť důležitou roli především při sluchové analýze a syntéze slov i vět. Oslabená sluchová paměť vede k chybovosti při volném psaní a diktátech, kdy dítě nedokáže bez zrakové podpory zapsat slyšené slovo nebo větu. (Vágnerová in Šulová, 2014, s. 92)

- **Vnímání rytmu**

Rytmus provází děti již od mateřských škol, kdy pedagogové do své činnosti zařazují jednoduchá rytmická říkadla s pohybovým doprovodem. Tato říkadla u dětí rozvíjejí rytmické vnímání a cítění, které je nedílnou součástí při jejich sluchové percepci. (Otevřelová, 2016, s. 77)

Rytmizace a rytmické vnímání je u žáků základních škol velkým pomocníkem v mnoha aspektech. „Kromě hudební výchovy může zasahovat i další oblasti – v matematice může pozitivně ovlivnit chápání číselných řad, násobků, ovlivňuje čtení i psaní. Významný dopad má na rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek.“ (Bednářová, 2011, s. 33)

Rytmické vnímání u dětí rozvíjíme za pomoci krátkých rytmických cvičení, kdy po rodiči či pedagogovi dítě zopakuje, napodobí rytmus (využijeme vytleskávání, vyťukávání, zapískání, hru na rytmické hudební nástroje) nebo zaznamená délky tónů či hlásek. K záznamu délky tónů lze využít rozmanité stavebnice, kdy krátký dílek značí krátký tón, dlouhý díl tón dlouhý. Délky tónů, hlásek můžeme zaznamenat také pomocí čar a teček (tečka zastupuje krátký tón, čárka zastupuje dlouhý tón). V mnoha mateřských školách bývá využíván i takzvaný bzučák. (Bednářová, 2011, s. 35)

2. 2. 3 Zrakové vnímání

„Úroveň zachycení a zpracování zrakových vjemů ve školním věku významnou měrou poznamenává čtenářské a další dovednosti. Dobré zrakové vnímání je předpokladem mimo jiné k úspěšnému zvládnutí čtení a psaní písmen, slabik, slov, číslic a čísel.“ (Bednářová, 2011, s. 37)

Jedním z požadavků, které jsou kladeny na žáky prvních ročníků základních škol, je schopnost naučit se číst a psát. K tomu, aby dítě bezpečně ovládalo čtení a psaní, musí mít v dostatečné míře rozvinut zrak, a především tyto základní oblasti a schopnosti:

- **Schopnost rozlišit figuru a pozadí**

Dítě, které je školně zralé, dokáže ze zrakového podnětu vybrat to, co je pro něho v daný okamžik důležité a potřebné. Vjem, který vnímá přednostně, chápeme jako figuru, jeho okolí berme jako pozadí. (Bednářová, 2011, s. 37).

Vhodnými pomůckami a aktivitami rozvíjejícími schopnost rozlišit zrakovou figuru od pozadí jsou bludiště či překrývající se obrázky, kdy se dítě zaměřuje pouze na jeden vjem, druhý ponechává stranou. (Otevřelová, 2016, s. 84)

- **Zraková diferenciac (rozlišení detailu)**

Budoucí předškolák bezproblémově u dvou obrázků vyhledá a pojmenuje rozdíly, které na nich shledává. V počátcích dítě vidí pouze velmi nápadné změny, s rostoucím věkem se zaměřuje na drobnější detaily, jeho zraková pozornost se stává diferencovanější. Při nástupu dítěte do školy je zralost zrakové diferenciac potřebná především při psaní a čtení, kdy dítě zrakem rozpozná a identifikuje tvarově podobná písmena, například b x d x p, a x e. Pokud je tato oblast oslabena, žák ve svém výkonu chybje, nerozumí čtenému textu, text mu nedává smysl. (Otevřelová, 2016, s. 84 – 85)

V této oblasti je pozornost kladena i na pravolevou orientaci. Rozlišování detailu u dětí předškolního věku podporujeme za pomoci obrázků, kdy dítěti klademe otázky. Dítě odpovídá, vyhledává, pojmenovává, reaguje na dotazy, orientuje se v nich. (Bednářová, 2011, s. 37)

- **Zraková analýza a syntéza**

Podobně jako sluchová analýza (rozklad) a syntéza (skládání) zaujímá při posuzování školní zralosti své místo i zraková analýza a syntéza. Tyto pojmy v sobě zahrnují schopnost dítěte vybrat z celku podstatnou část, popřípadě jednotlivé části v celek propojit.

Před nástupem dítěte do školy je vhodné zaměřit se například na vyhledávání konkrétního předmětu ze skupiny, vyčlenění části z obrázku (analýza). Protikladný proces (syntézu) rozvíjíme při skládání puzzle, tangramů a za pomoci dalších aktivit. (Bednářová, 2007, s. 82)

- **Zraková paměť**

Autorka knihy Školní zralost a připravenost, Hana Otevřelová, uvádí, že: „Zraková paměť pomáhá dětem si viděné věci, obrázky a později slova a čísla zapamatovat.“ (Otevřelová, 2016, s. 86)

„Zrakovou paměť rozvíjíme při každodenních činnostech, když si s dítětem povídáme, co vidělo.“ (Bednářová, 2007, s. 82) Při procházce se děti ptáme, čeho si všimly, co se jim zalíbilo. K rozvoji zrakové paměti v předškolním věku můžeme využít klasické dětské hry, jako jsou obrázková pexesa, Kimovy hry, navlékání korálek či řazení vzorů za sebou dle předlohy. (Bednářová, 2007, s. 82 – 83)

2. 2. 4 Vizuomotorika a grafomotorika

„Aby dítě mohlo kreslit a později psát, musí být schopno souhry (koordinace) zejména mezi okem a rukou – tedy vizuomotorické koordinace. Ta úzce souvisí s rozvojem jemné motoriky, grafomotoriky, zrakové diferenciaci, zrakové analýzy a syntézy, prostorové orientace. (Bednářová, 2011, s. 21)

Grafomotorický vývoj u dítěte prochází určitými stadii a má přesnou posloupnost a propojenost. Při spontánním kreslení a psaní dětí v předškolním věku vycházejí pohyby horních končetin nejdříve z ramenního kloubu, poté jednotlivé pohyby směřují k menším oddílům – loket, zápěstí. „Ve spontánní kresbě dítěte se objevují určité tvary, grafomotorické prvky, jejichž různorodost a náročnost přibývá s věkem. Zpočátku jsou to pouze čáry a kruhy, navazující na čmáranice a motanice, postupně se zvyšují dovednosti dítěte a přibývají prvky daleko složitější a náročnější.“ (Bednářová, 2007, s. 7)

Při zápisu dítěte do první třídy základní školy je pozornost věnována jeho pracovním návykům při spontánní kresbě. Přisedící pedagog se především zaměřuje na správné držení těla dítěte, držení psacího náčiní, takzvaný špetkový úchop, kdy pastelka či tužka leží volně na posledním článku prostředníku. Seshora psací náčiní přidrží břicho palce a ukazováku. Důraz je kladen i na postavení ruky při kreslení či psaní a také na uvolněnost ruky a přítlak na podložku. (Bednářová, 2007, s. 6 – 7)

Významným faktorem podílejícím se na úspěšnosti dítěte ve škole především při psaní je jeho laterálnost. Laterálnost chápeme jako stranovou vyhraněnost dítěte, tedy to, jakou ruku či oko při své práci upřednostňuje, kterou používá při činnostech častěji. Tato stranová vyhraněnost napovídá tomu, zda je dítě pravák či levák, kterou rukou bude později ve škole psát. (Bednářová, 2011, s. 21)

2. 2. 5 Vnímání prostoru a času

Prostorové vnímání dítěte je zcela závislé na vnímání jeho vlastní osoby, tedy toho, jak vnímá samo sebe a jak je schopno vnímat proporce lidského těla. Každé dítě poznává a vnímá prostor kolem sebe tak, že se v něm samo volně pohybuje, poznává ho, objevuje ho.

Dítě při zápisu do první třídy pracuje především s pojmy nahoře, dole, vlevo, vpravo, uprostřed. Tyto termíny by mělo bezpečně ovládat a za pomoci jednoduchého obrázku tyto pojmy upřesnit. Pedagog tuto schopnost dítěte zjišťuje za pomoci dotazů, kdy je dítě vyzváno, aby ukázalo, popřípadě slovně popsalo, co vidí na obrázku nalevo, napravo a tak dále. (Otevřelová, 2016, s. 91 – 94)

S prostorovým vnímáním úzce souvisí vnímání času. Hana Otevřelová uvádí, že: „Vnímání času je pro děti těžké. Chápání a respektování chronologického času je náročné hlavně z toho důvodu, že předškolní dítě příliš neplánuje, spíše žije přítomným okamžikem. Rozlišovat minuty a hodiny není v rámci vývoje předškoláka na programu dne.“ (Otevřelová, 2016, s. 94)

Vnímání času lze rozvíjet a podporovat například při každodenních činnostech dítěte. Hovoříme s ním, co dělá ráno, odpoledne, večer, co je typické pro jednotlivá roční období, které dny navštěvuje mateřskou školu a kdy je například s rodiči doma. Skvělým pomocníkem při rozvoji vnímání času a časové posloupnosti jsou karty s obrázky z pohádek, které dítě řadí tak, jak by měly jít nejpravděpodobněji za sebou. Vhodné je i jeho činnost doprovázet vlastním komentářem, jak se jednotlivé děje a okamžiky odehrály. (Bednářová, 2011, s. 45 – 46)

2. 2. 6 Základní matematické představy

Úroveň předčíselných matematických představ dítěte předškolního věku je závislá na vyspělosti výše zmiňovaných schopností a dovedností. V této oblasti dochází ke vzájemnému propojení hrubé motoriky (pohyby celého těla) a jemné motoriky (pohyby menších svalových skupin) dítěte, prostorové orientace, řeči a zrakového vnímání. (Otevřelová, 2016, s. 99)

V publikaci Školní zralost je definováno, že: „Pro osvojení matematických dovedností nestačí pouze mechanicky vyjmenovat číselnou řadu nebo psát číslice.“ (Bednářová, 2011, s. 47) Z uvedeného tvrzení tedy vyplývá, že při vyhodnocování základních matematických představ při zápisu do první třídy základní školy by měl pedagog sledovat několik položek z těchto oblastí. Školně zralé dítě porovnává skupiny předmětů, jednoznačně určí, čeho je více, méně, popřípadě čeho je stejný počet. Samo poskládá dle předložené předlohy řadu prvků, ve které bude o několik prvků více či méně. Dítě seřadí prvky velikostně od nejmenšího k největšímu i naopak, vytrídí z dané skupiny prvky podle barvy, tvaru nebo jejich velikosti.

S pomocí zrakové podpory jmenuje číselnou řadu, určí množství prvků ve skupině. Na modelech pojmenuje základní geometrické tvary, a to čtverec, obdélník, trojúhelník a kruh. (Bednářová, 2011, s. 47 – 50)

2.3 Úroveň práceschopnosti

Před nástupem dítěte do základní školy věnujeme pozornost dosažené úrovni jeho práceschopnosti. Mnohá literatura uvádí, že termín práceschopnost v sobě nese mimo jiné i pracovní návyky dítěte a jeho pracovní předpoklady. Tyto předpoklady úzce souvisí se samostatností a sociálními dovednostmi jedince. Dítě s dostatečně vyvinutou oblastí práceschopnosti projevuje v domácím i školním prostředí zájem o činnost a práci přiměřenou jeho věku. Na tuto aktivitu se dokáže soustředit, projevuje při ní určitou míru samostatnosti. Při vykonávání úkolu je vytrvalé a vydrží pracovat v klidu. (Bednářová, 2011, s. 55 -56) Jaroslava Budíková ve své publikaci uvádí, že dítě v šesti letech udrží pozornost na určitou činnost minimálně deset minut. (Budíková, 2004, s. 39)

„K pracovní zralosti patří dovednosti jako odložit svůj aktuální zájem, udělat úkol, který právě zadala učitelka, i když se dítěti zrovna nechce.“ „Dále by měl školáček chápat a respektovat rozdíl mezi hrou a učením, mezi přestávkou a hodinou. (Otevřelová, 2016, s. 45)

Jak bylo řečeno výše, řadíme do této oblasti i sebeobsluhu a samostatnost dítěte. „Zvládání běžných dovedností v oblasti hygieny, oblékání, stolování, vedení k samostatnosti a zvykání si na drobné povinnosti dítěti velmi usnadní vstup do školy.“ (Bednářová, 2011, s. 35) Uvedené dovednosti dítě získává a upevňuje především v mateřské škole. Na jejich základech se však v hlavní roli podílejí především rodiče dítěte a jeho blízké rodinné okolí.

2.4 Úroveň zralosti osobnosti

V této podkapitole bude pozornost věnována především dovednostem v oblasti osobnosti dítěte. Pokud hovoříme o zralosti osobnosti, máme tím především na mysli zralost sociální a emocionální.

Dítě, jehož sociální zralost dosáhla takové úrovně, že je schopno bezproblémově nastoupit do základní školy a zvládat všechny požadavky, které na něj škola klade, disponuje těmito osobnostními dovednostmi. Jedinec školně zralý dokáže vhodně a správně komunikovat s dospělými i vrstevníky, dokáže spolupracovat s ostatními a pracovat ve skupině. Ve školním věku dítě přijímá a respektuje autoritu pedagoga, v mnoha případech rozpozná, jaké chování je

vhodné, které naopak nevhodné a podle toho zaujímá své postoje k dospělým i k vrstevníkům. (Šulová, 2014, s. 94 – 95)

Dalším znakem v oblasti emocionální zralosti je schopnost dítěte odpoutat se od rodiny. Každé dítě je velice silně emočně vázáno ke svým rodičům (matce či otci) a blízkým, nicméně tato přílišná vázanost by měla v období počátku školní docházky pozvolna oslabovat. Dítě se díky tomuto procesu stává samostatnějším a dokáže se lépe přizpůsobit novému prostředí, tedy škole. (Budíková, 2004, s. 38)

Šulová uvádí, že: „Školák je dosud emocionálně vázaný na rodinu a domov a pro své osamostatňování potřebuje pevné a láskyplné zázemí, ale má-li ho, rád ho opouští a vydává se porovnávat své možnosti s vrstevníky.“ (Šulová, 2004, s. 110) Z uvedeného tvrzení lze konstatovat, že dítě pocházející z láskyplného a funkčního rodinného prostředí lépe a snadněji navazuje nové přátelské vztahy s vrstevníky i dospělými, dokáže se začlenit do školního prostředí a především chápe svoje vlastní postavení ve společnosti a skupině.

Dítě předškolního věku, které disponuje výše uvedenými dovednostmi a schopnostmi ve všech oblastech jeho osobnosti, je zralé a připravené, může přistoupit k zápisu do 1. třídy základní školy. Tyto předpoklady bezesporu usnadní jeho vstup do základního vzdělávání a díky nim zažije ve škole úspěch, bude do školy chodit rádo, bez starostí a obav z neúspěchu.

3 ZÁPIS DO 1. TŘÍDY ZÁKLADNÍ ŠKOLY

V rámci této kapitoly se zaměříme na specifika zápisu do první třídy běžné základní školy. Budou zde charakterizovány jednotlivé podmínky a požadavky, za kterých jsou žáci přijímáni k základnímu vzdělávání, přiblížíme si i jednotlivé náležitosti zápisů. V této kapitole bude pozornost věnována také odkladu povinné školní docházky dítěte do základní školy a náležitostem, které se s tímto aktem pojí.

„Vstup dítěte do školy je podstatnou změnou v celém jeho způsobu života a pro většinu dětí znamená značnou zátěž. Dítě, dosud si převážně hrající, nebo vykonávající činnost podle svého přání, je náhle tlačeno k soustavné, disciplinované práci, kontrolované autoritou, přičemž důvod učení chápe pouze velmi nezřetelně.“ (Petrová, 2008, s. 84)

O zahájení školní docházky bychom mohli hovořit jako o velmi významném roku s trochou nadsázky a nadhledu srovnatelném s prvním rokem života dítěte. Během tohoto jednoho roku dítě prodělá až neuvěřitelné změny. Naučí se číst, psát, počítat a začlení se do pro něho naprosto nového prostředí a společnosti. (Franclová, 2013, s. 16 – 17)

„S prvňáčky se setkáváme většinou mnohem dříve než prvního září. Zpravidla již předcházející školní rok dochází k vzájemným setkáváním. Školu navštěvují předškoláci z mateřské školy a rodiče si s dětmi určitě nenechají ujít možnost navštívit prostory školy ve dnech otevřených dveří, kde vzájemné „okukování“ začíná.“ (Kreisllová, 2008, s. 11)

Při zápisu do první třídy dochází k navazování prvních vztahů mezi školou, dítětem a zákonnými zástupci. Na tuto událost je třeba se pečlivě připravit a nepromarnit důležité okamžiky, které ovlivní život předškoláka na následujících devět let. Pro každé dítě je zápis do první třídy velkou neznámou, díky níž se dítěti otevírají nové obzory.

Zdenka Kreisllová ve své publikaci uvádí, že: „Zápis do první třídy by neměl být stresující záležitostí pro děti ani rodiče a neměl by připomínat přijímací zkoušky.“ (Kreisllová, 2008, s. 11)

3. 1 Legislativní ukotvení zápisu do 1. třídy

Zápis do první třídy k základnímu vzdělávání je legislativně ukotven v zákoně č. 561/2004 Sb., tedy v zákoně o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon).

Povinná školní docházka na území České republiky je stanovena po dobu devíti let, nejvýše však do roku, kdy dítě dosáhne sedmnácti let věku. Tato povinnost se vztahuje

na všechny občany České republiky i na občany jiných států Evropské unie, kteří pobývají na území České republiky déle než 90 dní. (zákon č. 561/2004 Sb., § 36)

Dle zákona č. 561/2004 Sb. je počátek povinné školní docházky stanoven takto: „Povinná školní docházka začíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne šestého roku věku, pokud mu není povolen odklad. Dítě, které dosáhne šestého roku věku v době od září do konce června příslušného školního roku, může být přijato k plnění povinné školní docházky již v tomto školním roce, je-li přiměřeně tělesně i duševně vyspělé a požádá-li o to jeho zákonný zástupce.“ (zákon č. 561/2004 Sb., § 36)

V publikaci Rukověť rodiče malého předškoláka hovoří autorka Martina Šrámková o tom, že počátek povinné školní docházky z hlediska věku dítěte je na území České republiky téměř srovnatelný s jinými státy Evropské unie. Dle výše zmíněné autorky se v některých zemích dá velice těžko odlišit počátek povinné školní docházky od předškolního vzdělávání. Pro srovnání uvádíme příklady primárního vzdělávání z Dánska, Nizozemí či Francie.

Nizozemí a Dánsko začlenili předškolní třídy z mateřských škol do systému primárního vzdělávání. Oproti tomu francouzské školství smazalo pomyslnou hranici mezi předškolním a primárním vzděláváním tak, že zařadilo první ročník základní školy do stejného sektoru jako poslední ročník předškolního vzdělávání, tedy vzdělávání v mateřské škole. (Šrámková, 2005, s. 11) „V Británii začíná povinná školní docházka v pěti letech, v Irsku ještě o rok dřív (samozřejmě první rok je spíše jakousi přípravkou).“ (Šrámková, 2005, s. 11)

Zákonný zástupce přihlašuje dítě k zápisu do školy, která je pro ně ve školském obvodu takzvaně spádová. Tato spádovost základní školy se odvíjí od místa trvalého pobytu dítěte. Každý zákonný zástupce však může požádat o zápis i v základní škole, která pro ně spádovou není. V takovém případě je zcela v kompetenci ředitele příslušné základní školy, zda dítě, které spadá do jiného obvodu, ke vzdělávání přijme či nikoli. Ředitel spádové školy musí přednostně přijmout dítě s místem trvalého pobytu, poté doplňuje počty přijatých žáků dětmi z nespádového školského obvodu. (zákon č. 561/2004 Sb., § 178).

3. 2 Způsob přijímání žáků k základnímu vzdělávání

„Prvním setkáním dítěte se školou je již samotný zápis, který se koná několik měsíců před skutečným začátkem školy. Zápis často provádějí učitelky, které potom v prvních třídách učí. Tato možnost seznámit se již před prvním školním dnem je přínosná pro děti, jejich rodiče i samotné učitele.“ (Šulová, 2014, s. 65)

Mnozí autoři, zabývající se problematikou zápisů do první třídy uvádějí, že zápis do první třídy základní školy je ze strany zákonných zástupců a dítěte vnímán jako slavnostní okamžik a událost, na který jsou děti systematicky připravovány a na který poté dlouho vzpomínají. Rodiče i samotné děti poté s napětím očekávají, zda děti u zápisu uspěly a zda budou přijaty k základnímu vzdělávání. (Matějček in Šulová, 2014, s. 64)

Dle platné legislativy je zákonný zástupce povinen přihlásit dítě k zápisu k povinné školní docházce, a to v době od 1. dubna do 30. dubna kalendářního roku, ve kterém má dítě povinnou školní docházku zahájit. (vyhláška č. 48/2005 Sb., §36 odst. 4)

Před samotným konáním zápisu do první třídy má každý ředitel příslušné základní školy povinnost s dostatečným předstihem a na veřejně přístupné místo vyvěsit informace, které se týkají organizace a průběhu zápisu. Tyto informace musí nutně obsahovat místo a dobu konání zápisu, kritéria pro přijímání žáků, počet žáků, které je možné do příslušné školy přijmout a také popis a náležitosti formální části zápisu. (vyhláška č. 48/2005 Sb., §3 odst. 7)

Platná legislativa České republiky umožňuje, že dítě, které má být k základnímu vzdělávání přijato, se nemusí fyzicky zápisu do první třídy účastnit. Pokud je dítě fyzicky zápisu přítomno, dělí se celý jeho průběh na dvě hlavní části.

První část je takzvaně formální, kdy především zákonní zástupci dítěte vyplňují podklady a dokumenty týkající se zápisu do první třídy. Zákonní zástupci v této části předkládají občanské průkazy, průkazy pojištěnce a také rodné listy dětí, které k základnímu vzdělávání zapisují.

Druhou část lze nazývat jako motivační, kde dítě prochází jednotlivými úkoly a aktivitami, které se samotného zápisu týkají. V této části je na rozhodnutí zákonného zástupce, zda chce být fyzicky aktu přítomen, legislativa však přítomnost rodičů umožňuje.

Současným novodobým trendem se stávají tematicky zaměřené zápisy do prvních tříd, při nichž děti putují příkladně pohádkovým dějem nebo se přímo stávají hlavním hrdinou celé pohádky či příběhu. Jednotlivé úkoly a stanoviště zpravidla bývají zaměřeny a doplněny různými rekvizitami a pomůckami s pohádkovými motivy a náměty. Pedagogický pracovník, který je zápisu přítomen, s dítětem vypracovává jednoduché pracovní listy, případně s ním vede krátký dialog na dané téma. „Cílem rozhovoru s budoucím školákem je zjistit jednak míru pozornosti, vnímání, soustředěnosti, orientační úroveň rozumových schopností a dalších základních dovedností důležitých pro úspěšný start ve škole, ale také schopnost navázat sociální

kontakt s cizí osobou a řečové a komunikační dovednosti dítěte.“ (Vágnerová, Klégrová in Šulová, 2014, s. 96)

Vyhláška o základním vzdělávání udává, že: „Rozhovor pedagogického pracovníka se zapisovaným dítětem trvá nejvýše 20 minut. Rozhovor je zaměřen na motivování dítěte pro školní docházku a orientační posouzení jeho školní připravenosti.“ (vyhláška č. 48/2005 Sb. §3 odst. 3)

Mnoho základních škol připravuje k zápisu nespočet různorodých aktivit, které jsou především doplňkové a slouží převážně k uvolnění a motivaci zapisovaných dětí. Jedná se například o sportovní či pohybové aktivity, popřípadě o tvořivé dílny pro děti a jejich zákonné zástupce, kteří je doprovázejí. Pokud se ředitel školy rozhodne takové aktivity do zápisu zařadit, nesmí dle legislativy celý proces trvat déle než 60 minut (jak část formální, tak část motivační). (vyhláška č. 48/2005 Sb., §3 odst. 4)

Ředitel příslušné základní školy, na kterou bylo dítě zapisováno, vydává bez zbytečného odkladu rozhodnutí, zda bylo či nebylo dítě do školy přijato. Toto rozhodnutí vydává nejpozději do 30 dnů od zahájení přijímacího řízení. Rozhodnutí o přijetí, popřípadě nepřijetí dítěte bývá zpravidla zveřejňováno na webových stránkách školy či na jiném veřejně přístupném místě pod evidenčním číslem, které dítě obdrželo při samotném zápisu z důvodu ochrany osobních dat. Toto rozhodnutí také zasílá příslušná základní škola písemně do rukou zákonných zástupců dítěte. (zákon č. 561/2004 Sb., §36, §46, §165)

Jak již bylo uvedeno výše, zápis do první třídy má na prvním místě diagnostický charakter, hodnotí se při něm tedy, jak je dítě do školy zralé a připravené. Kromě funkce diagnostické může mít zápis do první třídy případně i jiné využití. V následujících bodech tyto důvody popsala autorka Zdenka Kreislová.

- Zápis do první třídy lze využít k prezentaci příslušné základní školy, představení jejího programu, vzdělávacího programu, způsobu výuky,
- zápis do první třídy pozitivně naladí děti i jejich zákonné zástupce,
- pomocí zápisu lze zjistit očekávání rodičů,
- ze strany pedagogických pracovníků lze získat informace o dalších připravovaných akcích školy, setkáních, která škola organizuje pro své budoucí žáky,
- zákonným zástupcům mohou být prostřednictvím zápisu předány odborné rady, doporučení týkající se připravenosti jejich dětí,

- díky tomuto významnému aktu může být navázána prvotní spolupráce se zákonnými zástupci dětí, pedagogové získají cenné informace, týkající se jednotlivých rodin.

(Kreisllová, 2008, s. 13)

3. 3 Odklad povinné školní docházky

V odstavcích výše bylo uvedeno, že dítě po absolvování zápisu do první třídy je k povinné školní docházce přijato za předpokladu, že splňuje podmínky pro jeho přijetí – je tedy školsky zralé a připravené. V mnoha případech nastává protikladná situace, kdy dítě k základnímu vzdělávání přijato nebylo, byl mu tedy udělen takzvaný odklad povinné školní docházky.

„Odklad povinné docházky by neměl být chápán pouze jako administrativní krok k odložení školní povinnosti, ale především jako čas pro kompenzaci a stimulaci. V současné době je odklad školní docházky chápán také jako prevence specifických poruch učení. Jedná se o variantu pomoci, kdy dítě jeví známky nezralosti nebo je školsky nepřipravené, což by způsobilo, že by nebylo schopno zvládnout nároky, které na něj klade povinná školní docházka, a negativně by ovlivnilo i jeho úspěšnost ve škole.“ (Raabe, 2012, s. 35 – 36)

3. 3. 1 Žádost o odklad povinné školní docházky a jeho schválení

„O odkladu školní docházky rozhoduje podle §37 odst. 1 školského zákona ředitel školy. Podle tohoto zákona odloží začátek povinné školní docházky na základě písemné žádosti zákonného zástupce dítěte doložené doporučujícím posouzením příslušného školského poradenského zařízení a odborného lékařského nebo klinického psychologa.“ (Šporclová in Šulová, 2014, s. 99)

Odklad povinné školní docházky je tedy dle zákona plně v kompetenci zákonných zástupců dítěte. „Rodiče mají možnost se o svém rozhodnutí, kdy dítě zahájí povinnou školní docházku, poradit s odborníky, ale definitivní rozhodnutí zůstává v jejich rukou, neboť vyjádření lékaře či školského poradenského zařízení má pouze charakter doporučení. (Raabe, 2012, s. 34)

Pokud se rodiče dítěte rozhodnou požádat o odklad povinné školní docházky, musí před tímto radikálním rozhodnutím podstoupit určité nezbytné kroky.

- Každé dítě je třeba přihlásit k plnění povinné školní docházky i v případě, že chtějí dát rodiče dítěti odklad.

Tuto povinnost mají zákonní zástupci vždy, jestliže dítě dosáhne šesti let věku do 31. srpna daného kalendářního roku. Z uvedeného tedy vyplývá, že k zápisu se rodiče musí dostavit a zde o odklad řádně požádat.

- Žádost o odklad povinné školní docházky se podává bezpodmínečně v písemné podobě k rukám ředitele či ředitelky příslušné školy, na kterou má být dítě zapsáno.
- Kromě výše zmíněné písemné žádosti jsou třeba k tomuto aktu další dvě doporučení. První z nich je doporučení příslušného školského poradenského zařízení, druhé poté doporučení odborného lékaře či klinického logopeda.
- O odklad povinné školní docházky zákonný zástupce dle novely zákona žádá přímo v termínu, kdy je stanoven zápis do první třídy. (Otevřelová, 2016, s. 34)

Zákonní zástupci se v ojedinělých případech zabývají otázkou, zda je možné, aby dítě dostalo dva odklady povinné školní docházky neprodleně po sobě. „Zákon udává, že dítě musí do první třídy nastoupit v tom školním roce, ve kterém dovrší osmý rok věku. Z toho plyne, že je možné odložit docházku pouze o jeden rok.“ (Otevřelová, 2016, s. 35)

3. 3. 2 Dodatečný odklad povinné školní docházky

Dítěti, které nastoupilo povinnou školní docházku v řádném termínu, a i přes veškerou svou vlastní snahu a pílí prožívá školní neúspěch a nezvládá nároky a požadavky, které na něj škola klade, může být udělen takzvaný dodatečný odklad povinné školní docházky.

Z hlediska legislativního ukotvení § 36 odst. 3 školského zákona je dodatečný odklad definován takto:

„Pokud se u žáka v prvním roce plnění povinné školní docházky projeví nedostatečná tělesná nebo duševní vyspělost k plnění povinné školní docházky, může ředitel školy se souhlasem zákonného zástupce žákovi dodatečně v průběhu prvního pololetí školního roku odložit začátek plnění povinné školní docházky na následující školní rok.“ (https://clanky.rvp.cz/wp-content/uploads/prilohy/9883/odklady_povinne_skolni_dochazky___clanek_ke_stazeni.pdf)

Dodatečný odklad bývá zpravidla přidělován těm dětem, kterým bylo ze strany pedagogicko - psychologické poradny doporučeno odložit povinnou školní docházku, ale jejich zákonní zástupci toto doporučení odborníků nerespektovali. (Raabe, 2012, s. 35)

Dodatečný odklad zastupuje jednu z možných variant řešení v oblasti školní nezralosti. Pro děti, jež jsou tomuto aktu vystavovány, představuje značnou především psychickou zátěž. Renata Ležalová uvádí, že: „Dodatečný odklad se jeví jako nejméně vhodná varianta pro řešení

školní nezralosti, protože dítě, které se po určité době strávené ve škole vrátí do mateřské školy, je vystaveno velkému psychickému stresu. Dítě může ztratit důvěru ve své schopnosti a ke škole může získat nedůvěru.“

(https://clanky.rvp.cz/wp-content/uploads/prilohy/9883/odklady_povinne_skolni_dochazky___clanek_ke_stazeni.pdf)

O nevhodnosti dodatečného odkladu povinné školní docházky se hovoří také v publikaci Vstup do školy, kde autor uvádí, že před tímto způsobem odkladu varují jak pedagogové, tak i dětské psychologové. Kromě faktu, že je pro dítě tento akt stresující a traumatizující z hlediska jeho psychického vývoje, je patrné, že způsobuje u dětí předškolního věku i negativní zkušenost v počáteční fázi jejich vzdělávání v základní škole. (Raabe, 2012, s. 34)

3. 3. 3 Nejčastější příčiny odkladu povinné školní docházky

Zdeněk Matějček uvádí, že nejčastějším důvodem přibývajících odkladů povinné školní docházky je přílišná náročnost první třídy, především její zvyšující se tempo. Dle jeho názoru dostávají odklad převážně děti, které by škole intelektově stačily, nicméně se nedokáží přizpůsobit rychlému tempu výuky. (Šrámková, 2005, s. 7 – 8)

O odkladu mohou zákonní zástupci dětí uvažovat také za podmínek, kdy je dítě například nesoustředěné, neklidné, neobratné a nesamostatné, objevuje se u něho agresivita. Ukazatelem o vhodnosti odkladu je i fakt, kdy dítě špatně a obtížně navazuje kontakty s vrstevníky, je přehnaně plačtivé až přecitlivělé. (Raabe, 2005, s. 36)

Renata Ležalová ve svém článku Pedagogický proces a dítě uvádí, že dalšími častými důvody k odkladu povinné školní docházky jsou problémy v oblasti řeči, narušená pozornost a soustředění dítěte nebo také problémy v grafomotorice. Ukazatelem školní nepřipravenosti může být také pomalé pracovní tempo dítěte či častá nemocnost dítěte způsobená sníženou odolností organismu, popřípadě také jeho menší fyzická vyspělost.

Samotný odklad nemusí být udělen pouze na základě nepřipravenosti dítěte. Na jeho získání se mohou podílet i obavy ze strany zákonných zástupců. Možnou příčinou odkladu povinné školní docházky jsou často obavy rodičů pramenící z postavení věkově mladšího dítěte ve školní třídě, náročnost zvolené či spádové školy, případně také snaha ze strany rodiny prodloužit dítěti dětství.

(https://clanky.rvp.cz/wp-content/uploads/prilohy/9883/odklady_povinne_skolni_dochazky___clanek_ke_stazeni.pdf)

4 ZÁKONNÍ ZÁSTUPCI A VSTUP DÍTĚTE DO ŠKOLY

V následující kapitole budou shrnuta jednotlivá doporučení, která se týkají především zákonných zástupců dětí předškolního věku. Řada rodičů se v rámci svých rodičovských povinností snaží svým dětem při vstupu do základní školy pomoci a v co možná největší míře je na vstup do školy připravit a podpořit je. Odstavce uvedené níže přinesou podrobné náměty a doporučení, jak s dětmi předškolního věku především v domácím prostředí pracovat a věnovat se jim tak, aby pro ně zápis do první třídy a následný vstup do školy byl co nejméně stresující.

4.1 Desatero pro rodiče předškoláka

Na základě četných dotazů ze strany zákonných zástupců dětí předškolního věku vznikl za podpory Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy materiál popisující požadavky, které by mohly být využity ze strany rodičů v podpoře jejich dětí.

Tento ucelený materiál nazvaný jako Desatero pro rodiče dětí předškolního věku přináší základní informace o tom, co by mělo dítě před vstupem do základní školy zvládnout jak ze strany výchovné, tak i ze strany vzdělávací. Zákonní zástupci mohou tento materiál použít k přibližnému posouzení školní zralosti a připravenosti jejich předškoláka před tím, než navštíví prostory základních škol při zápisu do první třídy.

Jednotlivé body z Desatera pro rodiče dětí předškolního věku jsou charakterizovány takto:

1. Dítě by mělo být dostatečně fyzicky a pohybově vespělé, vědomě ovládat své tělo, být samostatné v sebeobsluze.

Dítě tento požadavek splňuje, pokud:

- se pohybuje koordinovaně, je přiměřeně obratné a zdatné (příkladem hází a chytá míč, udrží rovnováhu, běhá, skáče),
- svlékne se, oblékne i obuje,
- je samostatné při jídle,
- zvládá samostatně osobní hygienu (před jídlem, po použití toalety),
- zvládá drobné úklidové práce,
- postará se o své věci, udržuje v nich pořádek.

2. Dítě by mělo být relativně citově samostatné a schopné kontrolovat a řídit své chování.

Dítě tento požadavek splňuje, pokud:

- zvládá odloučení od rodičů,
- vystupuje samostatně, vyjadřuje svůj souhlas a nesouhlas, má svůj vlastní názor,
- projevuje se jako emočně stálé, nedochází k výkyvům nálad,
- kontroluje se a ovládá se, reaguje přiměřeně na nastalou situaci, úspěch či neúspěch,
- chápe a přijímá zodpovědnost za své chování,
- dodržuje předem dohodnutá a nastavená pravidla.

3. Dítě by mělo zvládat přiměřené jazykové, řečové a komunikativní dovednosti.

Dítě tento požadavek splňuje, pokud:

- správně vyslovuje všechny hlásky,
- popíše situaci, vypráví příběh, hovoří ve větách,
- hovoří převážně gramaticky správně, slova skloňuje, časuje,
- má dostatečně rozvinutou slovní zásobu, chápe význam slov,
- vede rozhovor, respektuje pravidla při komunikaci s vrstevníky i dospělými,
- pokouší se podepsat hůlkovým písmem, popřípadě značkou označí výkres, pracovní list,
- přirozeně používá neverbální komunikaci a spolupracuje ve skupině.

4. Dítě by mělo zvládat koordinaci ruky, oka, jemnou motoriku, pravolevou orientaci.

Dítě tento požadavek splňuje, pokud:

- zachází zručně a obratně s předměty denní potřeby, hračkami, nástroji a pomůckami,
- zvládá činnosti s drobnými předměty,
- drží správně psací náčiní v takzvaném špetkovém úchopu,
- při kresbě jsou tahy plynulé,
- napodobí základní geometrické útvary a tvary,
- rozlišuje s menší chybovostí pojmy vpravo, vlevo, řadí prvky zleva doprava,
- při činnostech používá pravou či levou ruku, dle jeho preference (pravorukost, levorukost).

5. Dítě by mělo být schopné rozlišovat zrakové a sluchové vjemy.

Dítě splňuje tento požadavek, pokud:

- porovnává a rozlišuje podstatné znaky předmětů, řadí je dle barvy, tvaru, velikosti,
- skládá slova ze slabik, obrázek z několika tvarů,
- rozlišuje zvuky běžných předmětů a jednoduchých hudebních nástrojů,
- pozná rozdíly mezi krátkými, dlouhými, měkkými a tvrdými hláskami,
- vytleská slabiky ve slově dle sluchového vjemu,
- ve dvou obrázcích najde rozdíly, v obrázku doplní detaily,
- pozoruje změny ve svém prostředí, okolí či na obrázku,
- reaguje na akustické a světelné signály.

6. Dítě by mělo zvládat jednoduché logické a myšlenkové operace a orientovat se v elementárních matematických pojmech.

Dítě splňuje tento požadavek, pokud:

- má představu o čísle, ukáže počet na prstech, skupině prvků,
- orientuje se v základních počtech, jmenuje číselnou řadu,
- porovná počet předmětů ve dvou skupinách, určí, čeho je méně či více,
- pojmenuje a rozpozná základní geometrické tvary,
- seskupuje a třídí předměty dle zadaných požadavků a pokynů,
- řeší jednoduché problémy a situace, jednoduché slovní úlohy a příklady, hádanky, rébusy,
- ovládá a chápe pojmy nad, pod, vedle, včera, dnes, malý, velký, ...

7. Dítě by mělo mít dostatečně rozvinutou pozornost a schopnost záměrně si zapamatovat a vědomě se učit.

Dítě splňuje tento požadavek, pokud:

- svoji pozornost soustředí na danou činnost po dobu alespoň 10 – 15 minut,
- dokáže se záměrně učit,
- zapamatuje si, co vidělo, zažilo, slyšelo, dokáže vjem samo reprodukovat, zhodnotit,
- zapamatuje si věku přiměřená říkadla, písničky,
- při práci postupuje samostatně a podle pokynů.

8. Dítě by mělo být přiměřeně sociálně samostatné a zároveň sociálně vnímavé, schopné soužití s vrstevníky ve skupině.

Dítě tento požadavek splňuje, pokud:

- ovládá a uplatňuje společenská pravidla a normy, zdraví, poděkuje, požádá, omluví se,
- navazuje kontakty s vrstevníky a dospělými, bez problémů s nimi komunikuje, udržuje přátelské vztahy,
- dokáže a nebojí se odloučit na krátkou dobu od svých příbuzných a blízkých,
- zapojí se do práce ve skupině, přijímá a mění role, spolupracuje, domlouvá se,
- vyslovuje a obhajuje své názory, vyjednává, dohodne se s jedinci ve svém okolí,
- k vrstevníkům se chová přátelsky, citlivě a ohleduplně, bere ohled na druhé.

9. Dítě by mělo vnímat kulturní podněty a projevat tvořivost.

Dítě tento požadavek splňuje, pokud:

- pozorně sleduje a poslouchá představení určená dětem,
- zaujme jej výstava hraček, loutek, obrazů, zajímá se o návštěvy zoologických zahrad, muzeí,
- je schopné zúčastnit se akcí připravených pro děti,
- zajímá se o dětské knihy, zná pohádky a příběhy, vnímá oblíbené hrdiny,
- vytváří, modeluje, kreslí, stříhá, lepí, vyrábí,
- hraje námětové a tvořivé hry, například hry na lékaře, školu, úřad, ...

10. Dítě by se mělo orientovat ve svém prostředí, v okolním světě i v praktickém životě.

Dítě tento požadavek splňuje, pokud:

- se vyzná ve svém prostředí, orientuje se v jemu blízkém okolí,
- zvládá běžné praktické situace (vyřídí vzkaz, dbá o pořádek a čistotu, je schopno se starat o rostliny či drobná domácí zvířata).
- ví, jak se má chovat doma, na veřejnosti, v mateřské škole, ...
- ovládá poznatky z přírody živé i neživé, pojmenovává rodinné členy, rozlišuje pohlaví, pojmenovává některé druhy rostlin a živočichů, ...
- má poznatky o zemi, kde žije,
- v prostředí, ve kterém se pohybuje, se chová bezpečně a přiměřeně, uvědomuje si možná nebezpečí a rizika, dodržuje osvojená pravidla chování na ulici či silnici,
- uvědomuje si rizikové a nevhodné projevy chování (šikana, kouření, alkohol).

(Materiál pro PV, č. j. MSMT-9482/2012-22)

4. 2 Desatero pro budoucího školáka

V přípravě dítěte k zápisu do první třídy mohlo zákonným zástupcům pomoci výše uvedené desatero. Děti, které do základní školy nastupují a připravují se na zápis do první třídy, mohou i samy analyzovat a vyhodnotit, zda jsou do školy dostatečně připravené nebo zda je třeba se v nějaké oblasti zdokonalit.

Pro analýzu připravenosti z pohledu samotného dítěte uvádíme následujících deset bodů z Kuliferdova desatera pro budoucího školáka, ve kterých je přesně definováno, jaké schopnosti a dovednosti by mělo dítě před vstupem do školy bezpečně ovládat.

1. Pohyb

- Už umím házet a chytat míč, běhat a skákat.
- Dovedu se sám obléci, zapnout zip, knoflíky, obléci čepici a rukavice, zavázat tkaničku.
- Umím správně stolovat, používat kapesník a toaletu.
- Svě věci a hračky dovedu uklidit na správné místo.

2. Samostatnost

- Už umím být občas bez rodičů u babičky, na škole v přírodě.
- Dovedu říci, co si myslím, s čím souhlasím a nesouhlasím, a dodržuji předem dohodnutá pravidla.

3. Jazyk a řeč

- Už umím správně vyslovovat všechny hlásky, rozumím většině slov, dovedu vyprávět různé příběhy a povídat si s dospělými a kamarády.
- Napíši hůlkovým písmem své jméno.

4. Manipulace

- Už umím pracovat se stavebnicemi, modelovat, stříhat, nalepovat, kreslit a malovat.
- Dovedu správně držet tužku, znám geometrické tvary - čtverec, kruh, trojúhelník, obdélník.
- Víím, kde je vpravo a vlevo.

5. Vnímání

- Už umím rozeznat barvy, velikosti, tvary a společné znaky jednotlivých věcí.
- Dovedu slabikovat slova, rozpoznám rozdíl mezi číslicemi a písmeny.
- Zním základní dopravní značky a dovedu správně zareagovat na zvukové a světelné signály.

6. Myšlení

- Už umím počítat na prstech a vyjmenuji číselnou řadu v rozsahu do 5 až 10.
- Dovedu srovnat skupiny věcí podle počtu, o kolik je jeden větší či menší.
- Třídím a porovnám předměty podle barvy, tvaru, velikosti, délky a váhy.
- Víím, kde je nad, pod, dole, nahoře, uvnitř a vně, co je dříve, později, včera a dnes. Umím řešit jednoduché hádanky, slovní příklady, rébusy a labyrinty.

7. Paměť

- Zapamatuji si, co jsem prožil, viděl a slyšel, a dokážu o těchto zážitcích vyprávět.
- Pamatuji si říkadla, básničky a písničky.
- Soustředím se na různé úkoly a dovedu je samostatně dokončit.

8. Pravidla

- Už umím správně pozdravit, poprosit, poděkovat a omluvit se.
- Dovedu si povídat s ostatními dětmi a dospělými, umím se podělit o hračky a sladkosti.
- Poznám, co si druhý přeje, a dokážu se s ním dohodnout.
- Beru ohled na ostatní a umím říci svůj názor.
- Pomáhám mladším dětem.

9. Tvořivost

- Už umím pozorně sledovat děj pohádky, divadelního nebo hudebního představení.
- Účastním se různých zábavných programů, slavností, sportovních akcí, výstav a dovedu říci, co jsem zde viděl, slyšel a co mne zaujalo.
- Zním mnoho pohádek a příběhů, mám své oblíbené hrdiny.
- Umím mnoho písniček, básní a říkadel.

- Dokáží zahrát krátkou divadelní roli a zúčastnit se různých her.

10. Znalosti

- Orientuji ve svém blízkém okolí - vím, kde bydlím, kam chodím do školky, kde jsou obchody, hřiště, kam se obrátit, když jsem v nouzi.
- Víím, jak se mám chovat doma, ve školce, u lékaře, v obchodě, na ulici nebo při setkání s cizími lidmi.
- Poznám a rozliším povolání, přístroje, dopravní prostředky, členy rodiny, rostliny a zvířata.
- Mám řadu poznatků o České republice - města, hory, řeky, jazyk, kultura, o planetě - světadílech, jiných zemích a národech, vesmíru, ročních obdobích, počasí a cestování.

(<https://pracovnisesity.raabe.cz/kuliferdovo-desatero>)

Sebereflexe dítěte je z hlediska jeho vývoje velice důležitá. Schopnost zhodnocení a ocenění vlastní osoby je pro žáka mladšího školního věku velice náročné a složité, nicméně tato dovednost zaměřit pozornost a hodnocení sám na sebe z něho vychovává silného, a především objektivně nahlížejícího jedince.

5 VÝBĚR ŠKOLY

Poslední kapitola teoretické části diplomové práce bude zaměřena na výběr a volbu základní školy, kterou dítě po absolvování zápisu do první třídy bude navštěvovat. Tato volba je zásadním a nevratným krokem celé rodiny budoucího předškoláka, a proto se na výběru školy podílí celá rodina včetně samotného dítěte. Každý její člen přináší do výběrovosti své poznatky a vlastní zkušenosti.

V současné době lze při výběru vhodné základní školy zohledňovat rozmanitá specifika a aspekty. Mezi hlavní požadavky, na které při výběru základní školy zákonní zástupci přihlížejí, řadíme například vzdálenost školy od bydliště dítěte, spádovost školy, typ školy, vzdělávací program, který škola nabízí či vlastní předešlá zkušenost dané rodiny s konkrétní školou. Tím máme především na mysli známost pedagogů ve škole, popřípadě také fakt, že vybranou školu navštěvuje starší sourozenec či jiný blízký příbuzný dítěte. V mnoha případech se setkáváme s tím, že zákonní zástupci volí školu dle paní učitelky, která jejich ratolest bude vzdělávat.

Autorka Marta Franclová uvádí, že: „Někteří rodiče nostalgicky volí školu, kam sami chodili. Ale v těchto případech se rodiče zajímají o paní učitelku, která bude učit první třídu, a snaží se získat informace od někoho, kdo s ní má osobní zkušenost.“ (Franclová, 2013, s. 24)

„Základní školy jsou vzdělávací instituce, ve kterých většina populace získává základní vzdělání a plní povinnou školní docházku.“ (Dvořáková, 2015, s. 240) Významný psycholog Zdeněk Matějček pronesl zajímavou myšlenku, která je bezesporu pravdivá a nadčasová. „Jestliže dítě jednou vstoupí do školy, vstoupí tím škola do života rodiny – a má tendenci tam setrvat dlouhá léta.“ (Matějček, 2013, s. 61)

Z uvedených tvrzení primárně plyne, že je nutné být při výběru školy objektivní a obezřetný, vycházet především z vlastních názorů, zkušeností a přesvědčení.

Při výběru vhodné základní školy pro své dítě mohou zákonní zástupci volit dle několika hledisek:

- **Základní školy podle zřizovatele** – základní školy lze rozdělit do dvou hlavních skupin, a to na školy veřejné a soukromé,
- **základní školy podle celistvosti** – výuka v nich probíhá od prvního až do devátého ročníku, či je škola zaměřena pouze do pátého ročníku a poté žáci přestupují na jinou školu,

- **základní školy podle organizovanosti vyučování** – z tohoto hlediska dělíme školy na plně organizované (každý ročník je vzděláván samostatně) či malotřídní (ročníky jsou vzdělávány společně, například společná výuka prvního a třetího ročníku),
- **základní škola podle populace žáků** – škola běžná či škola pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami,
- **základní škola podle vzdělávacích programů** – škola standardní nebo alternativní,
- **základní škola podle lokality** – škola městská, velkoměstská nebo venkovská,
- **základní škola podle vyučovacího jazyka.** (Šulová, 2014, s. 41)

Mezi nepřeborné množství rozhodujících požadavků uvedených výše lze dále při výběru školy zařadit i:

- **Vzdálenost školy od domova a přítomnost kamarádů**

„U malých dětí by neměla být cesta do školy příliš dlouhá, neboť cestování může být únavné a zabírá mnoho času. Také přítomnost známých dětí a kamarádů z okolí bydliště je na začátku školní docházky velmi užitečná. Dítě nečelí samo neznámému a novému, s kamarády lépe zvládá zátěžové situace, které škola přináší, a má s kým trávit volný čas. I společná cesta do školy se známými dětmi hraje svoji roli.“ (Havlíková in Šulová, 2014, s. 77)

- **Způsob stravování**

Ze stran zákonných zástupců jsou při výběru školy kladeny dotazy i na způsob stravování. Zajímají se o to, zda je ve škole přítomna školní jídelna, jakým způsobem jsou pokrmy připravovány. Velkým přínosem jsou pro rodiče moderní školní jídelny, které jsou schopny stravovat žáky se stravovacím omezením či dietou. (Raabe, 2012, s. 31)

- **Školní družina, vybavenost a zařízení školy**

Neméně důležitým faktorem při výběru školy se jeví provozní doba školní družiny. Rodiče se převážně zajímají o to, jak je školní družina vybavena a jaké připravuje pro žáky školní i mimoškolní aktivity. Vedle školní družiny je pozornost věnována také vybavenosti učeben a prostorám základní školy. (Raabe, 2012, s. 31)

- **Zájmové kroužky a nabídka cizích jazyků**

Rozhodující při výběru školy bývá zpravidla i nabídka volnočasových aktivit nabízených danou školou. Pro mnohé zákonné zástupce je výhodné a vítané, když jejich děti nemusí na zájmové aktivity přecházet do jiných institucí či zařízení. (Raabe, 2012, s. 31)

- **Školní vzdělávací program**

V neposlední řadě se na výběru školy podílí i školní vzdělávací program, podle kterého škola žáky vzdělává. Školní vzdělávací program je veřejný dokument, a proto je pro mnoho zákonných zástupců tento fakt rozhodující. (Raabe, 2012, s. 31)

Tato kapitola byla primárně zaměřena na jednotlivé oblasti, podle kterých zákonní zástupci volí budoucí základní školu pro své děti. Z výše uvedeného lze konstatovat, že není jednoznačně a striktně vymezeno, podle jakých kritérií školu vybírat. Každý rodič i dítě je jedinečné a je plně v kompetenci rodiny, kterou školu pro svého budoucího školáka zvolí a která se bude dle jejich názoru a dostupných informací jevit jako ta nejlepší.

II. EMPIRICKÁ ČÁST

6 VÝZKUMNÉ MÍSTO

Tato v pořadí šestá kapitola diplomové práce bude členěna do dvou obsáhlých oblastí. V první oblasti empirické části bude pozornost věnována kvantitativnímu výzkumu, který byl realizován se zákonnými zástupci dětí předškolního věku s použitím dotazníkového šetření. Druhá oblast bude věnována kvalitativnímu výzkumu, při kterém byla použita především metoda pozorování. Hlavní část této oblasti bude tvořit analýza jednotlivých stanovišť Zápisu nanečisto a také analýza činností dětí. V další oblasti bude věnován prostor řádnému zápisu do první třídy, kde budou popsány jednotlivé přípravy a také formální náležitosti zápisu. Neopomeneme zde ani na analýzu a komparaci zápisových pracovních listů budoucích školáků.

Kvantitativní i kvalitativní výzkum empirické části diplomové práce byl realizován v běžné základní škole ve městě Svitavy. Tato vzdělávací instituce zahrnuje jak předškolní vzdělávání dětí v mateřské škole, která je součástí areálu základní školy, tak i základní vzdělávání žáků na prvním i druhém stupni. Základní škola je situována v centru města, tudíž je o ni ze stran veřejnosti projevován velký zájem. Především díky jejímu umístění je i její spádovost široká.

V současné době základní školu navštěvuje celkem 352 žáků. V prostorách základní školy je stále zaměstnáno mnoho pedagogických i nepedagogických pracovníků, kteří jsou odborníky ve svém oboru. V čele základní školy je paní ředitelka se zástupkyní ředitele. Pod jejich vedením zde působí dvacet pět pedagogů (z toho pět mužů). Polovina z nich jsou zároveň i třídními učiteli. Kromě pedagogů zde působí tři paní vychovatelky a jeden pan vychovatel ve školní družině, jeden speciální pedagog, tři asistenti pedagoga, dvě účetní a tři provozní zaměstnanci.

Kmenové třídy prvňáků, druháků a třetňáků jsou umístěny mimo hlavní budovu základní školy, na odloučeném pracovišti vzdáleném přibližně tři minuty chůze. V nově zrekonstruovaném areálu je umístěno zázemí kmenových tříd se šatnami, umývárny, školní družinou a výdejnou obědů. Kromě kmenových tříd mají pedagogové a žáci k dispozici badatelskou učebnu s dílnami technické výchovy, keramickou dílnu, venkovní učebnu či dětské hřiště k trávení přestávek ve vyučování, či relaxaci a hře dětí navštěvujících školní družinu.

Vedle kvalitní výuky škola žákům a zákonným zástupcům nabízí široké spektrum školních i mimoškolních aktivit, jako jsou například sportovní soutěže a utkání, recitační,

přírodovědné, matematické soutěže, badatelsky orientovanou výuku v podobě projektových dnů, či množství exkurzí a výletů, při nichž žáci navštěvují kulturní a historické památky České republiky. Netradiční aktivitou, kterou škola každoročně pořádá, je Den otevřených dveří a s ním spojený Zápis nanečisto pro budoucí prvňáčky. Především o tuto akci je ze stran veřejnosti projevován nemalý zájem, zpětně je rodiči budoucích školáků velice kladně a příznivě hodnocena.

Kvantitativní i kvalitativní výzkum diplomové práce byl převážně realizován v prostorách na odloučeném pracovišti základní školy v měsíci únoru roku 2019, a to v době Dne otevřených dveří a Zápisu nanečisto. Po uplynutí tří měsíců byl také v květnu proveden při řádném zápisu do první třídy v hlavní budově základní školy.

Do výzkumu byli zapojeni zákonní zástupci dětí předškolního věku, tedy budoucích prvňáčků a také samotné děti, které by v září měly nastoupit do první třídy.

7 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ – KVANTITATIVNÍ VÝZKUM

V pořadí sedmá kapitola diplomové práce bude zaměřena na dotazníkové šetření se zákonnými zástupci budoucích předškoláků. Kvantitativní výzkum byl realizován v rámci Dne otevřených dveří a Zápisu nanečisto při příchodu dětí a zákonných zástupců do prostor základní školy. Zákonným zástupcům byl distribuován dotazník s podrobnými pokyny k jeho vyplnění, byly jim poskytnuty psací potřeby a také jim bylo sděleno, kam vyplněné dotazníky odevzdávat. Do dotazníkového šetření bylo zapojeno 29 respondentů, tedy 29 zákonných zástupců dětí.

7.1 Cíle kvantitativního výzkumu

Cílem kvantitativního výzkumu diplomové práce bylo zmapování hlavních faktorů, podílejících se na výběru základní školy pro budoucí školáky. Dílčím cílem bylo popsat a analyzovat očekávání zákonných zástupců plynoucí z účasti na Dni otevřených dveří a Zápisu nanečisto.

7.2 Výzkumné otázky

Na základě dotazníkového šetření byly stanoveny následující výzkumné otázky, které chceme za pomoci evaluace dotazníků zodpovědět.

- Jaké je procentuální zastoupení dětí ze spádové oblasti při Zápisu nanečisto?
- Jaké faktory se nejhojněji podílí při výběru základní školy pro budoucího školáka?
- Jaké jsou z pohledu zákonných zástupců hlavní úkoly základní školy?
- Kdo se podílí na výběru školy pro budoucího školáka?
- Jaké jsou nejčastější hlavní důvody účasti při Zápisu nanečisto a Dni otevřených dveří?
- Kolik procent respondentů se po absolvování Zápisu nanečisto zúčastní se svým dítětem i řádného zápisu do 1. třídy?

7.3 Metody kvantitativního výzkumu

Ke sběru dat kvantitativního výzkumu empirické části diplomové práce byla zvolena metoda dotazníku, tedy dotazníkového šetření. Než přistoupíme k samotné analýze dat vyplývajících z dotazníkového šetření, považujeme za důležité tuto metodu v následující podkapitole blíže specifikovat a uvést zde její stěžejní náležitosti.

7.3.1 Dotazník

„Dotazníky jsou psychodiagnostické metody založené na subjektivní výpovědi vyšetřované osoby o jejích vlastnostech, citech, postojích, názorech, zájmech, způsobu reagování v nejrůznějších situacích atd. Úkolem zkoumané osoby je zatrhnout nebo jiným způsobem označit výpovědi, které podle jejího názoru nejlépe vystihují zkoumaný znak.“ (Svoboda a kol., 2015, s. 320)

Dotazníky chápeme jako výzkumný nástroj, díky kterému můžeme poměrně jednoduše a rychle získat údaje od velkého počtu osob (respondentů). Jednoduchá se však jeví pouze jeho administrace, příprava a sestavování dotazníku je velice náročná.

Jednotlivé otázky v dotazníku by neměly být řazeny náhodně, ale dle předem jasných pravidel, a především by na sebe měly logicky navazovat. Jednotlivé otázky mohou být trojího charakteru dle jejich zaměření:

- **Otázky otevřené** – respondent na tento typ otázky odpovídá vlastními slovy, respondent není v odpovědi ničím omezován, jeho výpověď je tedy volnější a obsáhlejší.
- **Otázky polootevřené** – výzkumník při sestavování dotazníku uvede na výběr množství odpovědí, které může respondent označit, popřípadě zde doplní kolonku – jiné. K odpovědi – jiné – respondent zapisuje své vlastní domněnky a odpovědi.
- **Otázky uzavřené** – pokud je dotazník strukturován pouze z uzavřených otázek, volí si respondent přímo a pouze z odpovědí, které výzkumník uvedl. Při takto tvořeném dotazníku nemá respondent prostor na vyjádření vlastních názorů a postojů. (Bačíková, Janovská, 2018, s. 66 – 72)

Za pomoci dotazníku můžeme získávat informace z mnoha odlišných oblastí. Je zcela na výzkumníkovi, na kterou oblast své dotazy nasměruje a jaké bude pro svůj dotazník volit výzkumné otázky. Pro představu uvádíme hlavní oblasti, na které mohou být dotazníky zaměřeny.

- Vědomosti
- postoje a názory,
- chování,
- vlastnosti a postoje. (Tylor-Powel in Bačíková, Janovská, 2018, s. 66)

Závěrem uvedeme několik výhod a nevýhod dotazníkové metody. Mezi hlavní výhody této metody řadíme snadnost a rychlost administrace, způsob vyhodnocování, a především možnost získání velkého množství dat za poměrně krátký časový horizont z důvodu možnosti oslovení množství respondentů.

Jako nevýhoda se jeví především neschopnost respondenta objektivně a nezájatě hodnotit sám sebe. V mnoha dotaznících se můžeme setkat se situací, kdy respondent svoji osobu podcenil či právě naopak nadhodnotil. Poměrně obtížné se některým respondentům může také jevit odpovídání písemnou formou, která vyžaduje určité jazykové i intelektové dovednosti. Problémy při získávání, a především při vyhodnocování dat mohou také nastat za předpokladu, kdy respondent z osobního důvodu či svého přesvědčení s výzkumníkem nespolupracuje, tudíž mohou být jeho odpovědi zkreslené a dotazník proto není objektivní. (Svoboda a kol., 2015, s. 320 - 321)

7. 4 Výzkumný soubor

Do dotazníkového šetření potřebného pro kvantitativní výzkum empirické části diplomové práce bylo zapojeno 29 respondentů. Ve všech případech se jednalo o zákonného zástupce dítěte předškolního věku, který své dítě doprovázel k Zápisu nanečisto a na Den otevřených dveří. Pokud byli Zápisu nanečisto přítomni oba zákonní zástupci, popřípadě další rodinný příslušník, vyplňovali za každé dítě pouze jeden dotazník. Pokud se Zápisu nanečisto účastnila dvojčata, vyplněn byl také pouze jeden dotazník.

Z celkového počtu 29 vyplněných dotazníků jich bylo k závěrečné analýze kvantitativního výzkumu použito pouze 26. Zbývající 3 dotazníky byly neadekvátně vyplněny, proto data z nich vyplývající nebyla do výsledků dotazníkového šetření započítána.

Pro školní rok 2019/2020 bylo ve spádové oblasti základní školy, ve které byl prováděn kvantitativní výzkum empirické části diplomové práce, 23 dětí předškolního věku.

7. 5 Analýza dotazníkového šetření

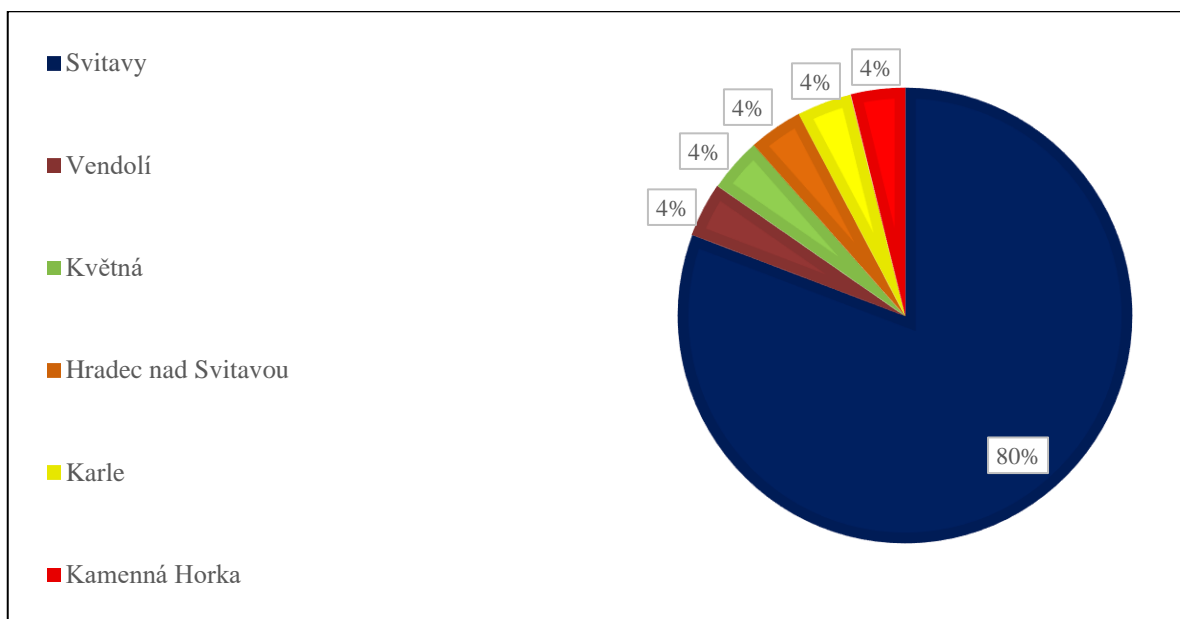
Následující podkapitola bude podrobně zaměřena na vyhodnocení dotazníkového šetření a analýzu získaných dat. Dotazník, který byl použit v diplomové práci, se skládal z deseti otázek uzavřeného typu, ve kterých respondenti vybírali jednu nejvhodnější odpověď a označovali ji křížkem. V případě otázek číslo 5, 6 a 8 dotazníkového šetření byla k odpovědi použita třibodová hodnotící škála, kdy respondenti z nabídky odpovědí vybírali tři pro ně nejpreferovanější. Ty poté označovali čísly jedna až tři dle jejich důležitosti. Číslo jedna značilo

jejich nejvyšší důležitost, číslo tři poté důležitost nejnižší. Při samotném vyhodnocování odpovědí těchto otázek byl přidělen každé prioritě náležitý počet bodů: priorita 1. – 3 body, priorita 2. – 2 body a priorita 3. – 1 bod. Jednotlivé získané počty bodů všech tří priorit u každé odpovědi byly sečteny a vyznačeny ve výsečovém grafu.

V následujícím textu budou jednotlivé otázky použité v dotazníkovém šetření uvedeny a popsány. U každé z nich bude zveřejněna přehledná tabulka s jednotlivými počty hlasů, výsečový graf s procentuálním zastoupením a také závěrečné vyhodnocení každé otázky dotazníkového šetření. Kompletní dotazník je součástí diplomové práce v přílohové části (Příloha 1).

Otázka 1. - Trvalé bydliště Vašeho předškoláka (pouze obec / město):

Svitavy	21
Vendolí	1
Květná	1
Hradec nad Svitavou	1
Karle	1
Kamenná Horka	1

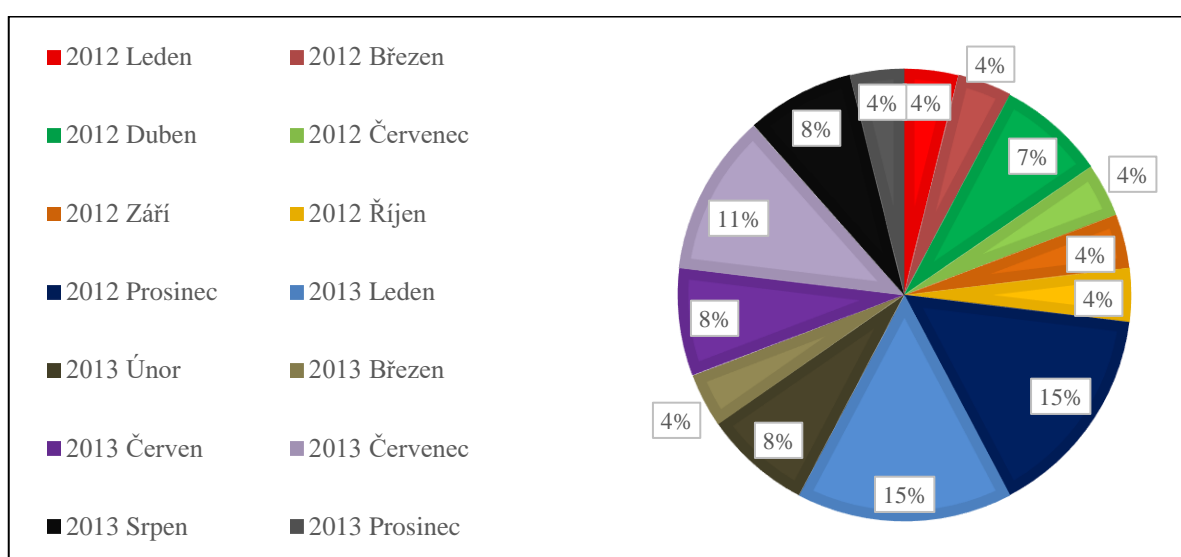
Tabulka 1 – Trvalé bydliště předškoláka**Graf 1 - Procentuální zastoupení trvalého bydliště předškoláka**

Z analýzy dat první otázky dotazníkového šetření vyplynulo, že 80 % dětí, které navštívily Zápis nanečisto a Den otevřených dveří, mají hlášen trvalý pobyt ve městě Svitavy. Z výsledků dotazníkového šetření lze dále vyzorovat, že se Zápisu nanečisto zúčastnili zákonní zástupci se svými dětmi i z obcí, které bezprostředně přiléhají k městu Svitavy. Přítomny byly děti z obcí Vendolí, Květná, Hradec nad Svitavou, Karle či z Kamenné Horky. Procentuální zastoupení dětí z každé výše uvedené obce činilo však pouze 4 %.

Otázka 2. - Měsíc a rok narození předškoláka:

Leden 2012	1	Leden 2013	4
Březen 2012	1	Únor 2013	2
Duben 2012	2	Březen 2013	1
Červenec 2012	1	Červen 2013	2
Září 2012	1	Červenec 2013	3
Říjen 2012	1	Srpen 2013	2
Prosinec 2012	4	Prosinec 2013	1

Tabulka 2 – Měsíc a rok narození předškoláka

Graf 2 – Procentuální zastoupení předškoláků dle data narození

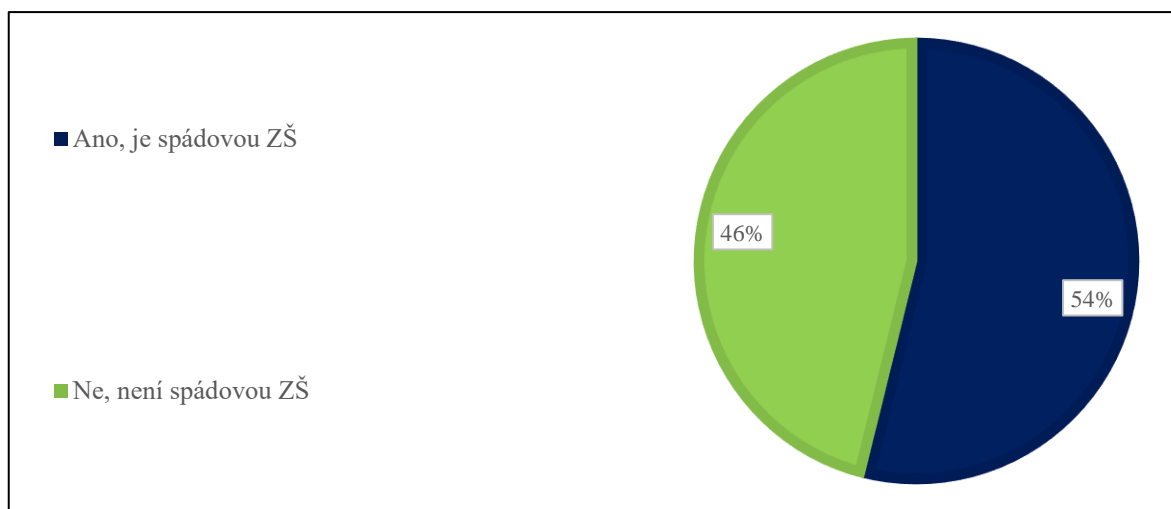
Druhá otázka dotazníkového šetření byla zaměřena na rok a měsíc narození předškoláka. Z výše uvedeného grafu lze usuzovat, že Zápisu nanečisto se účastnily děti narozené v rozmezí ledna roku 2012 až prosince roku 2013. V největší míře byla účast dětí, které se narodily v měsících prosinec roku 2012 a lednu roku 2013, činilo tak 15 % z každého uvedeného data. Z celkového počtu 26 dětí předškolního věku by 77 % z nich nastoupilo k povinné školní docházce dle jejich data narození v řádném termínu.

Z grafu lze dále odečíst, že 19 % dětí mělo uložen odklad povinné školní docházky. Z dotazníkového šetření také dále vyplynulo, že bylo Zápisu nanečisto přítomno i dítě, které by mělo do základní školy k povinné školní docházce nastoupit až následující školní rok, tedy ve školním roce 2020/2021. Z celkového počtu však toto dítě tvořilo pouze 4 %.

Otázka 3. - Je pro Vašeho předškoláka tato základní škola spádová?

Ano, je spádovou ZŠ	14
Ne, není spádovou ZŠ	12

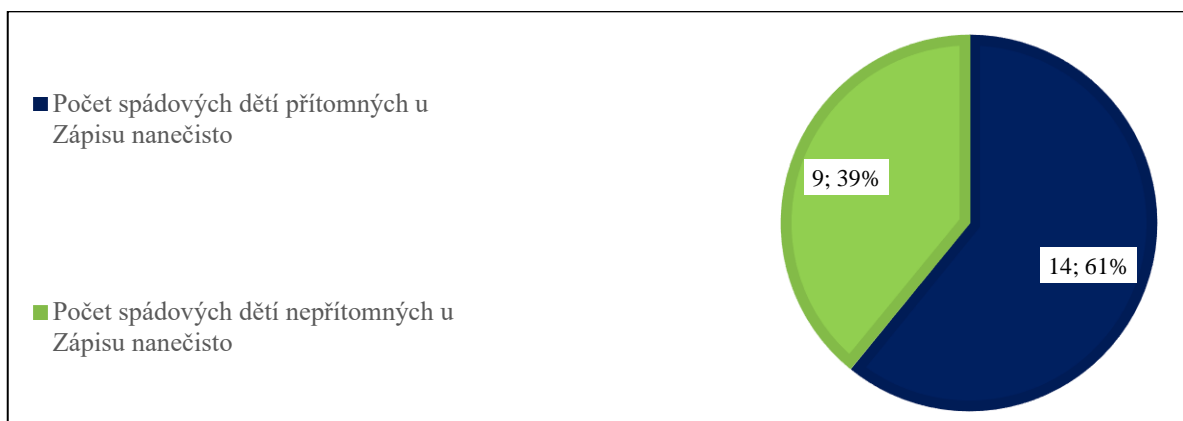
Tabulka 3 – Spádovost školy

Graf 3 – Procentuální zastoupení spádovosti školy

Třetí otázka dotazníkového šetření byla zaměřena na spádovost dětí, které navštívily Zápis nanečisto. Z celkového počtu 26 respondentů dotazníkového šetření je pro 54 % z nich škola, na které byl prováděn výzkum, školou spádovou. Pro zbývajících 46 % respondentů tedy školou spádovou není. Z vyhodnocených dat lze tedy usuzovat, že je o tuto školu zájem i v rodinách, jež mají spádovou školu v jiné oblasti.

Výše v textu bylo uvedeno, že pro školní rok 2019/2020 bylo pro tuto základní školu spádových 23 dětí předškolního věku. Z následujícího grafu je zřejmé, že z celkového počtu 23 spádových dětí bylo Zápisu nanečisto přítomno 61 %, 39 % se Zápisu nanečisto nezúčastnilo.

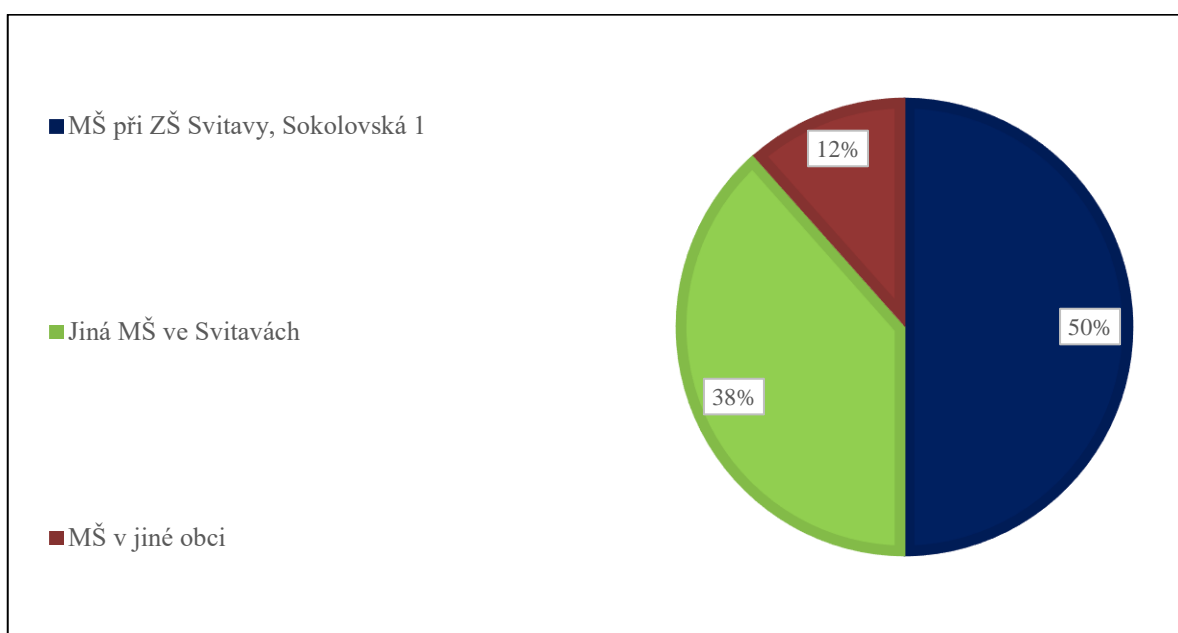

Graf 4 – Procentuální účast spádových dětí při Zápisu nanečisto

Otázka 4. – Kterou mateřskou školu navštěvuje Váš předškolák?

MŠ při ZŠ Svitavy, Sokolovská 1	13
Jiná MŠ ve Svitavách	10
MŠ v jiné obci	3

Tabulka 4 – Mateřská škola předškoláka

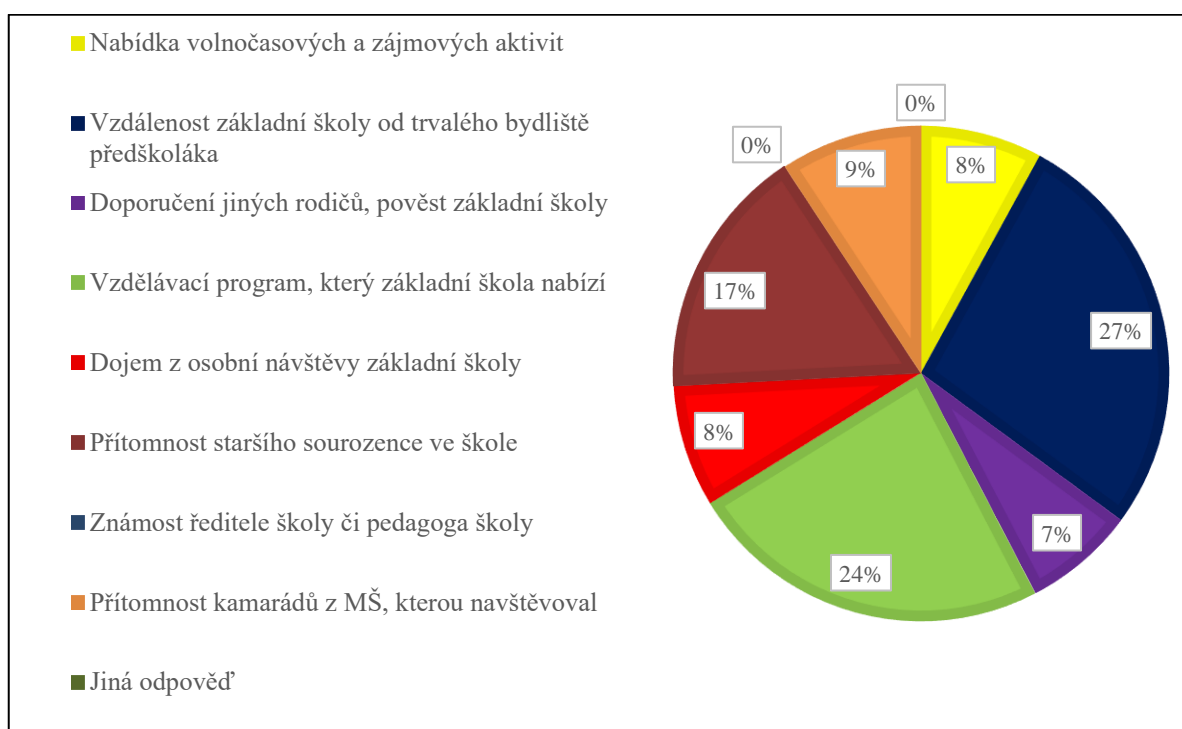
Graf 5 – Procentuální zastoupení dětí z mateřských škol

V pořadí čtvrtá otázka se respondentů dotazovala na mateřskou školu, kterou jejich předškolák doposud navštěvuje. Po analýze jednotlivých dat dotazníkového šetření bylo zjištěno, že 50 % všech dětí účastnících se Zápisu nanečisto navštěvuje mateřskou školu při základní škole, kde byl Zápis nanečisto realizován. Přítomny byly také děti, které navštěvují jinou mateřskou školu v obci Svitavy. Procentuální zastoupení těchto dětí bylo 38 %. Zbývajících 12 % tvořily děti, jež navštěvují mateřskou školu mimo obec Svitavy.

Otázka 5. – Co je pro Vás při výběru školy rozhodující?

	Priorita 1.	Priorita 2.	Priorita 3.
Nabídka volnočasových a zájmových aktivit	0	3	6
Vzdálenost základní školy od trvalého bydliště předškoláka	11	3	2
Doporučení jiných rodičů, pověst základní školy	1	3	2
Vzdělávací program, který základní škola nabízí	7	7	1
Dojem z osobní návštěvy základní školy	1	4	1
Přítomnost staršího sourozence ve škole	6	3	1
Známost ředitele školy či pedagoga školy	0	0	0
Přítomnost kamarádů z MŠ, kterou navštěvoval	0	2	10
Jiná odpověď	0	0	0

Tabulka 5 – Faktory podílející se na výběru školy

Graf 6 – Faktory podílející se na výběru školy v procentech

Z výsledků dotazníkového šetření je dle výšečového grafu zřejmé, že 27 % dotazovaných respondentů považuje při výběru základní školy pro svého budoucího školáka jako nejdůležitější faktor vzdálenost základní školy od trvalého bydliště. Na základě zjištěných dat je tedy patrné, že vzdálenost školy je pro řadu zákonných zástupců nejdůležitější a při výběru

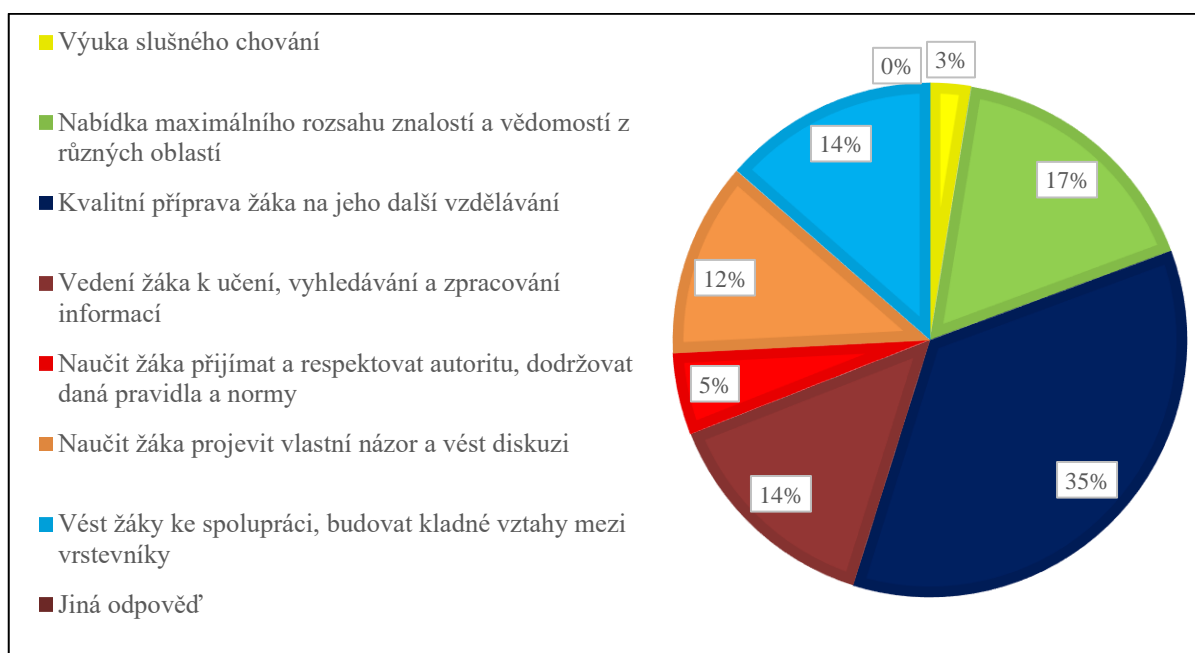
školy rozhodující. Celkem 24 % dotazovaných respondentů se přiklání k odpovědi, že na výběru školy se podílí také vzdělávací program, který škola nabízí. Z výsledku šetření lze tedy říci, že je pro respondenty důležité, jakou úroveň vzdělávání škola nabízí a za jakých podmínek by bylo jejich dítě na konkrétní základní škole vzděláváno. Jako třetí nejhojněji volený faktor při výběru školy byla přítomnost staršího sourozence v dané škole. Tato odpověď čítala celých 17 % všech dotazovaných respondentů. Domníváme se tedy, že pro respondenty čili zákonné zástupce budoucích školáků, je důležité a vhodné, aby starší a mladší sourozenec navštěvovali totožnou základní školu.

Zbývající možné odpovědi získaly každá v dotazníkovém šetření méně než 10 %, přesto si jejich přesné procentuální zastoupení ve stručnosti shrneme. Na čtvrté pozici s 9 % se umístila varianta přítomnosti kamaráda dítěte z mateřské školy ve škole, kterou by budoucí školák navštěvoval. Respondenti tedy považují za prospěšné, když jejich dítě přichází do školy se svým kamarádem z mateřské školy, není v novém kolektivu na základní škole samo. Pátou pozici ve výsečovém grafu zastávají s 8 % dvě nabízené možnosti. Jednou z nich je nabídka volnočasových aktivit, které škola nabízí a důraz je z řad respondentů kladen i na osobní dojem z návštěvy základní školy. Z celkového výzkumného souboru se pouze 7 % respondentů přiklonilo k doporučení jiných rodičů či známých. Zbývající možnosti čili faktory podílející se na výběru školy, jako je známost ředitele školy či jiný důvod podílející se na výběru školy, nezvolil žádný z respondentů. Tyto dvě varianty získaly tedy v dotazníkovém šetření 0 %.

Otázka 6. – Co je dle Vašeho názoru hlavním úkolem základní školy?

	Priorita 1.	Priorita 2.	Priorita 3.
Výuka slušného chování	0	1	2
Nabídka maximálního rozsahu znalostí a vědomostí z různých oblastí	3	6	5
Kvalitní příprava žáka na jeho další vzdělávání	17	2	0
Vedení žáka k učení, vyhledávání a zpracování informací	2	7	2
Naučit žáka přijímat a respektovat autoritu, dodržovat daná pravidla a normy	1	2	1
Naučit žáka projevit vlastní názor a vést diskuzi	2	3	7
Vést žáky ke spolupráci, budovat kladné vztahy mezi vrstevníky	1	5	8
Jiná odpověď	0	0	0

Tabulka 6 – Hlavní úkol základní školy

Graf 7 – Procentuální zastoupení hlavních úkolů základní školy

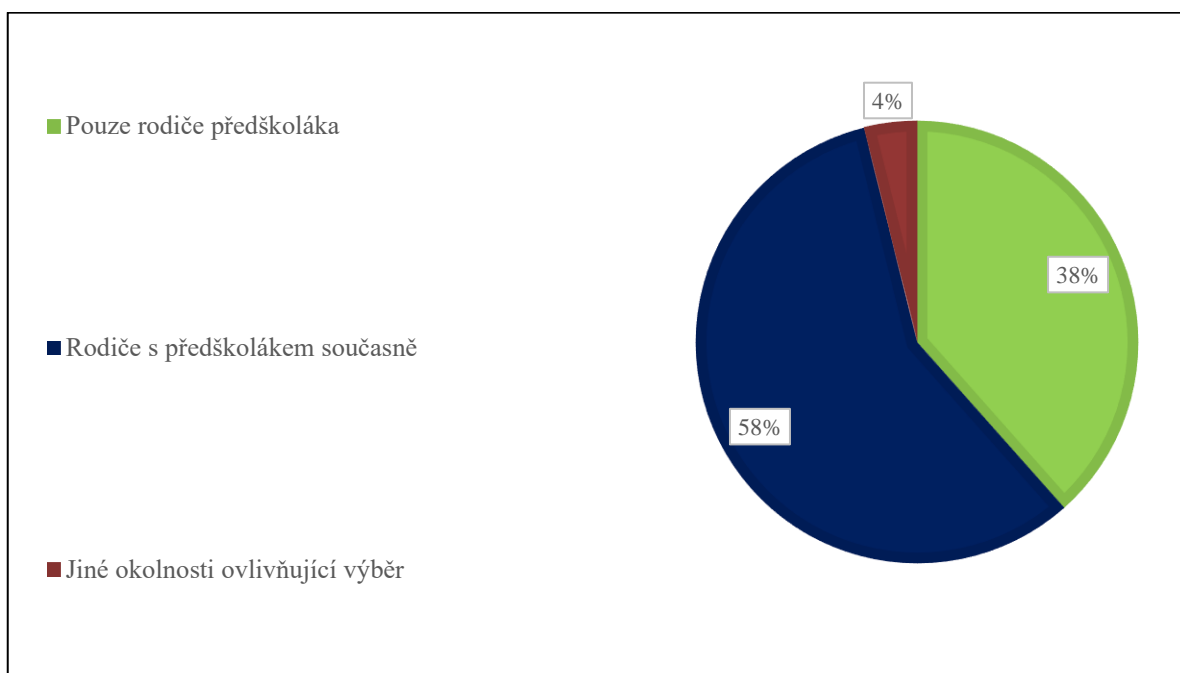
V pořadí šestá otázka dotazníkového šetření byla zaměřena na hlavní úkol základní školy. Po vyhodnocení získaných dat se celkem 35 % dotazovaných respondentů přiklonilo k tomu, že dle jejich názoru je hlavním úkolem základní školy kvalitně připravit žáka na jeho další

vzdělávání. Z výsledků je tedy jasné, že respondentům záleží především na dosažené úrovni vzdělání, kterou škola žákům nabídne, a od toho se poté odvíjí jejich další úspěšnost v dalším vzdělávání. Jako druhá nejčastěji volená odpověď se v 17 % ve výšečovém grafu objevila možnost školy nabídnout žákovi co možná maximální rozsah znalostí a vědomostí z různých oblastí. Dle výsledků je tedy patrné, že respondenti kladou základní škole jako druhý nejdůležitější úkol široké zaměření v rozmanitých vzdělávacích oblastech. Z celkového počtu dotazovaných respondentů se 14 % z nich domnívá, že by škola měla vést žáky ke spolupráci a budování dobrých vztahů mezi vrstevníky, zároveň 14 % z nich klade škole za úkol naučit žáka vyhledávat a zpracovávat informace a také se samostatně učit. Zbývajících 12 % respondentů se domnívá, že by především škola měla naučit žáka projevovat vlastní názor a vést diskusi, 5 % respondentů zastává názor, že je důležité, aby škola naučila žáka uznávat autoritu a dodržovat daná a předem stanovená pravidla. Pouze 3 % odpovídajících respondentů se domnívá, že hlavním a podstatným úkolem školy je vést žáka ke slušnému chování. Možnost jiné odpovědi při této otázce nezvolil ani jeden z respondentů, tudíž tato možnost zastává ve výšečovém grafu 0 %.

Otázka 7. – Kdo se podílel na výběru základní školy pro Vašeho předškoláka?

Pouze rodiče předškoláka	10
Rodiče s předškolákem současně	15
Jiné okolnosti ovlivňující výběr	1

Tabulka 7 – Osoby podílející se na výběru školy

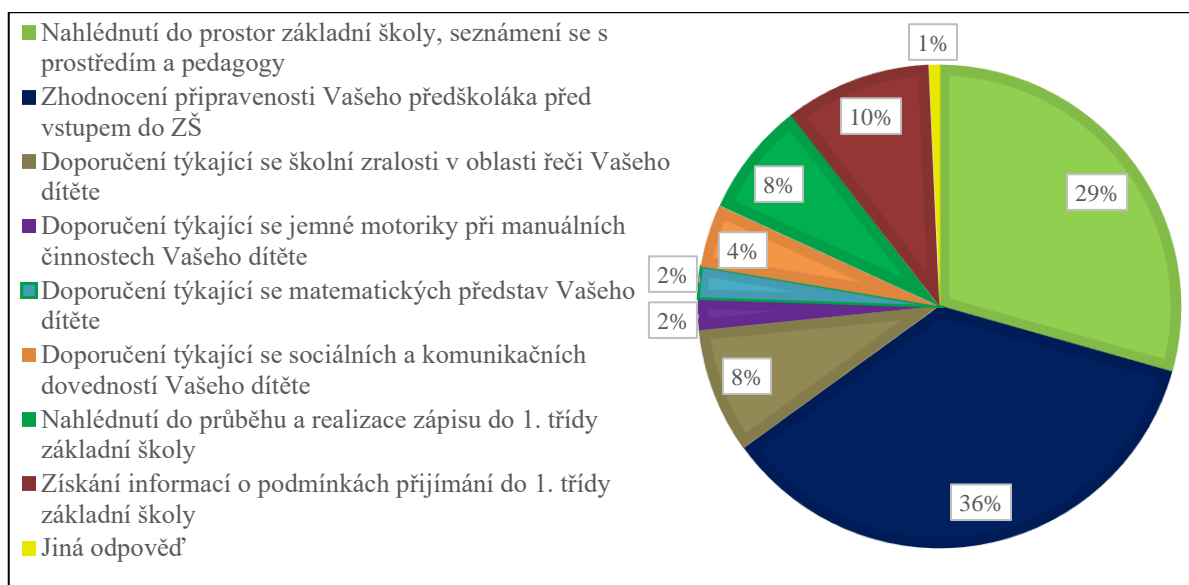
Graf 8 – Procentuální zastoupení osob účastnících se výběru školy

Otázka číslo sedm byla v dotazníkovém šetření zaměřena na osoby podílející se na výběru vhodné základní školy pro budoucího školáka. Z grafu je zřejmé, že na výběru školy se v 58 % podílí rodiče zároveň s budoucím školákem. Respondenti tedy považují za důležité, aby jejich dítě bylo při výběru základní školy přítomno a samo se na jejím výběru podílelo. Z celkového počtu 26 respondentů celých 38 % z nich uvedlo, že výběr školy je plně v kompetenci rodičů předškoláka, tedy jeho zákonných zástupců. Z grafu také vyplynulo, že 4 % respondentů ovlivňovala při výběru školy jiná okolnost, kterou byla tedy přítomnost sourozence v této škole.

Otázka 8. – Co očekáváte ode Dne otevřených dveří a Zápisu nanečisto?

	Priorita 1.	Priorita 2.	Priorita 3.
Nahlédnutí do prostor základní školy, seznámení se s prostředím a pedagogy	7	8	5
Zhodnocení připravenosti Vašeho předškoláka před vstupem do ZŠ	12	7	1
Doporučení týkající se školní zralosti v oblasti řeči Vašeho dítěte	4	0	0
Doporučení týkající se jemné motoriky při manuálních činnostech Vašeho dítěte	0	1	1
Doporučení týkající se matematických představ Vašeho dítěte	1	0	0
Doporučení týkající se sociálních a komunikačních dovedností Vašeho dítěte	0	2	2
Nahlédnutí do průběhu a realizace zápisu do 1. třídy základní školy	0	4	3
Získání informací o podmínkách přijímání do 1. třídy základní školy	2	2	4
Jiná odpověď	0	0	1

Tabulka 8 – Očekávání plynoucí z návštěvy Dne otevřených dveří a Zápisu nanečisto

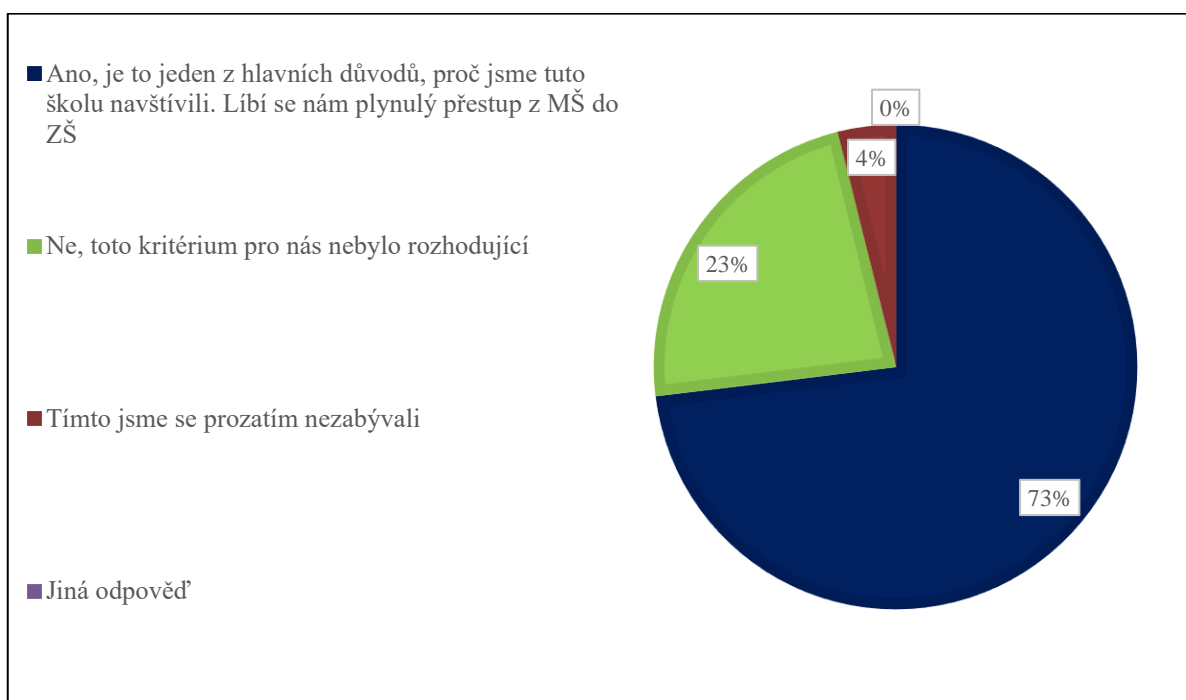
Graf 9 - Procentuální zastoupení očekávání plynoucích ze Dne otevřených dveří a Zápisu nanečisto

Otázka osmá byla zaměřena na očekávání respondentů plynoucí ze Zápisu nanečisto. Dotazovaní respondenti zvažovali, co od návštěvy této netradiční akce očekávají. Při výzkumu bylo zjištěno, že 36 % respondentů od této akce očekává zhodnocení připravenosti předškoláka před vstupem do školy. Z výsledků lze tedy vyvodit, že respondenti požadují od Zápisu nanečisto celkové zhodnocení školní zralosti a připravenosti jejich dítěte. Jako druhý hlavní důvod návštěvy Zápisu nanečisto uvedlo 29 % respondentů možnost nahlédnutí do prostor základní školy, seznámení se s jejím prostředím a pedagogy. Je tedy patrné, že respondenti chtějí vidět, jak daná škola vypadá, jak je materiálně vybavená a co jejich dítěti může nabídnout. Celých 10 % respondentů považuje Zápis nanečisto jako možnost získat pro ně důležité informace o způsobu přijímání žáků na tuto základní školu. Doporučení týkající se komunikačních dovedností dítěte a náhled do průběhu zápisu do první třídy volilo 8 % ze všech dotazovaných. Pouze 4 % respondentů očekávají od této školou pořádané akce doporučení a rady týkající se sociálních a komunikačních dovedností dětí, 2 % respondentů Zápis nanečisto navštívilo za účelem doporučení týkající se matematických představ, stejné procento očekává doporučení vztahující se k jemné motorice a manuální zručnosti dítěte. Zbývajících 1 % dotazovaných respondentů zvolilo jako odpověď k otázce číslo osm jiné očekávání, a to získání souhrnných informací o škole.

Otázka 9. – Pokládáte za výhodné, že má tato základní škola 1. a 2. třídy umístěné na odloučeném pracovišti mimo hlavní budovu?

Ano, je to jeden z hlavních důvodů, proč jsme tuto školu navštívili, líbí se nám plynulý přestup z MŠ do ZŠ	19
Ne, toto kritérium pro nás nebylo rozhodující	6
Tímto jsme se prozatím nezabývali	1
Jiná odpověď	0

Tabulka 9 – Vliv odloučené 1. a 2. třídy na výběr školy

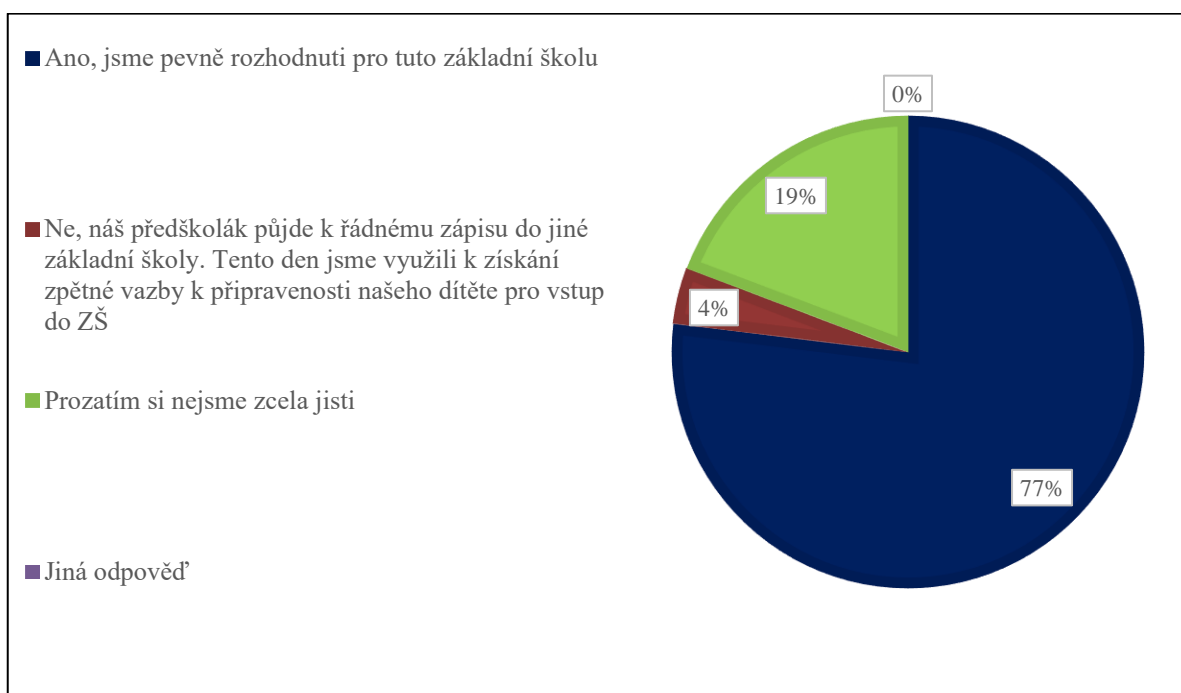
Graf 10 – Vliv odloučených tříd na výběr školy v procentech

Devátá otázka dotazníkového šetření mapovala, zda respondenti přihlížejí při výběru základní školy i na umístění prvních a druhých tříd. Z výše uvedeného grafu plyne, že 73 % všech dotazovaných uvedlo, že při výběru školy brali na vědomí i umístění jednotlivých tříd. Dle mínění respondentů je pro jejich děti prospěšné, když jsou třídy odděleny od ostatních vyšších ročníků základní školy, protože přechod z mateřské školy do školy základní je pro budoucí předškoláky plynulejší a méně šokující. Z celkového počtu také 23 % respondentů přiznalo, že pro ně při výběru základní školy nehraje rozhodující roli, zda jsou třídy oddělené či jsou součástí celého školního komplexu. Ze všech dotazovaných mají pouze 4 % nerozhodný postoj, jelikož se respondenti tímto faktorem hlouběji prozatím nezabývali.

Otázka 10. – Jste pevně rozhodnutí, že Váš předškolák navštíví tuto základní školu i při řádném zápisu do 1. třídy?

Ano, jsme pevně rozhodnutí pro tuto základní školu	20
Ne, náš předškolák půjde k řádnému zápisu do jiné základní školy. Tento den jsme využili k získání zpětné vazby k připravenosti našeho dítěte pro vstup do ZŠ	1
Prozatím si nejsme zcela jisti	5
Jiná odpověď	0

Tabulka 10 – Návštěvnost předškoláků i při řádném zápisu do 1. třídy

Graf 11 – Procentuální návštěvnost předškoláků i při řádném zápisu do 1. třídy

Poslední desátá otázka dotazníkového šetření byla zaměřena na řádný zápis do 1. třídy základní školy, který se bude konat 24. dubna 2019. Respondenti na základě položené otázky rozhodovali, zda se se svými dětmi zúčastní i řádného zápisu do první třídy v této škole či nikoli.

Z výzkumného vzorku se 77 % respondentů přiklonilo k tomu, že společně s jejich dítětem navštíví tuto základní školu i při řádném zápisu do první třídy. Na základě vyhodnocených dat je tedy zřejmé, že Zápis nanečisto respondenti chápou jako možnost získat o škole potřebné informace a také jako možnost vyzkoušet si zápis zkušební formou při Zápisu nanečisto.

Variantu, že předškolák půjde k řádnému zápisu do jiné školy, zvolily 4 % respondentů, celkem 19 % respondentů si prozatím není jisto, jakou školu pro své dítě vyberou a na které se řádného zápisu zúčastní.

7. 6 Závěr výsledků dotazníkového šetření

Sedmá kapitola empirické části diplomové práce byla zaměřena na dotazníkové šetření se zákonnými zástupci dětí předškolního věku. Celý kvantitativní výzkum, tedy dotazníkové šetření, proběhl na odloučeném pracovišti ZŠ a MŠ Sokolovská ve městě Svitavy při Dni otevřených dveří a Zápisu nanečisto. Tuto netradiční a širokou veřejností kladně hodnocenou akci pořádá základní škola pravidelně každý rok a je o ni projevován velký zájem.

Do dotazníkového šetření bylo zapojeno 29 respondentů z řad zákonných zástupců dětí, kteří se zúčastnili Zápisu nanečisto. Dotazník se skládal z 10 otázek uzavřeného typu, kde respondenti vyznačovali pro ně nejvýstižnější odpovědi. Ve všech otázkách vybírali pouze jednu odpověď. U otázek číslo 5, 6 a 8 vybírali maximálně tři odpovědi, které poté označovali třibodovou hodnotící škálou. Z celkového počtu 29 respondentů bylo k vyhodnocení použito 26 vyplněných dotazníků. Jednotlivé otázky dotazníku byly zaměřeny především na Zápis nanečisto a také na řádný zápis do první třídy.

Úvod dotazníku byl zaměřen na trvalé bydliště předškoláka a spádovost základní školy. Také jsme se respondentů dotazovali na ročník narození jejich dítěte a na mateřskou školu, kterou dítě doposud navštěvuje. Na základě dotazníkového šetření bylo zjištěno, že 80 % všech zúčastněných respondentů, a především jejich dětí, má hlášen trvalý pobyt ve městě Svitavy. Z tohoto zastoupení 54 % z nich uvedlo, že tato škola pořádající Zápis nanečisto, je pro jejich dítě spádová. Ve školním roce, před kterým byl tento Zápis nanečisto realizován, bylo pro tuto základní školu spádových 23 dětí. Na základě prostudování dostupných školních informací a vyhodnocení dat dotazníku bylo tedy zjištěno, že z tohoto počtu spádových dětí jich k Zápisu nanečisto přišlo celých 61 %. Dle ročníku narození předškolních dětí bylo zjištěno, že 77 % z nich by k základnímu vzdělávání nastoupilo v řádném termínu a pouze 19 % dětí mělo uložen odklad povinné školní docházky. Zbývající 4 % dětí by do základní školy nastoupila o jeden školní rok dříve, než by dle platné legislativy měla. Tato vzdělávací instituce zaštiťuje kromě základní školy i školu mateřskou, která je součástí celého komplexu. Z dotazovaných respondentů uvedlo 50 % z nich, že jejich dítě navštěvuje právě tuto mateřskou školu, která je součástí komplexu a na kterou poté plynule navazuje škola základní.

Na základě dotazníkového šetření bylo také zjišťováno, co je pro respondenty, tedy zákonné zástupce dětí předškolního věku, důležité při výběru budoucí základní školy, na co se

především při výběru školy zaměřují. Z celkového výzkumného souboru uvedlo 27 % respondentů jako hlavní faktor vzdálenost základní školy od místa trvalého bydliště předškoláka. Je tedy zřejmé, že pro zákonné zástupce tato skutečnost zastupuje rozhodující místo a řada z nich vítá, když do školy nemusí jejich dítě docházet dlouhou vzdáleností či do ní dokonce dojíždět. Jako druhý rozhodující faktor podílející se na výběru školy, a to vzdělávací program, který škola nabízí, volilo 24 % respondentů. Na základě tohoto procentuálního zastoupení usuzujeme, že je pro rodiče dětí předškolního věku důležité, jak bude jejich dítě vzděláváno a jakou vzdělávací úroveň vybraná škola nabízí. Respondenti se také přiklínili k variantě, že při výběru školy hraje podstatnou roli i přítomnost staršího sourozence ve škole. Tuto možnost volilo 17 % všech dotazovaných respondentů.

Zúčastnění respondenti se také vyjadřovali k tomu, co oni sami považují za hlavní úkol základní školy, kterou pro svého budoucího školáka vybírají. Dle 35 % respondentů je důležité, aby základní škola žáky kvalitně připravila na jejich další vzdělání. Základní školu tedy chápou jako předstupeň a zároveň základ veškerého dalšího osobního úspěchu jejich dětí. Pro 17 % respondentů je důležité, aby škola žákům nabídla širokou nabídku dovedností a vědomostí z různých oblastí, což tato škola díky svému zázemí a vybavení dle našeho názoru dokáže poskytnout. Neméně podstatným úkolem školy bylo pro 14 % respondentů vedení žáka k učení a také k tomu, aby dokázal spolupracovat s vrstevníky, a především si s nimi dokázal vybudovat kladné vztahy.

V dotazníkovém šetření jsme se také zaměřili na okolnosti a osoby, které se podílely na samotném výběru základní školy. Dotazovaní respondenti v 58 % uvedli, že se na výběru školy podílejí zákonní zástupci dítěte, tedy jeho rodiče, spolu se samotným budoucím školákem. Z tohoto výsledku je tedy zřejmé, že pro zákonné zástupce je důležité, aby se jejich dítě na výběru školy podílelo, vyslovilo svůj vlastní názor a také aby se jemu samotnému škola líbila a v budoucnu do ní chodilo rádo.

Zápis nanečisto, který základní škola pořádá, přináší důležité informace jak pro pedagogy, vedení školy tak i pro zákonné zástupce předškolních dětí. Pokud se zaměříme na pedagogy, získají díky této netradiční akci povědomí o úrovni školní zralosti a připravenosti předškolních dětí, pro vedení školy tato akce přináší předběžné počty zájemců o tuto školu. Zákonní zástupci, tedy dotazovaní respondenti, od Zápisu nanečisto očekávali následující. Z celkového výzkumného vzorku 36 % respondentů uvedlo, že od této akce očekává celkové zhodnocení připravenosti a školní zralosti jejich dětí. Na základě jednotlivých připravených aktivit a úkolů chtějí získat od pedagogů doporučení, týkající se dovedností jejich dítěte a jeho vstupu do školy. Jako možnost nahlédnutí do prostor a seznámení se nejen s prostředím školy,

ale také s pedagogy, volilo 29 % dotazovaných respondentů. Z 26 respondentů uvedlo 10 % z nich, že by díky této akci rádi získali informace týkající se přijímání žáků do první třídy.

Zajímavostí této základní školy je, že 1. a 2. třídy jsou umístěny na odloučeném pracovišti, tedy mimo hlavní budovu školy. Za pomoci dotazníkového šetření jsme zjišťovali, zda je tento stav umístění tříd pro respondenty důležitý, či nikoli. Závěr šetření byl překvapivý, jelikož 73 % respondentů uvedlo, že tato skutečnost umístění tříd, byla při výběru školy hlavním rozhodujícím faktorem, proč školu se svým dítětem navštívili. Také uvedli, že se jim líbí plynulý přechod z mateřské školy do školy základní. Je tedy zřejmé, že zákonní zástupci považují odloučení tříd za výhodu a pro jejich děti tudíž méně stresující změnu při přechodu do základní školy.

Poslední otázka dotazníkového šetření mapovala, zda se respondenti přítomni Zápisu nanečisto zúčastní se svými dětmi i řádného zápisu do první třídy, který bude pořádán v měsíci dubnu téhož kalendářního roku. Na základě vyhodnocených dat dotazníkového šetření bylo zjištěno, že celkem 77 % všech zúčastněných respondentů navštíví řádný zápis do první třídy, jelikož jsou pro tuto školu již teď pevně rozhodnuti a byli by rádi, kdyby jejich dítě tuto základní školu navštěvovalo.

Závěrem celého kvantitativního výzkumu lze konstatovat, že jednotlivá získaná data byla pro nás zajímavá a přínosná. Díky těmto informacím jsme získali povědomí o tom, na jakém základě a za jakých podmínek zákonní zástupci vybírají základní školu pro své děti, co považují při volbě základní školy za důležité.

Domníváme se tedy, že díky zvolené dotazníkové metodě byly naplněny hlavní i dílčí cíle kvantitativního výzkumu diplomové práce a že v úvodu kapitoly položené výzkumné otázky byly důkladně prozkoumány a zodpovězeny.

8 ZÁPIS NANEČISTO A ŘÁDNÝ ZÁPIS DO 1. TŘÍDY – KVALITATIVNÍ VÝZKUM

V následující obsáhlé osmé kapitole se budeme podrobně zabývat kvalitativním výzkumem, který byl realizován při Dni otevřených dveří a Zápise nanečisto, jež svitavská základní škola každoročně pořádá, a také při řádném zápisu do 1. třídy. Charakterizujeme si jednotlivé přípravy netradiční akce – Zápise nanečisto, popíšeme si jednotlivá stanoviště, na kterých si budoucí prvňáčci zkoušeli osvojené dovednosti a schopnosti. Budou zde uvedeny i nejčastější problémové oblasti dětí při plnění jednotlivých úkolů. Jednotlivá zmíněná stanoviště budou doplněna i fotografiemi s didaktickými pomůckami, které byly k jednotlivým úkolům pedagogům, a především dětem k dispozici. Tyto fotografie budou součástí přílohové části diplomové práce. Druhá část kvalitativního výzkumu diplomové práce bude věnována řádnému zápisu do první třídy, který tato základní škola organizuje.

8. 1 Metody kvalitativního výzkumu

Jak již bylo uvedeno výše, ve druhé polovině empirické části diplomové práce byl proveden kvalitativní výzkum za pomoci metody zúčastněného pozorování, kdy je pozorovatel součástí průběhu pozorování. Zvolená výzkumná metoda byla použita jak při Zápise nanečisto, tak i při řádném zápisu do 1. třídy. V následující podkapitole si tuto metodu blíže specifikujeme.

8. 1. 1 Pozorování

Pozorování představuje sledování prostředí, situací a osob, přičemž se každý pozorovaný jev analyzuje, vyhodnocuje a obvykle zaznamenává do předem připravených tabulek či archů. (Gavora, 2006, s. 68)

„Metoda pozorování spočívá v záměrném a plánovitém vnímání, které je cílevědomě zaměřeno k dosažení určitého cíle.“ (Svoboda a kol., 2015, s. 32)

Při použití této metody je vždy třeba vymezit co, proč, a především jak chceme pozorovat. Díky stanovení těchto tří stěžejních bodů může být pozorování přiměřenou diagnostickou metodou.

Mojmír Svoboda ve své publikaci uvádí, že pozorování je komplexnější a celistvější výzkumná metoda než jakékoliv testy. Zpravidla bývá vhodné pro individuální práci a může zkušenému pozorovateli přinést mnoho potřebných informací o pozorované osobě, jejichž získání by za jiných okolností bylo obtížné. (Svoboda a kol., 2015, s. 36)

Pozorování má samozřejmě své přednosti a nedostatky. Přední výhodou této diagnostické metody je její snadná příprava, nepotřebujeme k ní téměř žádné pomůcky. Nevýhodu můžeme spatřovat v tom, že ne vše lze z pozorování vyčíst. Díky této metodě sledujeme projevy chování člověka navenek, nemůžeme tedy hodnotit jeho prožívání, pocity, nálady. (Svoboda a kol., 2015, s. 36)

Pokud požadujeme, aby bylo pozorování korektní a přineslo toužené výsledky, je třeba dodržovat určité zásady k jeho správnému provedení:

- **Zásada plánovitosti** - před zahájením pozorování je předem stanoven plán, obsah a postup pozorování,
- **Zásada systematickosti** – proces pozorování probíhá dlouhodobě, soustavně a v přesně určených časových horizontech,
- **Zásada přednosti a objektivity** – při pozorování musí být stanoveno kritérium posuzování, způsob registrace a nezávislost na osobě pozorovatele. (Svoboda a kol., 2015, s. 32)

Vedle výše uvedených zásad jsou na metodu pozorování kladeny i požadavky validity a reliability. Tyto požadavky jsou při použití této metody splněny pouze za předpokladu, že pozorovatel zkoumá opravdu to, co si předem naplánoval a stanovil. (Chráška, 2007, s. 152)

Z pohledu mnoha autorů můžeme metodu pozorování rozdělit do několika zcela odlišných druhů. Dle časového horizontu lze pozorování dělit na krátkodobé a dlouhodobé. Krátkodobým pozorováním chápeme proces, který trvá například jednu vyučovací hodinu, popřípadě jedno sezení s pozorovanou osobou. Oproti tomu pozorování dlouhodobé je časově náročnější. Z hlediska metodiky pozorování dělíme na volné a zaměřené.

Hovoříme-li o pozorování volném, není při něm předem stanoveno, co má pozorovatel na pozorované osobě sledovat. Všímá si tedy celistvých jevů, situací, projevů chování a poté teprve z pozorovaného vyvodí závěry. Naproti tomu pozorování zaměřené je předem stanoveno plánem, strategií, programem, pozorovatel se tedy zaměřuje na konkrétní jevy a jimi se poté do hloubky zabývá. (Svoboda a kol., 2015, s. 32)

Pozorování můžeme rozlišovat jako strukturované a nestrukturované. V diplomové práci bude realizováno pozorování strukturované, z čehož vyplývá, že všechny pozorované jevy a koncepce pozorování jsou připraveny předem podle určité teoretické koncepce. Předem

připravenými pozorovanými jevy máme na mysli konkrétní situace a osoby, nikoliv zkoumanou realitu. (Gavora, 2006, s. 69)

8. 2 Cíle kvalitativního výzkumu – Zápis nanečisto

Cílem první poloviny kvalitativního výzkumu empirické části diplomové práce bylo popsat přípravy a průběh Zápisu nanečisto, který základní škola každoročně pořádá. Dílčími cíli bylo charakterizovat jednotlivá připravená stanoviště, prozkoumat problémové oblasti školní připravenosti a zralosti dětí předškolního věku při Zápisu nanečisto v roce 2019 a na základě pozorování je komparovat s problémy v oblasti školní zralosti a připravenosti u dětí předškolního věku s rokem následujícím, tedy rokem 2020.

8. 3 Výzkumné otázky - Zápis nanečisto

Při realizaci kvalitativního výzkumu byly stanoveny následující výzkumné otázky.

- Kdo se především podílí na přípravách Dne otevřených dveří a Zápisu nanečisto?
- Jaké oblasti školní zralosti a školní připravenosti byli při Zápisu nanečisto pozorovány?
- Jaké byly nejfrekventovanější problémy při posuzování školní zralosti a školní připravenosti?

Na základě použité metody pozorování se pokusíme předem stanovené výzkumné otázky zodpovědět.

8. 4 Výzkumné místo a výzkumný soubor - Zápis nanečisto

Na základní škole, ve které byl realizován výzkum empirické části diplomové práce, je tradičním zvykem každoročně pořádat Den otevřených dveří, se kterým se nerozlučně pojí Zápis nanečisto pro budoucí žáky první třídy. Pořádání této netradiční a nadstandardní školní akce je veřejnosti sdělováno na mnoha informačních místech, jako jsou například webové stránky školy, školní vývěska či plakáty, které na tuto akci připravují samotní žáci. Každému Zápisu nanečisto je věnována velká pozornost, jelikož každý z nich je originální jak z hlediska průběhu, tak i tematického zaměření. Tento fakt je dán především tím, že celou koncepci Dne otevřených dveří a Zápisu nanečisto připravuje paní učitelka, která bude v novém školním roce učit žáky v první třídě. K dispozici má samozřejmě pedagogy prvního stupně a také dobrovolníky ze stran žáků školy.

Ve školním roce 2019/2020 byl zvolen Zápis nanečisto s včelkou Májou. Na jeho realizaci se podílelo celkem dvanáct pedagogických pracovníků s ředitelkou školy, osm žáků

osmého ročníku a také čtyři žáci ze třetího ročníku. Celý průběh akce a výzdoba byla zaměřena tematicky na včelku Máju a její kamarády z hmyzí říše. Každému pedagogovi bylo přiděleno jedno stanoviště, na kterém děti plnily jednotlivé úkoly. Budoucí školáky a jejich zákonné zástupce provázeli žáci osmých a třetích ročníků, především dětem při příchodu sdělili průběh Zápisu nanečisto.

Do kvalitativního výzkumu diplomové práce bylo celkem zapojeno 32 dětí předškolního věku - probandů, kteří se svými zákonnými zástupci navštívili Den otevřených dveří, a především Zápis nanečisto. Z uvedeného počtu 32 probandů se jednalo o 16 chlapců a 16 dívek.

8.5 Analýza výsledků pozorování - Zápis nanečisto

V následujícím textu diplomové práce se budeme podrobněji věnovat jednotlivým stanovištím, jež byly k tomuto Zápisu nanečisto se včelkou Májou připraveny.

- **Prezence nově příchozích dětí a jejich zákonných zástupců**

Při příchodu do prostor základní školy obdržel každý nově příchozí proband od pomocníků v kostýmu včely (žáci třetí a osmé třídy) hrací kartu (Příloha 2), na které byla přesně uvedena jednotlivá stanoviště. Zákonní zástupci mezitím vyplnili dotazník a prezenční listinu, na jejímž základě bylo později zjištěno, zda se jedná o dítě ze spádové oblasti. Prezenční listina slouží především pro vedení základní školy, jelikož předkládá předběžný počet uchazečů do budoucí první třídy. Při předání hrací karty bylo probandům vysvětleno, že jejich primárním úkolem je projít všech osm stanovišť a po jejich absolvování je čeká malá odměna. Zákonným zástupcům pomocníci sdělili informaci, že u každého stanoviště pedagog udělí probandovi do hrací karty smajlíka a také jim předloží doporučení týkající se připravenosti jejich dětí.

- **Komunikace, řečové dovednosti, sluchové vnímání**

První stanoviště bylo při zápisu nanečisto cílené na posouzení komunikace a řečových dovedností dětí. Proband si vybral dle vlastního zájmu připravenou knihu a na základě volného rozhovoru s pedagogem vyprávěl, co ho v knize zaujalo, o čem si myslí, že kniha pojednává. Přisedící pedagog se probanda tázal, co v knize vidí, co je umístěno vlevo, vpravo, uprostřed. Pedagog se také zaměřoval na správnou a zřetelnou výslovnost při promluvě probandů a také na míru osvojené slovní zásoby (Příloha 3).

Na základě zúčastněného pozorování při výzkumu bylo vyzorováno, že toto stanoviště zaměřené na řečové a komunikační dovednosti předškolních dětí bylo nejvíce problémové. Předními nedostatky se v této oblasti jevily především drobné logopedické vady, jako špatná výslovnost sykavek (především hlásek s, š, c, č) či rotacismus (nesprávná výslovnost hlásky r a ř). Někteří probandi hovořili tiše, bázlivě, pedagogové je museli nabádat k přesnější, pečlivější artikulaci a hlasitějšímu projevu.

Přisedící pedagogové se zákonnými zástupci vedli rozhovory na téma logopedie a návštěva logopedické poradny. Ve většině případů, kdy proband jevil v této oblasti problémy, bylo ze strany zákonných zástupců řečeno, že s dítětem pravidelně navštěvují logopeda a logopedickou poradnu, doma pečlivě řeč procvičují a na řečová cvičení se systematicky zaměřují.

- **Paměť, poslušnost, zrakové vnímání**

V pořadí druhé stanoviště bylo primárně zaměřeno na paměť a zrakové vnímání dětí předškolního věku (Příloha 4). Hlavním cílem této aktivity bylo doplnit dle dané předlohy celou řadu obrázků, kdy proband chybějící obrázky vybíral z předem připravené matice a skládal je na příslušné místo. Kromě skládání obrázků dle daných instrukcí měli probandi vybrat a vyškrtnout z řady obrázků, který se od ostatních lišil. Poté, co byl odlišný obrázek vybrán, měl proband pedagogovi sdělit na základě jakého poznatku či detailu příslušný obrázek vyřadil.

Při této aktivitě zaměřené na zrakové a paměťové dovednosti pedagogové nezaznamenávali značné obtíže, pozorované děti si při ní vedly velice dobře. Bylo zřejmé, že doma či v mateřské škole je této oblasti věnována patřičná pozornost a budoucí školáci jsou na tyto aktivity cíleně připravováni.

- **Grafomotorika**

Úkol na třetím stanovišti byl orientován na posouzení jemné motoriky rukou, takzvané grafomotoriky (Příloha 5). Na předem připravených zalaminovaných kartách byly zakresleny odlišné dráhy letících včel. Jednotlivé dráhy si lze představit jako vlnky, elipsy, ovály, kruhy, smyčky. Prvním úkolem probandů bylo cestu letící včely nejdříve fixou obtáhnout a poté ji nakreslit prstem do krupice vysypané na táč. Sledován byl mimo jiné správný úchop psacího náčiní, tedy špetkový úchop, který by měly děti předškolního věku mít fixován již z mateřské školy.

Přibližně čtvrtina pozorovaných probandů držela psací náčiní nevhodně, pedagogové jejich úchop upravovali. Po úpravě úchopu již probandi psací náčiní používali správně.

Obměnou kresby prstem do krupice bylo dokreslení dráhy fixem přímo do připravené karty. Tato varianta byla pro probandy jednodušší, především z toho důvodu, že cesta plynule navazovala na předem předkreslenou dráhu.

Několika probandům dělalo značné problémy překreslení jednotlivých smyček – jejich tahy mnohdy začínaly opačnou rotací.

- **Prostorová orientace**

V pořadí čtvrté stanoviště bylo specializováno na prostorovou orientaci budoucích školáků (Příloha 6). Každý proband na tomto stanovišti obdržel čtvercový karton rozdělený na devět shodných čtverců. K tomuto kartonu pedagog vybral jednu předlohu, na které byly ve stejné čtvercové síti rozmístěny nahodile barevné puntíky. Úkolem probanda bylo umístit do své prázdné čtvercové sítě obrázky hmyzu podle puntíkové předlohy. Barvě puntíku odpovídala i barva hmyzu.

Po vypracování úkolu byly probandům dávány jednoduché doplňující úkoly, jako například položit včelu přesně doprostřed pole, motýla vlevo nahoru, berušku pod včelu a tak dále. Posuzována zde byla především schopnost dítěte orientovat se v prostoru, zřetel byl brán i na pravolevou orientaci.

Dle pedagogů se u probandů objevoval problém s určováním pravé a levé strany. Po drobné dopomoci však s plněním úkolu neměli větší problémy.

- **Matematické dovednosti**

Stanoviště páté se jevilo jako časově nejnáročnější a právě zde docházelo i k častým časovým prodlevám (Příloha 7). Na probandy zde čekalo několik úkolů, které na sebe plynule navazovaly, a každý z nich při činnostech prokazoval své matematické dovednosti a představy o číslech. Na úvod byl každý z nich vyzván, aby se pokusil napočítat po jedné do deseti. Pokud zvládl napočítat i více, mohl předvést. Celá následující matematická aktivita spočívala v tom, že proband hodil molitanovou kostkou a byl vyzván, aby vyslovil, kolik teček na kostce vidí. Poté ke kostce přiřadil stejný počet vystříhaných květin a stejný počet letících včel. Na závěr každý budoucí školák vyhledal na kartičce příslušné číslo, které odpovídalo počtu teček na molitanové kostce.

Tento úkon byl pro některé probandy složitý, časově vyčerpávající, nicméně jej po pečlivém zvážení zvládli. Přisedící pedagog po splnění tohoto stěžejního úkolu vymýšlel další jednoduché úlohy na porovnávání počtu prvků ve skupině, kde měl proband rozhodnout, čeho je více, méně, či stejný počet.

Nejvíce vyskytovaným problémem se jevílo přiřazení správného čísla k počtu teček. Pedagog vždy probanda vyzval, aby si pečlivě a pomalu tečky na kostce spočítal a poté se pokusil vyhledat kartu s příslušným číslem. Po této menší dopomoci se probandům vedlo velice dobře.

- **Geometrické tvary**

V pořadí šesté stanoviště uvítalo probandy na oslavě narozenin včelky Máji. Včelka Mája dostala od kamaráda Vilíka dort ozdobený geometrickými tvary (Příloha 8). Cílem probandů bylo jednotlivé geometrické tvary pojmenovat (trojúhelník, kruh, čtverec, obdélník). Učitelé s nimi vedli krátký rozhovor o tom, který tvar je na dortu největší a který naopak nejmenší, které tvary mohou vidět v prvním patře, kolik příslušných tvarů bylo na ozdobu dortu použito.

Kromě orientace a vyhledávání základních geometrických tvarů předškoláci volné patro zdobili dle zadaných pokynů. Například do něj měli umístit tři zelené trojúhelníky, jeden modrý kruh a mnohé další.

K tomuto stanovišti byla připravena i zajímavá aktivita na interaktivní tabuli, kdy probandi rozdělovali jednotlivé geometrické tvary do příslušných domečků. Interaktivní cvičení bylo použito spíše sporadicky v případě, že bylo stanoviště obsazeno a bylo třeba další probandy zabavit.

Nejvíce vyskytovaným problémem se jevílo nesprávné pojmenování základního geometrického tvaru - kruhu, kdy ho probandi nazývali jako kolečko. Pouze tři pozorovaní probandi z celého počtu zaměnili čtverec za obdélník.

- **Sebeobsluha**

Na předposledním sedmém stanovišti probandi dokázali, jak jsou zdatní v sebeobsluze, především v oblékání (Příloha 9). Jejich úkolem bylo včelce Máje, tedy pomocníkovi ze třetí třídy, obléci svetřík a na něm zapnout knoflíky. Dále se měli pokusit obléknout včelce boty a zavázat je na smyčku.

Uvázání smyčky na tkaničce bylo pro velkou skupinu předškolních dětí obtížné. Na první pohled bylo zřejmé, že tato dovednost se pojí s manuální zručností a je třeba tuto zručnost v raném věku před vstupem do školy rozvíjet. Zákonným zástupcům bylo v mnoha případech doporučeno, aby se na tuto základní dovednost před vstupem dítěte do základní školy pečlivě zaměřili a zavazování tkaniček doma dotrénováli.

- **Jemná motorika, pracovní návyky**

Poslední stanoviště připravené pro Zápis nanečisto přivítalo probandy manuální činností (Příloha 10). Veškeré potřebné pomůcky jako černá a žlutá vlna, nůžky a šablony byly předem připraveny na stolech. Na tomto stanovišti si každý z účastníků Zápisu nanečisto vyrobil svoji vlastní bambulku v barvách včelího úlu, která jim bude doma připomínat tento významný den. Pomocníci probandům napomáhali převážně s namotáváním vlny a poté také s finálním svazováním bambule.

I na tomto závěrečném stanovišti byl kladen zřetel na manuální zručnosti a dovednosti předškoláků. Pedagogové si především všímali bezpečnosti práce s nůžkami, držení nůžek a práce s nimi, pozorovali jednotlivé probandy, jak dokáží spolupracovat a podílet se na práci ve dvojici, zda dokáží požádat o pomoc, poděkovat. Pozornost byla věnována i pořádku při práci a organizaci vlastní práce.

Tohoto nelehkého a velmi časově náročného úkolu se všichni probandi chopili velmi zodpovědně. Při činnosti byli vytrvalí a naprosto soustředění, chtěli dosáhnout předem stanoveného cíle. Ně kterým z nich bylo třeba větší dopomoci, ale i přesto svoji práci dokončili a na závěr se radovali z hotové vlastnoručně vyrobené bambule.

Organizátoři Zápisu nanečisto byli připraveni i na situaci, kdy by se v jeden okamžik shromáždilo na některém stanovišti více účastníků. Pro tento případ bylo připraveno deváté stanoviště, na kterém si probandi mohli ve volné chvíli vybarvit omalovánku či namalovat libovolný obrázek.

Toto stanoviště bylo především využíváno mladšími sourozenci budoucích školáků. V nejvíce frekventovanou dobu Zápisu nanečisto, tedy kolem 16. hodiny odpoledne bylo třeba stanoviště první a páté dublovat, aby nedocházelo ke zbytečným a nechtěným časovým prodlevám.

Na základě vypořizovaných skutečností lze tuto netradiční akci pořádanou základní školou ve Svitavách zhodnotit jako velice úspěšnou a přínosnou nejen pro samotné probandy – děti předškolního věku, ale i pro jejich zákonné zástupce. Díky odpoledni strávenému na příslušné škole rodiče budoucích předškoláků získali zpětnou vazbu od pedagogů a také podpůrná doporučení týkající se přípravy jejich dětí k základnímu vzdělávání.

8. 6 Závěr výsledků kvalitativního výzkumu - Zápis nanečisto

Závěrem této podkapitoly bychom rádi shrnuli zpozorované poznatky a analyzovaná data, která byla získána na základě kvalitativního výzkumu při Zápisu nanečisto.

Kvalitativní výzkum byl realizován na běžné základní škole ve městě Svitavy při netradiční školní akci, kterou základní škola každoročně pořádá – Zápisu nanečisto. Na základě metody pozorování bylo zjištěno, že přípravy této velice časově náročné akce jsou vyčerpávající téměř pro celý pedagogický sbor, především tedy pro pedagogy vyučující žáky prvního stupně.

Na předem připravených osmi stanovištích, které primárně prověřovaly školní zralost a připravenost 32 probandů předškolního věku, se pedagogové zaměřovali hlavně na oblast komunikace a řečových dovedností. Při pozorování se jako předními nedostatky jeví problémy v oblasti výslovnosti jednotlivých hlásek jako například hlásek c, č, s, š, r a ř.

Další neméně důležitou posuzovanou oblastí školní připravenosti a zralosti byla paměť a zrakové vnímání. Při jednotlivých aktivitách a činnostech probandi nejevili žádné větší obtíže. Tato oblast byla ze strany pedagogů hodnocena velice kladně.

Jako problémové se jevílo stanoviště posuzující grafomotoriku. Při pozorování bylo zaznamenáno několik probandů se špatným úchopem psacího náčiní. Zákonní zástupci byli v těchto případech upozorněni a bylo jim doporučeno tuto chybovost eliminovat.

Stanoviště posuzující pravolevou orientaci přineslo poznatky, které jasně hovoří o tom, že malé množství probandů chybí v pravolevé orientaci, při určení stran jsou nerozhodní. Nicméně po včasné upozornění pedagogy své drobné nedostatky napravili.

Matematické dovednosti a geometrické tvary, které spolu velice úzce souvisí, probandi zvládali celkem bez větších obtíží. Při pozorování byla hlavním problémem záměna čtverce za obdélník, popřípadě nesprávné pojmenování kruhu. Množství probandů jej jmenovalo jako kolo či kolečko. Při matematických operacích a práci s čísly si nebylo několik probandů jisto, zda k počtu teček na kostce přiřazují správné číslo.

Předposlední stanoviště prověřovalo míru sebeobsluhy u dětí předškolního věku. Při připravených aktivitách bylo stěžejním problémem uvázání smyčky na tkaničce u boty. Zákonní zástupci byli v mnoha případech o této skutečnosti informováni a nabádáni k tomu, aby tuto dovednost v domácím prostředí docvičili.

Celý Zápis nanečisto byl zakončen rukodělnou činností, kdy si každý z probandů vyrobil bambulku z vlny. Při pozorování nebyly zjištěny žádné závažné nedostatky, probandi pracovali dle zadaných pokynů, práce se jim dařila, byli manuálně zruční a šikovní.

Domníváme se, že v úvodu stanovené výzkumné otázky byly díky zvolené metodě pozorování podrobně prozkoumány a zodpovězeny. Také se domníváme, že hlavní cíl a dílčí cíle kvalitativního výzkumu empirické části diplomové práce byly naplněny.

8. 7 Komparace problémových oblastí Zápisu nanečisto z roku 2019 a 2020

Tato podkapitola empirické části diplomové práce je zařazena do kapitoly kvalitativního výzkumu jako zajímavost nad její celkový výzkumný rámec. Na totožné základní škole byl Zápis nanečisto realizován i v následujícím kalendářním roce, tedy v roce 2020. Jeho tématem bylo Putování za zvířátky a na připravených stanovištích si děti předškolního věku mohly vyzkoušet jednotlivé aktivity posuzující jejich školní zralost a připravenost. Jednotlivá stanoviště byla drobně pozměněna, co se týká pomůcek a činností, nicméně jejich zaměření odpovídalo požadavkům Zápisu nanečisto z roku 2019. Přisedící pedagogové při jednotlivých činnostech pozorovali především paměť, posloupnost, zrakové vnímání, jemnou motoriku, pracovní návyky, schopnost rozpoznat geometrické tvary, matematické dovednosti, komunikaci, řečové dovednosti, sluchové vnímání, sebeobsluhu a grafomotoriku.

Na základě zúčastněného pozorování celého průběhu Zápisu nanečisto v roce 2020 byla vypořazována fakta, která pro přehlednost uvádíme v tabulce níže (Tabulka 11). Zápisu nanečisto bylo přítomno 40 probandů předškolního věku, kteří své dovednosti a schopnosti prokazovali na osmi stanovištích.

1. Komunikace, řečové dovednosti, sluchové vnímání	Při posuzování dosažené úrovně komunikace, řečových dovedností a sluchového vnímání bylo zpozorováno, že množství dětí předškolního věku, jež navštívily Zápis nanečisto v roce 2020, mají problémy především v oblasti výslovnosti jednotlivých hlásek. Jako nejvíce problémová se jevila slova obsahující hlásky r, ř, l, a s. Při pozorování bylo ze strany zúčastněných dětí obtížné i představení se celým svým jménem, tedy křestním jménem i příjmením. I přes stávající logopedické obtíže byly děti výřečné, komunikativní, velice snadno a rychle navazovaly kontakt s pedagogem.
---	---

2. Paměť, posloupnost, zrakové vnímání	V posuzování posloupnosti a zrakového vnímání se jevila jako nejvíce problémovou oblastí pravolevá orientace. Děti si nebyly jisty, kde je na obrázku vlevo či vpravo. Na připravených aktivitách byla chybovost vázána především na nepozornost dětí a snahu splnit zadaný úkol co nejrychleji.
3. Grafomotorika	Stanoviště zaměřené na grafomotoriku bylo z hlediska úspěšnosti dětí fatální. Z celkového počtu všech zúčastněných měla téměř polovina z nich zafixován špatný úchop psacího náčiní. Psací pomůcku drželi křečovitě, chyběl špetkový úchop, při dokreslování byly linie trhané, roztřesené.
4. Prostorová orientace	Stanoviště zaměřené na posouzení prostorové orientace bylo z hlediska pozorovaných jevů téměř bezproblémové. Zúčastněné děti se bezpečně orientovaly v pojmech nahoře, dole, uprostřed. Pravolevá orientace však zůstává nadále problémová, jak již bylo popsáno v tabulce výše.
5. Matematické dovednosti	Z celkového počtu pozorovaných dětí předškolního věku třem z nich dělalo obtíže rozpoznání počtu prvků na hrací kostce. Při vyhledávání a přiřazování příslušného čísla k počtu prvků byly děti úspěšné, přibližně čtyři děti nedokázaly správné číslo dohledat. Zajímavostí u této posuzované oblasti byla skutečnost, kdy si sedm dětí povšimlo skutečnosti, že pokud číslo šest otočíme vzhůru, získají číslo devět.
6. Geometrické tvary	Pojmenování a rozpoznání geometrických tvarů bylo na základě pozorování úspěšné. Předškoláci dokázali jednoznačně určit tvary stejné, odlišné, větší či menší. Při pojmenovávání jsme se setkali s drobnými odchylkami od správných termínů, jako například kolo, kolečko – kruh. Při skládání obrázků z geometrických tvarů byly děti pozorné, soustředěné. Některé z nich byly přehnaně pečlivé.
7. Sebeobsluha	Třetina z pozorovaných dětí dokázala perfektně zavázat smyčku na tkaničce, děvčata se však v této dovednosti jevila jako více zručná. Druhá třetina dokázala uvázat alespoň uzel,

	zbývající třetina nedokázala ani to. Při zapínání zipů a knoflíků nebyly u pozorovaných dětí shledány žádné obtíže.
8. Jemná motorika, pracovní návyky	Při manuální činnosti byly na první pohled zřejmé velké rozdíly. Pozorovány byly děti zručné, pracovité, vytrvalé, při práci s nůžkami přesné a pečlivé. Přítomny ale byly i děti, kterým jemná motorika a pracovní návyky dělaly obtíže. Při stříhání se nedržely dané linky, vyrábění chtěly mít co nejrychleji za sebou, práci odbyly, nevěnovaly ji potřebný čas a péči.

Tabulka 11 – Problémové oblasti Zápisu nanečisto z roku 2020

Dle výsledků pozorování z jednotlivých stanovišť Zápisu nanečisto v roce 2020 lze shledat podobné či téměř totožné přetrvávající problémy v oblasti školní zralosti a připravenosti dětí. Při důkladném pozorování bylo zaznamenáno, že komunikační dovednosti a schopnosti dětí předškolního věku jsou každoročně na nižší úrovni.

Logopedické vady jsou stále přítomny, ba dokonce jsou hojněji zastoupeny nežli v předešlém roce. Úroveň jemné motoriky, především grafomotoriky a správný úchop psacího náčiní u dětí rapidně klesá. Děti mají problémy se správným úchopem tužky, ruka je křečovitě sevřena, jednotlivé tahy jsou nepřesné, roztřesené. Celková uvolněnost prstů a zápěstí je slabá. Ve zbývajících posuzovaných oblastech si děti vedly srovnatelně s dětmi z předešlého roku.

Kromě méně zdatných dětí, které při činnostech drobně zaostávaly, se účastnily i děti velice šikovné a školsky zralé a připravené. Z hlediska počtu zúčastněných dětí předškolního věku musíme konstatovat, že zralé a připravené děti pro povinnou školní docházku na základě pozorování převažují a činí tak nadpoloviční většinu.

8. 8 Cíle kvalitativního výzkumu - Řádný zápis

Cílem druhé poloviny kvalitativního výzkumu empirické části diplomové práce bylo popsat průběh a náležitosti vztahující se k řádnému zápisu do 1. třídy na běžné základní škole, konkrétně na základní škole Sokolovská ve městě Svitavy.

8.9 Výzkumné otázky – Řádný zápis

V této části diplomové práce byla stanovena pouze jedna hlavní výzkumná otázka, kterou uvádíme níže a kterou se za pomoci zvolené metody pozorování budeme snažit podrobně zodpovědět.

- Jaké náležitosti se pojí s průběhem řádného zápisu do 1. třídy organizovaného na běžné základní škole ve městě Svitavy?

8.10 Výzkumné místo a výzkumný soubor - Řádný zápis

Řádný zápis do první třídy běžné základní školy ve městě Svitavy se konal 24. dubna 2019 v učebnách umístěných v hlavní budově školy. Tématem řádného zápisu byla opět včelka Mája, která plynule navazovala na předcházející Zápis nanečisto. Na přípravách akce se podílel pedagogický sbor, především tedy pedagogové působící na prvním stupni základní školy, a také žáci z vyšších ročníků příslušné základní školy. Legislativní dokumenty potřebné k řádnému zapsání dítěte k základnímu vzdělávání připravovala ředitelka základní školy spolu se zástupkyní ředitelky. Pracovní listy potřebné k zápisu do první třídy připravovala paní učitelka, která bude v září následujícího školního roku vyučovat v první třídě. Prostory základní školy byly taktéž vyzdobeny obrázky a výkresy s motivy včelky Máji a jiného hmyzu. Na výzdobě se podíleli především žáci základní školy.

Z celkového počtu 15 zapojených pedagogů jich bylo sedm rozmístěno v jednotlivých učebnách k posuzování školní zralosti a připravenosti budoucích školáků, dva z nich evidovali nově příchozí uchazeče a seznamovali je s průběhem celého zápisu, čtyři pedagogové vyplňovali se zákonnými zástupci nutné legislativní podklady a dva z nich byli na stanovišti se zábavnými aktivitami. Žáci z vyšších ročníků vodili jednotlivce ke zkoušejícím pedagogům, popřípadě provázeli uchazeče po prostorách školy.

Výzkumný soubor při řádném zápisu do 1. třídy tvořilo 42 probandů, tedy dětí předškolního věku, kteří měli v září roku 2019 nastoupit k povinné školní docházce.

8.11 Analýza výsledků pozorování - Řádný zápis

Následující podkapitola bude věnována průběhu řádného zápisu do první třídy. Popíšeme zde jeho jednotlivé fáze a náležitosti, charakterizujeme stanoviště a připravené aktivity. Celý zápis do první třídy bychom mohli z hlediska průběhu rozdělit do následujících čtyř úseků, přičemž každý z nich měl plnit jednotlivé a odlišné funkce. Poslední odstavce této podkapitoly

budou věnovány způsobu a podmínkám přijímání žáků k základnímu vzdělávání na konkrétní škole či udělování odkladů povinné školní docházky.

- **Prezence nově příchozích uchazečů**

Po příchodu nových uchazečů do auly základní školy uvítaly probandy dvě paní učitelky, které se zákonnými zástupci vyplnili list týkající se Přidělení registračního čísla (Příloha 11). Pod tímto přiděleným registračním číslem, které bylo pro každého nově příchozího probanda jedinečné, poté budou zveřejněny na webových stránkách školy a na vývěsce školy výsledky z přijímacího řízení k povinné školní docházce. Při tomto aktu zákonní zástupci předložili doklady prokazující jejich totožnost, obdrželi harmonogram (Příloha 12) celého zápisu do první třídy. Probandům byla připnuta visačka s přiděleným registračním číslem.

Poté se probandů a jejich zákonných zástupců ujali pomocníci z řad žáků a převedli je do učebny.

- **Vyplnění povinných dokumentů, herna**

V připravené učebně, kam byli zákonní zástupci s probandy přivedeni, následovalo vyplňování povinných legislativních podkladů, které se bezprostředně vztahují k zápisu do 1. třídy. U připravených stolů byly přehledně připraveny veškeré potřebné dokumenty, které zákonným zástupcům rozdávali přísedící pedagogové. Zákonní zástupci vyplňovali hned několik těchto povinných dokumentů jako Zápisní lístek žáka do 1. třídy (Příloha 13), Informovaný souhlas (Příloha 14), Žádost o přijetí dítěte k základnímu vzdělávání (Příloha 15), popřípadě bylo-li třeba Žádost o odklad povinné školní docházky (Příloha 16). Pokud zákonný zástupce dítěte vyplňoval žádost o odklad povinné školní docházky, přikládal k ní automaticky dvě přílohy, a to Doporučení příslušného poradenského pracoviště a Doporučení odborného lékaře nebo klinického psychologa.

Pro děti byly ve vedlejší učebně připraveny zábavné aktivity a hry ke zkrácení volné chvíle. Jakmile zákonný zástupce vyplnil nezbytné legislativní podklady potřebné k zápisu do první třídy, byl spolu s probandem převeden do učebny za pedagogem, který u probandů na základě pozorování činnosti probanda a za pomoci volného rozhovoru posuzoval školní zralost a připravenost.

- **Posouzení školní zralosti a připravenosti**

Jakmile proband se zákonným zástupcem vstoupil do učebny, ujal se jich volný pedagog, který na základě pozorování a volného rozhovoru s probandem posuzoval jeho školní zralost

a připravenost. Tato část zápisu do první třídy je časově náročnější, tudíž byli v každé učebně připraveni pedagogové dva či tři. Celá tato část nezabrala probandovi a jeho zákonnému zástupci více než 20 minut.

Při této části pracoval pedagog s probandem u stolečku, kam mohl přisednout i zákonný zástupce. Ten však byl ihned v úvodu požádán, aby do rozhovoru a činnosti probanda a pedagoga nijak nevstupoval a nezasahoval.

Pedagog se s probandem přivítal a představil se mu vlastním jménem. Toto bylo vyžádáno i od probanda. Několika probandům dělalo obtíže představit se celým jménem a příjmením. Pedagog se poté probanda ptal na jednotlivé otázky:

Líbí se ti v mateřské škole?

Kdo je tvůj největší kamarád?

Těšíš se do školy?

Na co se do školy těšíš nejvíce?

Co by ses chtěl ve škole vše naučit?

Co děláš nejraději ve volném čase doma, když přijdeš ze školky?

Po ukončení volného rozhovoru, který zastával především funkci motivační a jehož hlavním úkolem bylo navodit pohodovou a přátelskou atmosféru, pedagog připravil zápisový pracovní list (Příloha 17), ve kterém s probandem společně pracoval.

Záhlaví pracovního listu bylo uzpůsobeno k zapsání uděleného registračního čísla probanda, popřípadě zde bylo dostatek prostoru pro probandův vlastnoruční podpis. Všichni probandi, kromě jednoho, se dokázali sami podepsat, při podpisech někteří zaměňovali natočení písmen. Již při této úvodní aktivitě pedagog pozoroval úchop psacího náčiní a samostatnost probanda.

Pracovní list byl rozčleněn do čtyř oblastí. V první části se pedagog zaměřoval na komunikační a řečové dovednosti dítěte. Ptal se probanda, kam se včelka Mája chystá, kam podle probanda jde, co s sebou nese. Pozorována byla především komunikační úroveň dítěte, zda pedagogovi odpovídá srozumitelně a v celých větách. Pozornost byla zaměřena i na rozsah používané slovní zásoby, a především na obratnost mluvidel a artikulační obratnost. Pokud bylo třeba, proband po pedagogovi opakoval slova s problematickými hláskami, aby si pedagog ověřil, zda je dítě vyslovuje správně. Jednalo se například o následující slova: září, prší, řeřicha, tygr, příbor, šiška, řízek, a mnohá další.

U probandů byla pozorování drobná artikulační neobratnost, především špatná výslovnost problémových hlásek S, Š, C, Č, R a Ř. Tyto postřehy ze strany pedagoga byly zaznačeny přímo do pracovního listu k obrázku včelky Máji.

V této části byla kromě výše uvedeného pozorována také prostorová orientace. Proband na základě pokynů pedagoga vybarvoval jednotlivé části obrázků. Důraz byl kladen na pojmy dole, nahoře, uprostřed, vedle, nad, pod, vpravo a vlevo. Problémem se nejčastěji jevila pravolevá orientace, v ostatních pojmech probandi nechybovali. Při vybarvování byl sledován správný špetkový úchop tužky, pedagog v mnoha případech probanda opravoval.

Proband také prokazoval znalost základních barev (bílá, žlutá, oranžová, červená, modrá, fialová, zelená, hnědá, černá), kdy podle zadání objekty vhodnou barvou vybarvoval. Znalost barev byla u probandů na dobré úrovni, v názvech barev se orientovali, nechybovali.

Druhá oblast pracovního listu byla věnována jemné motorice a grafomotorice rukou, zápěstí ruky a pohyblivosti jednotlivých prstů. Pedagog se probanda dotazoval, kam včelka Mája letí, co je jejím hlavním úkolem, proč vlastně včely sbírají nektar a pyl. Zdatnější probandi detailně popsali význam včelstva, dokonce věděli, jak se nazývá obydlí včel – úl. Proband byl poté pedagogem vyzván, aby se nejdříve prsty ve vzduchu pokusil napodobit dráhu letící včelky, která byla zakreslena v pracovním listu. Poté měl jednotlivé cesty správně obyčejnou tužkou či pastelkou zvolené barvy obtáhnout. Pozornost byla věnována především jednotlivým provedením tahů, správnosti zatočení kličky a plynulosti psacího pohybu. Opět zde pokračovalo pozorování správného držení psacího náčiní. Této dovednosti byla věnována patřičná pozornost, jelikož psací dovednosti a správné psací návyky předškolních dětí velice ovlivňují jejich úspěšnost ve škole.

Jako nejvíce problémová se jevila poslední třetí trasa včely, kdy probandi točili horní kličky opačným směrem. Jako druhá nejtěžší byla trasa tvořená lomenými čarami (představovala zuby na pile), kdy někteří probandi nedokázali při psacím pohybu zpomalit, ve zlomu zastavit a poté plynule navázat a pokračovat dále. Nejjednodušší poté byla cesta první, kterou tvořila pouze vlnovka. Zde si byli probandi jisti, tahy byly přesné, plynulé.

Předposlední třetí část pracovního listu byla zaměřena na matematické dovednosti probandů. Na základě připravené aktivity byla u probandů sledována znalost čísel v oboru 0 – 10, znalost geometrických tvarů a také byla sledována zrkovlá diferenciace, tedy schopnost rozlišovat rozdíly.

Proband v úvodu popsal, co vše vidí na obrázku. Jmenovány byly především postřehy týkající se postav na dortu, způsob zdobení dortu, počty pater na dortu. Po probandově popisu pedagog kladl probandovi jednotlivé doplňující úkoly.

Prvním z úkolů bylo pojmenovat jednotlivé geometrické tvary, tedy čtverec, obdélník, trojúhelník a kruh. V několika případech byl zaměněn obdélník za čtverec. Jakmile proband jednotlivé geometrické tvary pojmenoval, spočítal je a do vedlejší připravené tabulky zapsal pomocí čárek či teček příslušný počet geometrických tvarů.

Po vypracování tabulky proband vyhledával shodné geometrické tvary a dle instrukcí pedagoga je vybarvoval příslušnou pastelkou. Pozorována byla preciznost a přesnost při vybarvování, důraz byla kladen na počty vybarvených geometrických tvarů.

Posledním úkolem bylo vyhledávání největších či nejmenších geometrických tvarů v obrázku. Proband také určoval, které geometrické tvary jsou dole, nahoře, vlevo či vpravo. Tato aktivita probandy velmi bavila, byli při jejím vypracování aktivní, přesní, pečliví. Snažili se vše vypracovat pečlivě tak, jak jen nejlépe mohli.

Závěrečná čtvrtá část pracovního listu byla zaměřena na kresbu lidské postavy. Proband byl vyzván, aby namaloval celou lidskou postavu. Mohl to být jeho rodič, sourozenec, popřípadě kamarád z mateřské školy, avšak podmínkou bylo, že postava musí být lidská. U této aktivity se přisedící pedagog soustředil na kresbu jednotlivých detailů postavy. Pozornost byla věnována počtu prstů na rukou, přítomnosti krku a také kresbě dolních končetin. Proband byl v průběhu kresby dotazován, co právě kreslí, kolik prstů namaluje, zda namalovaný počet je správný. Důležité bylo i zakreslení detailů tváře, jako například očí, nosu, úst, případně uší.

Závěrem činnosti v pracovním listě pedagog doplnil své jednotlivé postřehy z pozorování a seznámil zákonného zástupce s problémovými oblastmi. Na základě jednotlivých postřehů byla zákonným zástupcům nabídnuta doporučení, co je zapotřebí do září docvičit, na základě jakých aktivit či her lze dovednosti probandů zlepšit, zpřesnit. Každý zákonný zástupce poté obdržel od zkoušejícího pedagoga list s informacemi, jak může pomoci svému dítěti před vstupem na základní školu (Příloha 18). Pokud bylo třeba, pedagog přímo do listu zaznačil problémové oblasti. V závěru pracovního listu zákonný zástupce svým podpisem stvrdil, že byl seznámen s průběhem a závěry výsledků celého zápisu do první třídy. Vypracované listy byly poté předány do složky dítěte k ostatním předem vyplněným legislativním dokumentům a na jejich základě bylo rozhodnuto o přijetí či nepřijetí probanda k povinnému základnímu vzdělávání na příslušné základní škole.

Pedagog se na úplný závěr rozloučil s probandem a pochválil ho za perfektně odvedenou práci. Na památku byl každému zúčastněnému probandovi udělen upomínkový list (Příloha 19), který mu tento významný den a významnou životní událost bude připomínat. Před odchodem ze základní školy byl každý proband odměněn drobností za jeho práci a snahu (Příloha 20). Jednotlivé upomínkové předměty byly umístěny na chodbě základní školy. Jednalo se především o drobné výrobky z rukou školáků, pro každého probanda bylo k dispozici i menší balení stavebnice Lego, které škola každoročně obdrží jako sponzorský dar.

Ukázky vypracovaných zápisových pracovních listů přikládáme do přílohové části diplomové práce (Příloha 21). Dva z nich budou zápisové listy probandů, kteří byli k základnímu vzdělávání přijati. První z nich vypracovalo děvče, druhý z nich vypracoval chlapec. Na základě jejich činnosti a práce bylo stanoveno, že jsou školsky zralé a připravené. Jeden pracovní list vypracoval proband, kterému byla povinná školní docházka na základě pozorování jeho školní nezralosti a nepřipravenosti odložena o jeden školní rok. Jednotlivé úkoly pro něho byly problematické, s pedagogem odmítal komunikovat, nebyl schopen pracovat bez kontaktu s jeho starším sourozencem, který ho k řádnému zápisu do první třídy doprovázel spolu s matkou. Kresba postavy byla velice slabá. Namísto lidské postavy byl nakreslen sněhulák. Celkový projev probanda nedosahoval stanovené úrovně předškolního dítěte, které má v řádném termínu nastoupit k povinné školní docházce. Po rozhovoru se zákonným zástupcem probanda bylo s jeho souhlasem rozhodnuto školní docházku o jeden rok odložit.

- **Vyhodnocení výsledků přijímacího řízení k základnímu vzdělávání**

Po ukončení řádného zápisu do první třídy ředitelka školy společně se zúčastněnými pedagogy vyhodnocuje a třídí jednotlivá získaná data, podklady a rozhoduje o tom, které dítě bude či nebude k základnímu vzdělávání přijato. Na přijímání žáků na tuto základní školu se podílí hned několik rozhodujících faktorů. Prvním z nich je samozřejmě to, zda je přijímané dítě školsky zralé a připravené. Analyzují se tedy jednotlivé vypracované zápisové pracovní listy předškolních dětí, pozorují se bezproblémové či naopak problémové oblasti. Pokud je třeba vede ředitelka školy rozhovor s příslušným zkoušejícím pedagogem, díky němuž jsou doplněny důležité informace. Kromě analýzy jednotlivých výkonů budoucích školáků má základní škola, na níž byl kvalitativní výzkum realizován, při přijímání žáků jasně stanoveny podmínky, na jejichž základě žáky přijímá. Tyto podmínky jsou ukotveny v Organizačním řádu školy,

v části Směrnice zápisu do 1. třídy. Při přijímání dětí vychází ředitelka školy z následujících kritérií, která jsou poté bodově ohodnocena.

Kritérium	Bodové ohodnocení
Dítě ze školského obvodu školy	50
Školu navštěvuje sourozenec dítěte	10
Absolvování mateřské školy při základní škole	5
Trvalý pobyt dítěte ve Svitavách mimo školský obvod školy	3

Tabulka 12 – Kritéria pro přijímání žáků k základnímu vzdělávání

Na základě vyplněných povinných dokumentů, které byly součástí řádného zápisu do první třídy a které vyplňovali zákonní zástupci dítěte bezprostředně po příchodu do školy, ředitelka školy uděluje dle vyplněných údajů každému zapisovanému dítěti jednotlivé bodové ohodnocení. Získané body se poté společně sčítají a na základě dosažených bodových výsledků jsou žáci do školy přijímáni. Počet přijatých žáků do tříd je dán legislativně, avšak v kompetenci ředitelky je rozhodnutí, kolik prvních tříd v příslušném školním roce otevře a kolik budoucích školáků tedy může z hlediska kapacity tříd přijmout.

Pokud nastane při vyhodnocování situace, kdy dvě či více dětí získá stejný počet bodů, rozhoduje se o jejich přijetí losováním.

Ředitelka školy po vyhodnocení zápisu do první třídy do 30 dnů vyvěšuje na veřejně přístupné místo výsledky přijímacího řízení. Ve škole, kde byl výzkum realizován, jsou tyto informace vyvěšovány ke vstupním dveřím do základní školy a také na webové stránky školy. Jednotlivá rozhodnutí o přijetí či nepřijetí dítěte jsou přístupná pod evidenčním číslem, které dítě obdrželo při zápisu do první třídy. Pokud je dítě k základnímu vzdělávání nepřijato, rozhodnutí o odkladu přebírá zákonný zástupce dítěte buď osobně v příslušné škole či je mu rozhodnutí zasláno poštou na uvedenou adresu.

Na základě řádného zápisu do první třídy pro školní rok 2019/2020 bylo z celkového počtu 42 zúčastněných probandů řádně k základnímu vzdělání zapsáno a přijato 41 dětí. Jednomu probandovi byl na základě všech podkladů udělen odklad povinné školní docházky o jeden rok. Z hlediska počtu nově zapsaných žáků budoucí první třídy bylo rozhodnuto, že budou v následujícím školním roce otevřeny hned dvě první třídy.

8. 12 Závěr výsledků kvalitativního výzkumu - Řádný zápis

Řádný zápis do první třídy organizovaný základní školou ve městě Svitavy proběhl 24. dubna roku 2019. Jeho příprav se účastnilo množství pedagogů působících na prvním stupni základní školy spolu s ředitelkou školy. Nápomocni byli žáci vyšších ročníků, kteří se podíleli především jako pomocníci. Z hlediska organizace a příprav je tato akce velice časově náročná, přípravě jednotlivých podkladů a stanovišť je třeba věnovat značnou pozornost.

Zápisu do první třídy v základní škole, na níž byl realizován kvalitativní výzkum empirické části diplomové práce, se zúčastnilo 42 probandů s jejich zákonnými zástupci.

Při řádném zápisu do první třídy probandi plnili jednotlivé připravené úkoly a aktivity. Při příchodu do budovy základní školy jim bylo přiděleno registrační číslo, pod kterým bylo poté vše evidováno, především byl pod tímto evidenčním číslem zveřejněn výsledek přijímacího řízení k základnímu vzdělání. Zákonní zástupci s pomocí pedagogů vyplňovali dokumenty týkající se přijímání žáků k základnímu vzdělávání, probandi mezitím trávili čas v připravené herně, kde si mohli zahrát rozmanité deskové hry či se zabývat jinými volnočasovými aktivitami. Jakmile zákonní zástupci vyplnili potřebné dokumenty, mohli se s probandy přemístit do konkrétní učebny k samotnému zápisu do první třídy.

Proband pracoval samostatně s přísedícím pedagogem, zákonný zástupce, který probanda doprovázel, mohl celému průběhu přihlížet, avšak do něj nesměl žádným způsobem zasahovat a ovlivňovat ho. Při jednotlivých činnostech se probandům ve většině případů dařilo velice dobře. Při samostatné práci byli aktivní, pracovití, soustředění a snaživí. Především děvčata byla při kresbě pečlivá, snažila se zadaný úkol vypracovat precizně. Z výsledků pozorování bylo zřejmé, že nejvíce vyskytovaným problémem u dětí předškolního věku, které nastupují do první třídy, byly problémy v oblasti řeči a komunikace. Mnoho probandů nedokázalo vyslovit správně hlásku ve slově, či celé slovo komolilo. Nejproblémovější se jevily hlásky s, š, r, ř, c a č. Při rozhovoru se zákonnými zástupci bylo zjištěno, že téměř všichni probandi, kteří měli problémy v oblasti řeči, pravidelně navštěvují logopeda a problémové hlásky doma pečlivě trénují.

Při kresbě či doplňování bylo vyzorováno, že několik probandů má špatně zafixován úchop psacího náčiní. Přísedící pedagog takovýto nesprávný úchop upravoval, snažil se ho u dítěte zafixovat a o této skutečnosti neprodleně informoval zákonného zástupce. Rodičům bylo doporučeno, aby probandů pořídili psací pomůcky, které mají tvar uzpůsoben pro špetkový úchop, probanda tento tvar nutí psací pomůcku držet vhodným způsobem. Zákonným zástupcům bylo také ze strany pedagoga zdůrazněno, že především správný úchop psacího

náčiní ovlivní následující úspěšnost dítěte ve škole a je ve vlastním zájmu zákonných zástupců, aby dítě mohlo školní úspěch prožít.

Z výsledků pozorování jednotlivých oblastí školní zralosti a připravenosti zúčastněných probandů lze závěrem říci, že většina z nich byla pro vstup do základní školy připravena.

Kromě výsledků činnosti probandů v pracovním listě bylo při přijímání žáků také nahlíženo k důležitým kritériím, jako byla spádovost školského obvodu, přítomnost staršího sourozence ve škole, absolvování mateřské školy při základní škole či trvalý pobyt dítěte ve městě Svitavy mimo jeho školský obvod.

Na základě bodového ohodnocení, jež škola při vyhodnocování zápisu do první třídy používá, bylo z celkového počtu zúčastněných probandů k základnímu vzdělávání na ZŠ a MŠ Sokolovská celkem přijato 41 dětí předškolního věku. Pouze jednomu probandovi byl na základě potřebných dokumentů a povinných příloh udělen odklad povinné školní docházky o jeden rok.

Závěrem této obsáhlé podkapitoly lze říci, že dle našeho názoru byl hlavní cíl kvalitativního výzkumu týkající se řádného zápisu do první třídy na běžné základní škole splněn, jelikož náročné přípravy, průběh a výsledky řádného zápisu do první třídy základní školy byly podrobně charakterizovány a evaluovány.

9 DISKUZE

V rámci deváté kapitoly je věnován prostor pro celkové zhodnocení diplomové práce. Cílem práce bylo prozkoumat a charakterizovat problematiku příprav, realizace a evaluace zápisu do první třídy základní školy. Předtím, než jsme přistoupili k samotnému výzkumu, byly v teoretické části stanoveny důležité a nezbytné základy, které se se vstupem dítěte do základní školy nerozlučně pojí.

Věnovali jsme se zde především pojům jako školní připravenost a školní zralost a také oblastem, které se při posuzování školní zralosti a připravenosti pozorují a hodnotí. Důležitou základnu tvořila kapitola věnující se zápisu do první třídy, a především jeho legislativním náležitostem. S tímto aktem se mnohdy spojuje i odklad povinné školní docházky, který je pro děti předškolního věku v nezbytných případech prospěšnou variantou především díky tomu, že dítě v průběhu roku „navíc“ stráveného v mateřské škole dozraje a je poté více připraveno na následné vzdělávání v základní škole. Přínosná byla i kapitola věnována zákonným zástupcům, v níž byly definovány jednotlivé dovednosti a vědomosti dětí předškolního věku v rámci takzvaného Desatera budoucího školáka. Především díky tomuto desateru mohou zákonní zástupci sami předběžně zhodnotit v domácích podmínkách školní zralost a připravenost jejich dětí, popřípadě jim toto desatero může posloužit jako teoretická základna pro následnou domácí přípravu před vstupem do školy. Kapitola věnující se výběru základní školy byla do diplomové práce zařazena především z toho důvodu, že v současné době mohou zákonní zástupci zapsat své dítě i do jiné základní školy, než která je pro ně takzvaně spádová. Především na základě tohoto poznatku byly charakterizovány jednotlivé faktory, které se na výběru optimální základní školy podílejí.

Pro empirický výzkum této diplomové práce byla záměrně zvolena základní škola Sokolovská ve městě Svitavy, jelikož v ní autoři již několik let sami působí a také proto, že při sběru dat mohli být fyzicky přítomni. Celý výzkum byl realizován především při Dni otevřených dveří a Zápisu nanečisto v roce 2019, poté také při řádném zápisu do první třídy. Do samotného výzkumu byli zapojeni především zákonní zástupci dětí předškolního věku a také samotné děti.

První oblast empirické části byla věnována kvantitativnímu výzkumu s 29 zákonnými zástupci (respondenty). Ke sběru dat byl připraven dotazník s deseti otázkami uzavřeného typu, k závěrečnému vyhodnocení bylo použito pouze 26 dotazníků. Po jejich vyhodnocení byla

analyzována zajímavá data. Překvapila nás skutečnost, že množství respondentů využilo Zápis nanečisto jako možnost nahlédnout do prostor základní školy, a především od této akce očekávají doporučení týkající se jejich dětí. Zajímavé bylo také zjištění, že téměř třičtvrtě zúčastněných respondentů uvedlo, že se se svým dítětem zúčastní i řádného zápisu do první třídy na této základní škole. Lze tedy říci, že zákonní zástupci nahlíží na Zápis nanečisto jako na jakousi předpřípravu před řádným zápisem do první třídy.

Druhá oblast empirické části diplomové práce byla zaměřena především na samotné děti předškolního věku a jejich činnost při Zápisu nanečisto. Již při přípravách této netradiční akce bylo vyzorováno, že její přípravy jsou jak časově, tak organizačně náročné a podílí se na nich téměř polovina pedagogického sboru. Pozornost byla věnována jednotlivým oblastem, jež jsou posuzovány před vstupem dítěte do základní školy, a také jsme se zaměřili na hlavní problémové oblasti. Při důkladném pozorování bylo zjištěno, že množství dětí předškolního věku má problémy především v oblasti komunikace a řeči. Vyskytují se především nejasnosti a nepřesnosti při výslovnosti jednotlivých hlásek, ale i skupin hlásek. Druhým nejčastějším problémem byl úchop psacího náčiní, který si děti osvojují již při docházce do mateřské školy, a který je třeba velice často upravovat a korigovat. Samotné pozorování této akce bylo velice zajímavé, jelikož úroveň školní zralosti jednotlivých dětí se v mnoha případech lišila a bylo zajímavé sledovat, jak si jednotliví probandi se zadanými úkoly poradí a jak je následně vyřeší.

V závěru oblasti věnující se Zápisu nanečisto byla podkapitola věnována komparaci problémových oblastí ze Zápisu nanečisto z roku 2019 a 2020. Dle výsledků pozorování bylo zřejmé, že komunikační úroveň a úchop psacího náčiní rapidně klesá a je stále na nižším stupni. Dle mínění zákonných zástupců doma s dětmi pracují, navštěvují logopedické poradny, avšak i přesto jsou tyto dvě oblasti nejproblémovější a lze říci, že každoročně bude jejich úroveň mírně klesat.

Kromě Zápisu nanečisto jsme se zaměřili i na řádný zápis do první třídy. Při pozorování průběhu celého zápisu nás zaskočilo, jaké množství potřebných, a především povinných dokumentů je třeba se zákonnými zástupci vyplnit a co vše je třeba na tuto akci dopředu připravit. Samotný průběh a vyhodnocení byl poté bez větších komplikací a probíhal dle předem připraveného harmonogramu. Děti, jež se řádného zápisu nanečisto účastnily, byly ve většině případů šikovné, pozorné a soustředěné. Zajímavé bylo sledovat práci dítěte, jemuž byl poté doporučen na základě školní nezralosti a nepřipravenosti odklad povinné školní docházky.

Celé výzkumné šetření pro nás bylo velice přínosné a v mnoha aspektech zajímavé. Především díky vlastní účasti autorů při samotném výzkumu byla vyzorována zajímavá data a poznatky, které byly vyhodnoceny výše a díky nimž by mohl být výzkum nadále prohlubován a doplňován.

V úplném závěru diskuze bychom chtěli konstatovat, že výše uvedené hlavní i vedlejší cíle diplomové práce byly dle našeho názoru naplněny. Množství výzkumných otázek, které jsme si v empirické části stanovili, jsme zodpověděli a důkladně jsme je prozkoumali.

Předpokládáme, že zpracovaná diplomová práce poslouží nejen pedagogům působícím na prvním stupni základní školy jako inspirativní materiál, ale poslouží také široké veřejnosti jako pomůcka při domácí přípravě dětí k základnímu vzdělávání.

ZÁVĚR

Zápis dítěte do první třídy a následný vstup do základní školy je nejen pro dítě, ale i pro jeho zákonné zástupce zlomovou životní událostí. S touto novou a doposud neznámou situací přicházejí do rodin předškoláků nové úkoly, požadavky, a také především nové společenské role, se kterými se musí popasovat jak samotní žáci prvního ročníku, tak i jejich zákonní zástupci. Škola dětem přináší množství nových možností, vědomostí, dovedností a zkušeností, ale kromě nich ukládá dítěti i nové povinnosti, které doposud dítě navštěvující mateřskou školu neznalo a ke kterým se musí naučit zodpovědně přistupovat. Namísto hry přichází systematické učení, plnění požadavků a úkolů zadaných učitelem. V současné době je moderním trendem, aby škola byla pro žáky především místem, do kterého se rádi vracejí a kde mohou zažívat úspěch, a především se ze svého úspěchu radovat.

Diplomová práce je rozdělena do dvou stěžejních částí, a to na část teoretickou a část empirickou. Společným a hlavním tématem těchto dvou částí je problematika plánování, realizace a evaluace zápisů do 1. ročníku základní školy. První část diplomové práce, tedy část teoretická, se v první kapitole zabývá pojmy školní připravenost a školní zralost, které se se vstupem do základní školy nerozlučně pojí a již v mateřské škole je na ně soustředěna veškerá pozornost. Jednotlivé termíny jsou v této kapitole podrobněji charakterizovány, zároveň je zde věnován prostor pro definování jejich odlišností. Druhá kapitola diplomové práce je zaměřena na konkrétní oblasti školní připravenosti a zralosti, které se před vstupem do základní školy, tedy především při zápisu do první třídy, sledují a posuzují. Především je zde věnována pozornost tělesnému vývoji a zdravotnímu stavu dítěte, úrovni kognitivních funkcí, úrovni práceschopnosti a v neposlední řadě také úrovni zralosti osobnosti. Třetí kapitola je soustředěna na problematiku zápisu do první třídy běžné základní školy. Jsou zde podrobně charakterizovány legislativní náležitosti pojící se s tímto aktem. Kromě legislativních odkazů je podkapitola věnována i způsobu přijímání žáků k základnímu vzdělávání a odkladu povinné školní docházky. Stručně jsou zde popsány i nejčastější příčiny podílející se na udílení odkladů. Předposlední kapitola teoretické části, tedy kapitola čtvrtá, přibližuje jednotlivá doporučení pro zákonné zástupce, jejichž děti čeká zápis do první třídy a následná povinná školní docházka. V jednotlivých uvedených bodech jsou stanoveny dovednosti, které by děti předškolního věku měly mít osvojeny a jimiž by měly disponovat a vědomě je ovládat. Zároveň je v této kapitole uvedeno pomyslné desatero pro budoucího školáka, tedy desatero s jednotlivými dovednostmi, které si sám předškolák může ověřit a na své osobě zhodnotit. Poslední pátá kapitola teoretické

části diplomové práce popisuje jednotlivá kritéria podílející se na výběru vhodné základní školy pro budoucího školáka. Právě tato kritéria mnohdy bývají při konečném výběru školy rozhodující, a právě díky nim zákonní zástupci volí dle jejich mínění nejvhodnější základní školu pro jejich dítě.

Empirická část diplomové práce je členěna do dvou obsáhlých oblastí, které vychází především z teoretické části diplomové práce. První oblast je věnována kvantitativnímu výzkumu – dotazníkovému šetření - se zákonnými zástupci budoucích školáků. Tento výzkum byl realizován při netradiční akci pořádané základní školou MŠ a ZŠ Sokolovská ve městě Svitavy, a to Zápisem nanečisto. Jsou zde charakterizovány použité výzkumné metody, cíle, výzkumné místo a výzkumný soubor. Výzkumné šetření bylo zaměřeno především na faktory podílející se na výběru školy a na hlavní úkoly základní školy. Interpretace výsledků dotazníkového šetření je doplněna přehlednými tabulkami a výsečovými grafy, které popisují procentuální zastoupení vybraných odpovědí. Druhá oblast empirické části je věnována kvalitativnímu výzkumu s dětmi předškolního věku, který byl realizován na totožné základní škole, především za použití metody pozorování. Kvalitativní výzkum je zaměřen na samotný Zápis nanečisto, který uvedená škola každoročně pořádá a poté na řádný zápis do první třídy. S využitím metody pozorování byla popsána jednotlivá stanoviště a úkoly těchto dvou akcí, které jsou poté v empirické části popsány a analyzovány. Pozornost je věnována i problémovým oblastem při plnění jednotlivých úkolů, povinným dokumentům, které tyto akce provázejí a jsou jejich nedílnou součástí.

Empirická část diplomové práce je doplněna fotografiemi z obou výzkumných šetření, kopiemi povinných legislativních dokumentů, náměty a doporučeními pro zákonné zástupce a samotnými pracovními listy, které byly u Zápisu nanečisto i řádného zápisu použity.

V průběhu výzkumného šetření a sběru dat jsme shromáždili množství zajímavého a především podnětného materiálu, který by mohl být inspirativní a přínosný nejen pro pedagogy působící na prvním stupni základní školy, ale i pro samotné zákonné zástupce, jejichž dítě nastupuje k základnímu vzdělávání. Domníváme se, že cíle uvedené v úvodu empirické části diplomové práce, byly naplněny a výzkumné otázky byly podrobně a detailně zodpovězeny.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BAČÍKOVÁ, Mária a Anna JANOVSÁ. *Základy metodológie pedagogicko-psychologického výskumu. Sprievodca pre študentov učiteľstva*. Košice: ŠafárikPress, 2018. ISBN 978-80-8152-695-4

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Diagnostika dítěte předškolního věku: Co by mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1829-0

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Školní zralost: Co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Brno: Computer Press, 2011. ISBN 978-80-251-2569-4

BUDÍKOVÁ, Jaroslava, Pavla KUNCOVÁ a Patricie KRUŠINOVÁ. *Je vaše dítě připraveno do první třídy? (co potřebuje budoucí prvňáček umět a znát)*. Brno: Computer Press, 2004. ISBN 80-722-6637-3

DVOŘÁKOVÁ, Markéta a kol. *Základní učebnice pedagogiky*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2015. ISBN 978-80-247-5039-2

FRANCLOVÁ, Marta. *Zahájení školní docházky*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4463-6

GAVORA, Peter. *Sprievodca metodológiou kvalitatívneho výskumu*. Bratislava: Regent Publishers, 2006. ISBN 80-88904-46-3

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkum – Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. ISBN 978-80-247-1369-4

KREISLOVÁ, Zdenka. *Krok za krokem 1. třídou*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2038-8

LOOSE, Antje C., Nicole PIEKERT a Gudrun DIENER. *Grafomotorika pro děti předškolního věku: cvičení pro děti ve věku od 4 do 8 let*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-883-8

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0519-7

MLČÁKOVÁ, Renata. *Grafomotorika a počáteční psaní*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2630-4

OTEVŘELOVÁ, Hana. *Školní zralost a připravenost*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1092-4

SVOBODA, Mojmir a kol. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0899-0

ŠIMÍČKOVÁ – ČÍŽKOVÁ, Jitka a kol. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-2124-4

ŠRÁMKOVÁ, Martina. *Rukověť rodiče malého školáka*. Praha: Albatros, 2005. ISBN 80-00-01491-2

ŠULOVÁ, Lenka (ed.). *Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-542-9

Vstup do školy: Školní zralost. Praha: Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s.r.o., 2012. ISBN 978-80-87553-53-4

MŠMT. Materiál pro PV, č.j. MSMT-9482/2012-22

MŠMT. Vyhláška č. 48/2005 Sb. Vyhláška o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky

MŠMT. Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

https://clanky.rvp.cz/wp-content/uploads/prilohy/9883/odklady_povinne_skolni_dochazky___clanek_ke_stazeni.pdf

<https://pracovnisesity.raabe.cz/kuliferdovo-desatero>

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha 1** – Dotazníkové šetření se zákonnými zástupci
- Příloha 2** – Hrací karta Zápisu nanečisto
- Příloha 3** – Komunikace, řečové dovednosti, sluchové vnímání (Stanoviště 1)
- Příloha 4** – Paměť, posloupnost, zrakové vnímání (Stanoviště 2)
- Příloha 5** – Grafomotorika (Stanoviště 3)
- Příloha 6** – Prostorová orientace (Stanoviště 4)
- Příloha 7** – Matematické dovednosti (Stanoviště 5)
- Příloha 8** – Geometrické tvary (Stanoviště 6)
- Příloha 9** – Sebeobsluha (Stanoviště 7)
- Příloha 10** – Jemná motorika, pracovní návyky (Stanoviště 8)
- Příloha 11** – Přidělení registračního čísla pro účely přijímacího řízení k základnímu vzdělávání
- Příloha 12** – Harmonogram zápisu do 1. třídy
- Příloha 13** – Zápisní lístek žáka do 1. třídy
- Příloha 14** – Informovaný souhlas
- Příloha 15** – Žádost o přijetí dítěte k základnímu vzdělávání
- Příloha 16** – Žádost o odklad povinné školní docházky
- Příloha 17** – Pracovní list k zápisu do 1. třídy
- Příloha 18** – Jak můžete pomoci svým dětem
- Příloha 19** – Upomínkový list
- Příloha 20** – Drobné dárky pro budoucí školáky
- Příloha 21** – Ukázky vypracovaných zápisových listů (2 listy žáků přijatých, 1 list žáka s odkladem povinné školní docházky)

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – Trvalé bydliště předškoláka

Tabulka 2 – Měsíc a rok narození předškoláka

Tabulka 3 – Spádovost školy

Tabulka 4 – Mateřská škola předškoláka

Tabulka 5 – Faktory podílející se na výběru školy

Tabulka 6 – Hlavní úkol základní školy

Tabulka 7 – Osoby podílející se na výběru školy

Tabulka 8 – Očekávání plynoucí z návštěvy Dne otevřených dveří a Zápisu nanečisto

Tabulka 9 – Vliv odloučené 1. a 2. třídy na výběr školy

Tabulka 10 – Návštěvnost předškoláků i při řádném zápisu do 1. třídy

Tabulka 11 – Problémové oblasti Zápisu nanečisto z roku 2020

Tabulka 12 – Kritéria pro přijímání žáků k základnímu vzdělávání

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 – Procentuální zastoupení trvalého bydliště předškoláka

Graf 2 – Procentuální zastoupení předškoláků dle data narození

Graf 3 – Procentuální zastoupení spádovosti školy

Graf 4 – Procentuální účast spádových dětí při Zápisu nanečisto

Graf 5 – Procentuální zastoupení dětí z mateřských škol

Graf 6 – Faktory podílející se na výběru školy v procentech

Graf 7 – Procentuální zastoupení hlavních úkolů základní školy

Graf 8 – Procentuální zastoupení osob účastnících se výběru školy

Graf 9 – Procentuální zastoupení očekávání plynoucích ze Dne otevřených dveří a Zápisu nanečisto

Graf 10 – Vliv odloučených tříd na výběr školy v procentech

Graf 11 – Procentuální návštěvnost předškoláků i při řádném zápisu do 1. třídy

PŘÍLOHY

Příloha 1 - Dotazníkové šetření se zákonnými zástupci

Dotazníkové šetření

Milí rodiče,

jsm učitelkou na této základní škole a zároveň studentkou 4. ročníku vysokoškolského studia obor Učitelství pro 1. stupeň základní školy. Touto cestou bych Vás ráda požádala o vyplnění zcela anonymního dotazníku, který se týká Dne otevřených dveří a Zápisu nanečisto. Vámi uvedená data budou anonymně zpracována v mojí diplomové práci, která se zabývá školní zralostí a připraveností, přípravou, realizací a zhodnocením zápisu do 1. třídy základní školy.

Předem Vám děkuji za Váš čas a ochotu při vyplňování dotazníku.

S přáním příjemně prožitého Zápisu nanečisto a Dne otevřených dveří

Bc. Veronika Bobková

1. Trvalé bydliště Vašeho předškoláka (pouze obec / město): _____

2. Měsíc a rok narození předškoláka: _____

3. Je pro Vašeho předškoláka tato základní škola spádová? (označte křížkem 1 odpověď)

Ano, je spádovou základní školou	
Ne, není spádovou základní školou	

4. Kterou mateřskou školu navštěvuje Váš předškolák? (označte křížkem jednu odpověď)

Mateřská škola při ZŠ Svitavy, Sokolovská 1	
Jiná mateřská škola ve Svitavách	
Mateřská škola v jiné obci	

5. Co je pro Vás při výběru základní školy rozhodující? (označte maximálně 3 odpovědi čísly 1 – 3)

Nabídka volnočasových a zájmových aktivit školy	
Vzdálenost základní školy od trvalého bydliště předškoláka	
Doporučení jiných rodičů, pověst základní školy	
Vzdělávací program, který základní škola nabízí	
Dojem z osobní návštěvy základní školy (dny otevřených dveří)	
Přítomnost staršího sourozence ve škole	
Známost ředitele školy či pedagoga školy	
Přítomnost kamarádů předškoláka z mateřské školy, kterou navštěvoval	

6. Co je dle Vašeho názoru hlavním úkolem základní školy? (označte maximálně 3 odpovědi čísly 1 – 3)

Výuka slušného chování dítěte	
Nabídka maximálního rozsahu znalostí a vědomostí z různých oblastí	
Kvalitní příprava žáka na jeho další vzdělávání	
Vedení žáka k učení, vyhledávání a zpracovávání informací	
Naučit žáka přijímat a respektovat autoritu, dodržovat daná pravidla a normy	
Naučit žáka projevit vlastní názor a vést diskusi	
Vést žáky ke spolupráci, budovat kladné vztahy mezi vrstevníky	

7. Kdo se podílel na výběru základní školy pro Vašeho předškoláka? (označte křížkem 1 odpověď)

Pouze rodiče předškoláka	
Rodiče s předškolákem společně	
Jiné okolnosti ovlivňující výběr (uved'te stručně jaké):	

8. Co očekáváte od Dne otevřených dveří a Zápisu nanečisto? (označte maximálně 3 odpovědi čísly 1 – 3)

Nahlédnutí do prostor základní školy, seznámení se s prostředím a pedagogy	
Zhodnocení připravenosti Vašeho předškoláka před vstupem do ZŠ	
Doporučení týkající se školní zralosti v oblasti řeči Vašeho dítěte	
Doporučení týkající se jemné motoriky při manuálních činnostech Vašeho dítěte	
Doporučení týkající se matematických představ Vašeho dítěte	
Doporučení týkající se sociálních a komunikačních dovedností Vašeho dítěte	
Nahlédnutí do průběhu a realizace zápisu do 1. třídy základní školy	
Získání informací o podmínkách přijímání do 1. třídy základní školy	

9. Pokládáte za výhodné, že má tato základní škola 1. a 2. třídy umístěné na odloučeném pracovišti mimo hlavní budovu? (označte křížkem 1 odpověď)

Ano, je to jeden z hlavních důvodů, proč jsme tuto školu navštívili. Líbí se nám plynulý přestup z MŠ do ZŠ.	
Ne, toto kritérium pro nás nebylo rozhodující.	
Tímto jsme se prozatím nezabývali, nepovažujeme to za důležité a rozhodující při výběru školy.	

10. Jste pevně rozhodnutí, že Váš předškolák navštíví tuto základní školu i při řádném zápisu do 1. třídy? (označte křížkem 1 odpověď)

Ano, jsme pevně rozhodnutí pro tuto základní školu.	
Ne, náš předškolák půjde k řádnému zápisu do jiné základní školy. Tento den jsme využili k získání zpětné vazby k připravenosti našeho dítěte pro vstup do ZŠ.	
Prozatím si nejsme zcela jisti.	

Příloha 2 – Hrací karta Zápisu nanečisto

1	Komunikace, řečové dovednosti, sluchové vnímání	
2	Paměť, posloupnost, zrakové vnímání	
3	Grafomotorika	
4	Prostorová orientace	
5	Matematické dovednosti	
6	Geometrické tvary	
7	Sebeobsluha	
8	Jemná motorika, pracovní návyky	

Příloha 3 – Komunikace, řečové dovednosti, sluchové vnímání (Stanoviště 1)

Příloha 4 – Paměť, posloupnost, zrakové vnímání (Stanoviště 2)

Příloha 5 – Grafomotorika (Stanoviště 3)

Příloha 6 – Prostorová orientace (Stanoviště 4)

Příloha 7 – Matematické dovednosti (Stanoviště 5)

Příloha 8 – Geometrické tvary (Stanoviště 6)

Příloha 9 – Sebeobsluha (Stanoviště 7)

Příloha 10 – Jemná motorika, pracovní návyky (Stanoviště 8)

**Přidělení registračního čísla pro účely přijímacího řízení k základnímu
vzdělávání ve školním roce 2019/2020**

ZŠ19/

Jméno dítěte:

Datum narození:

Vážený rodiče,

dovolte mi, abych Vás informovala o postupu, který následuje po přijetí přihlášení k základnímu vzdělávání Vašeho dítěte. O přijetí dítěte k základnímu vzdělávání rozhodne ředitelka školy ve správním řízení.

- Před vydáním rozhodnutí je dána možnost zákonnému zástupci dítěte vyjádřit se k podkladům rozhodnutí, a to dne **26. 4. 2019 od 15 – 16 hodin v ředitelně školy.**

- Rozhodnutí o přijetí uchazeče bude oznámeno zveřejněním seznamu uchazečů pod přiděleným registračním číslem u hlavního vchodu školy, dále na webových stránkách školy www.zs5.svitavy.cz - sekce aktuality. Předpokládané datum zveřejnění seznamu přijatých uchazečů pod přiděleným registračním číslem je **30. 4. 2019.**

- Seznam přijatých uchazečů pod přiděleným registračním číslem bude zveřejněn alespoň na dobu 15 dnů. Zveřejněním seznamu se považují rozhodnutí o přijetí za oznámená. Rozhodnutí o přijetí uchazeče si může každý zákonný zástupce vyzvednout po zveřejnění seznamu v kanceláři účetní školy od 7 do 15.30 hodin v průběhu měsíce května.

- Rozhodnutí o nepřijetí uchazeče bude doručeno zákonnému zástupci poštovní zásilkou do vlastních rukou.

Ve Svitavách 24. 4. 2019

24. 4. 2019, 14 – 18 HODIN

HARMONOGRAM ZÁPISU DO 1. TŘÍDY

PŘÍZEMÍ

1. SEZNÁMENÍ S PRŮBĚHEM ZÁPISU, REGISTRACE
– VESTIBUL ŠKOLY

1. PATRO

2. VYPLNĚNÍ POVINNÝCH DOKUMENTŮ – 7. A
3. ŠATNA, OMALOVÁNKY PRO MLADŠÍ SOUROZENCE – 7. B
4. ZÁBAVNÉ AKTIVITY V 8. A TŘÍDĚ ☺.
5. AKTIVITY S PANÍ UČITELKOU:

TŘÍDA 1 (5. A)

TŘÍDA 2 (6. B)

TŘÍDA 3 (5. B)

V případě zájmu mohou být rodiče přítomni ve třídě s dítětem, ovšem jako pozorovatelé (nikoli hlavní aktéři zápisu!). Děkujeme za pochopení.

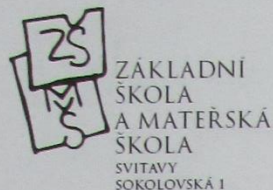
6. VÝBĚR DÁREČKU A HURÁ NA POHÁR DO CUKRÁRNY ☺

*PRO ZÁJEMCE JE MOŽNÁ PROHLÍDKA ŠKOLY.
(v případě zájmu se nahlaste ve vestibulu školy u paní učitelky)*

*DĚKUJEME, ŽE JSTE SI VYBRALI PRO SVÉ DÍTĚ NAŠI ŠKOLU.
TĚŠÍME SE NA DALŠÍ SETKÁNÍ.*

ZAMĚSTNANCI ZŠ A MŠ SVITAVY, SOKOLOVSKÁ 1

Příloha 13 – Zápisní lístek žáka do 1. třídy

ZÁPISNÍ LÍSTEK ŽÁKA DO 1. TŘÍDY

pro školní rok: 2019/2020

Příjmení a jméno dítěte: Rodné č.:

Narozen(a) dne: místo narození:

Kód/název zdrav. poj.

Státní příslušnost: Česká republika x jiná:

Zákonný zástupce dítěte (který bude první kontaktován): **otec x matka** (nehodící se škrtněte)

OTEC:

Příjmení a jméno:

Adresa bydliště: PSČ:

Kontaktní e-mail: tel. 1:

Datum narození: tel. 2:

MATKA:

Příjmení a jméno:

Adresa bydliště: PSČ:

Kontaktní e-mail: tel. 1:

Datum narození: tel. 2:

Sourozenci:

1) navštěvující ZŠ nebo MŠ Sokolovská – ANO x NE

Pokud ANO: jméno a třída:

2) navštěvující jinou ZŠ nebo MŠ – ANO x NE

3) mladší sourozenec dosud nenavštěvující žádné školské zařízení – ANO x NE

Zdravotní stav dítěte:

Stravování ve školní jídelně:	ANO	NE	Docházka do školní družiny:	ANO	NE
-------------------------------	-----	----	-----------------------------	-----	----

Byla odložena školní docházka	ANO	NE	Docházka do mateřské školy:	ANO	NE
-------------------------------	-----	----	-----------------------------	-----	----

Poznámky a přání rodičů:

Adresa MŠ:

Doma mého syna/dceru oslovujeme:

I. Informovaný souhlas – zápis do 1. třídy

Jako zákonný zástupce dávám svůj souhlas Základní škole a mateřské škole Svitavy, Sokolovská 1 (dále jen "škole") ke shromažďování, zpracovávání a evidenci osobních údajů a osobních citlivých údajů o mém dítěti _____ nar.

_____ v souladu s nařízením Evropského parlamentu a Rady EU č. 2016/679 – GDPR o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů. Svůj souhlas poskytuji pouze pro zpracování těch osobních údajů, které jsou nezbytné pro práci školy a v rozsahu nezbytném pro naplnění stanoveného účelu:

- pořizování a následně zveřejňování fotografií ze zápisu do 1. třídy v propagačních materiálech školy, včetně webu školy.

Souhlas poskytuji na celé období správního řízení týkajícího se zápisu do 1. třídy v souladu se zák. č. 500/2004 Sb., správní řád, v platném znění a na zákonem stanovenou dobu nezbytnou pro jeho zpracování a archivnictví. Souhlas poskytuji pouze škole, která bez zákonem stanovených případů nesmí tyto osobní a citlivé osobní údaje poskytnout dalším osobám a úřadům a musí tyto údaje zabezpečit před neoprávněným nebo nahodilým přístupem a zpracováním, před změnou a zničením, zneužitím či ztrátou.

Byl jsem poučen o svých právech, zejména o svém právu tento souhlas kdykoli odvolat, a to i bez udání důvodů, o právu přístupu k těmto údajům, právu na jejich opravu, o tom, že poskytnutí osobního údaje je dobrovolné, právu na sdělení o tom, které osobní údaje byly zpracovány a k jakému účelu. Dále potvrzuji, že jsem byl poučen o tom, že pokud zjistím nebo se budu domnívat, že správce nebo zpracovatel provádí zpracování jeho osobních údajů, které je v rozporu s ochranou soukromého a osobního života subjektu údajů nebo v rozporu se zákonem, zejména jsou-li osobní údaje nepřesné s ohledem na účel jejich zpracování, mohu požádat uvedené instituce o vysvětlení a požadovat, aby správce nebo zpracovatel odstranil takto vzniklý stav. Zejména se může jednat o blokování, provedení opravy, doplnění nebo likvidaci osobních údajů.

Ve Svitavách dne 24. 4. 2019

Jméno zákonného zástupce _____ a podpis _____

II. Informovaný souhlas – zápis do 1. třídy

Žádám o realizaci rozhovoru zapisujícího s mým dítětem, případně dalších aktivit, sloužících k orientačnímu posouzení školní připravenosti. Byl jsem informován o možnosti být při všech těchto činnostech se svým dítětem.

Datum 24. 4. 2019

Podpis zákonného zástupce.....

Příloha 15 – Žádost o přijetí dítěte k základnímu vzdělávání

Ředitelství
Základní škola a mateřská škola Svitavy, Sokolovská 1
Sokolovská 1
568 02 Svitavy

Žádost o přijetí dítěte k základnímu vzdělávání na Základní škole a mateřské škole Svitavy, Sokolovská 1

Žádám o přijetí dítěte, narozeného

k povinné školní docházce do Základní školy a mateřské školy Svitavy, Sokolovská 1
ve školním roce **2019/2020**.

Zákonný zástupce dítěte:

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Místo trvalého pobytu:

Sourozenec ve škole: ANO x NE

Jméno a třída:

.....

MŠ Sokolovská: ANO x NE

Ve Svitavách dne 24. 4. 2019

.....
podpis zákonného zástupce dítěte

Zákonní zástupci dítěte..... se dohodli, že v přijímacím řízení
bude dítě zastupovat.....

.....
podpis zákonných zástupců dítěte

Svým podpisem potvrzuji, že jsem byl/a poučen/a o tom, že touto mou žádostí je ve smyslu § 44, odst. 1 zák. č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen: „správní řád“) zahájeno správní řízení v předmětné věci.

Dále jsem byl/a poučen/a o tom, že jakožto účastník řízení mám tato práva a povinnosti:

- dle § 33 správního řádu mám v řízení právo zvolit si zmocněnce. Zmocnění se prokazuje plnou mocí, kterou lze udělit buď písemně, nebo ústně do protokolu.
- dle § 36, odst. 1 správního řádu nestanoví-li zákon jinak, jsou účastníci oprávněni navrhnout důkazy a činit jiné návrhy po celou dobu řízení až do vydání rozhodnutí; správní orgán může usnesením prohlásit, dokdy mohou účastníci činit své návrhy.
- dle § 36, odst. 2 správního řádu mám právo v řízení vyjádřit své stanovisko. Pokud o to požádáte, správní orgán Vám poskytne informace o řízení, nestanoví-li zákon jinak
- dle § 36, odst. 3 správního řádu, nestanoví-li zákon jinak, musí být účastníkům řízení před vydáním rozhodnutí ve věci dána možnost vyjádřit se k podkladům rozhodnutí, to se netýká žadatele, pokud se jeho žádosti v plném rozsahu vyhovuje, a účastníka, který se práva vyjádřit se k podkladům rozhodnutí vzdal.
- dle § 36, odst. 4 správního řádu účastník nebo jeho zástupce je povinen předložit na výzvu oprávněné úřední osoby průkaz totožnosti, což je doklad, který je veřejnou listinou, v němž je uvedeno jméno, příjmení, datum narození, místo trvalého pobytu a z něhož je patrna i podoba (např. občanský průkaz)
- dle § 38 správního řádu mají účastníci a jejich zástupci právo nahlížet do spisu, a to i v případě, že je rozhodnutí ve věci již v právní moci, s tímto právem je spojeno právo činit si ze spisu výpisy a právo na to, aby správní orgán pořídil kopie spisu nebo jeho části
- dle § 50, odst. 2 správního řádu nestanoví-li zvláštní zákon jinak, jsou účastníci povinni při opatřování podkladů pro vydání rozhodnutí poskytovat správnímu orgánu veškerou potřebnou součinnost.
- dle § 52 jsou účastníci povinni označit důkazy na podporu svých tvrzení. Správní orgán není návrhy účastníků vázán, vždy však provede důkazy, které jsou potřebné ke zjištění stavu věci.
- dle § 62 správní orgán může rozhodnutím uložit pořádkovou pokutu až do výše 50 000 Kč tomu, kdo v řízení závažně ztěžuje jeho postup tím, že se bez omluvy nedostaví na předvolání ke správnímu orgánu, navzdory předchozímu napomenutí ruší pořádek či neuposlechne pokynu úřední osoby.

Ve Svitavách dne 24. 4. 2019

.....
podpis zákonného zástupce dítěte

Příloha 16 – Žádost o odklad povinné školní docházky

Ředitelství
Základní škola a mateřská škola Svitavy, Sokolovská 1
Sokolovská 1
568 02 Svitavy

Žádost o odklad povinné školní docházky

Žádám o odklad povinné školní docházky pro školní rok **2019/2020** pro mého syna / dceru

....., narozeného

Zdůvodnění:

.....

Děkuji za kladné vyřízení mé žádosti.

Zákonný zástupce dítěte:

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Místo trvalého pobytu:

Ve Svitavách dne 24. 4. 2019

.....
podpis zákonného zástupce dítěte

Zákonní zástupci dítěte..... se dohodli, že v přijímacím řízení

bude dítě zastupovat.....

.....
podpis zákonných zástupců dítěte

Přílohy:

Doporučení příslušného poradenského zařízení

Doporučení odborného lékaře nebo klinického psychologa

Svým podpisem potvrzuji, že jsem byl/a poučen/a o tom, že touto mou žádostí je ve smyslu § 44, odst. 1 zák. č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen: „správní řád“) zahájeno správní řízení v předmětné věci.

Dále jsem byl/a poučen/a o tom, že jakožto účastník řízení mám tato práva a povinnosti:

- dle § 33 správního řádu mám v řízení právo zvolit si zmocněnce. Zmocnění se prokazuje plnou mocí, kterou lze udělit buď písemně, nebo ústně do protokolu.
- dle § 36, odst. 1 správního řádu nestanoví-li zákon jinak, jsou účastníci oprávněni navrhnout důkazy a činit jiné návrhy po celou dobu řízení až do vydání rozhodnutí; správní orgán může usnesením prohlásit, dokdy mohou účastníci činit své návrhy.
- dle § 36, odst. 2 správního řádu mám právo v řízení vyjádřit své stanovisko. Pokud o to požádáte, správní orgán Vám poskytne informace o řízení, nestanoví-li zákon jinak
- dle § 36, odst. 3 správního řádu, nestanoví-li zákon jinak, musí být účastníkům řízení před vydáním rozhodnutí ve věci dána možnost vyjádřit se k podkladům rozhodnutí, to se netýká žadatele, pokud se jeho žádosti v plném rozsahu vyhovuje, a účastníka, který se práva vyjádřit se k podkladům rozhodnutí vzdal.
- dle § 36, odst. 4 správního řádu účastník nebo jeho zástupce je povinen předložit na výzvu oprávněné úřední osoby průkaz totožnosti, což je doklad, který je veřejnou listinou, v němž je uvedeno jméno, příjmení, datum narození, místo trvalého pobytu a z něhož je patrna i podoba (např. občanský průkaz)
- dle § 38 správního řádu mají účastníci a jejich zástupci právo nahlížet do spisu, a to i v případě, že je rozhodnutí ve věci již v právní moci, s tímto právem je spojeno právo činit si ze spisu výpisy a právo na to, aby správní orgán pořídil kopie spisu nebo jeho části
- dle § 50, odst. 2 správního řádu nestanoví-li zvláštní zákon jinak, jsou účastníci povinni při opatřování podkladů pro vydání rozhodnutí poskytovat správnímu orgánu veškerou potřebnou součinnost.
- dle § 52 jsou účastníci povinni označit důkazy na podporu svých tvrzení. Správní orgán není návrhy účastníků vázán, vždy však provede důkazy, které jsou potřebné ke zjištění stavu věci.
- dle § 62 správní orgán může rozhodnutím uložit pořádkovou pokutu až do výše 50 000 Kč tomu, kdo v řízení závažně ztěžuje jeho postup tím, že se bez omluvy nedostaví na předvolání ke správnímu orgánu, navzdory předchozímu napomenutí ruší pořádek či neuposlechne pokynu úřední osoby.

Ve Svitavách dne 24. 4. 2019

.....
podpis zákonného zástupce dítěte

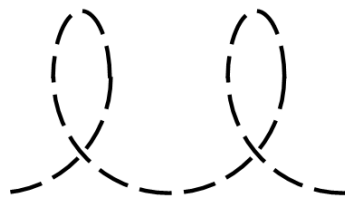
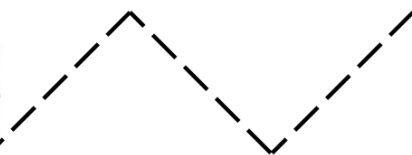
Příloha 17 – Pracovní list k zápisu do 1. třídy

Jméno dítěte: _____

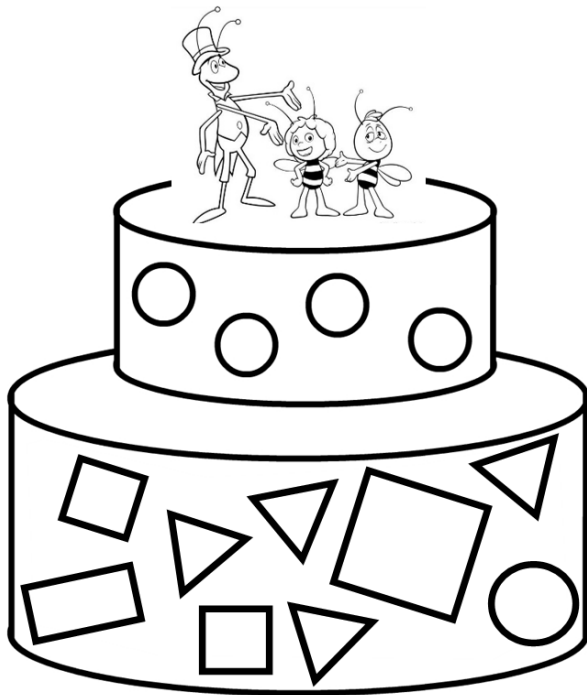
Pořadové číslo: _____

<http://www.predskolaci.cz/vcelka-maja-a-kamaradi/12329>

<http://www.predskolaci.cz/vcelka-maja-a-kamaradi/12329>

<http://www.pohadkar.cz/pohadka/vcelka-maja/omalovanky/id/1019/>

Byl jsem srozumitelně informován, jak můžu do doby zahájení povinné školní docházky pomoci dítěti v jeho dalším rozvoji. Doplňující dotazy mi byly zodpovězeny.

Datum 24. 4. 2019

Podpis zákonného zástupce.....

Jak můžete pomoci svým dětem

- **Věnujte dítěti soustředěnou pozornost** – při rozhovoru s ním se nezapomínejte jinou činností, dejte mu najevo zájem, trpělivě je vyslechněte, projevujte vstřícnost a přívětivé chování.
- **Vyprávějte dítěti a čtěte mu** – televize, video či audiokazeta nenahradí lidské slovo a osobní kontakt.
- **Pověřujte dítě drobnými úkoly a domácími pracemi** – pěstujte tak jeho samostatnost a zodpovědnost, rozvíjíte i motoriku.
- **Rozvíjejte poznání z oblasti života lidí zvířat i rostlin** – vedle obecné informovanosti rozšiřujete i jeho slovní zásobu.
- **Vybírejte vhodné hry a činnosti, sami se do nich zapojte** – stavebnice, skládky, dějové obrázky i práce s drobným výtvarným materiálem rozvíjejí poznání a tvořivost. Vaše účast posiluje citovou zralost dítěte.
- **Upevňujte prostorovou orientaci a pojmy nahoře, dole, vlevo, vpravo, vpřed, za** – výrazně to ovlivňuje základy psaní, čtení a počítání.
- **Dbejte na vhodné pohybové aktivity a zdravé stravování** – příroda je velká tělocvična, prospěje i vám.
- **Trénujte změny denního režimu související se školní docházkou** – ranní vstávání, odbourávání odpoledního spánku, čas pravidelného ukládání k večernímu spánku zmírní každodenní stres pro děti, zákonné zástupce i pedagogy, připravujte dítě na to, co ho čeká nového v době školní docházky.
- **Vytvářejte sociální situace, kdy se dítě učí jednat s jinými lidmi** - uplatňovat základní společenská pravidla při jednání s lidmi, vyřizovat drobné vzkazy, nebát se komunikace ve známém prostředí apod.

ZŠ a MŠ Svitavy, Sokolovská 1

UPOMÍNKOVÝ LIST

ZÁPIS DO 1. TŘÍDY

Příloha 20 – Drobné dárky pro budoucí školáky

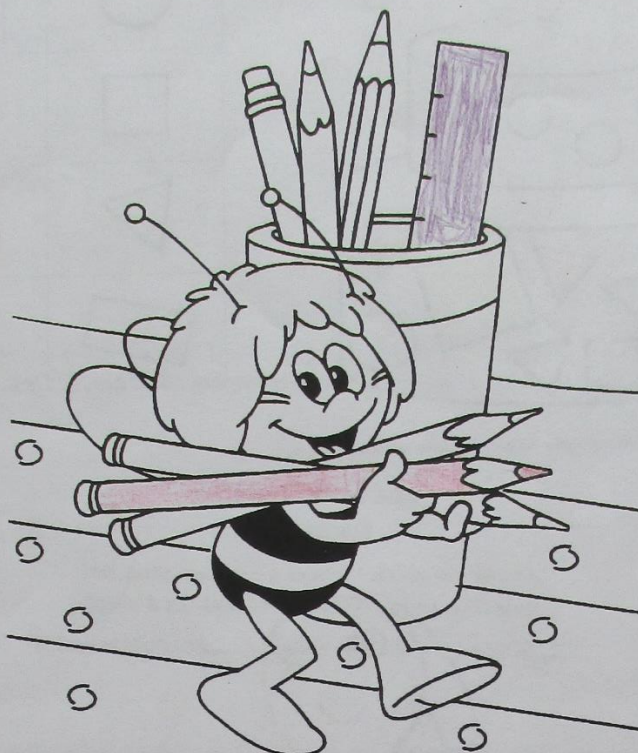

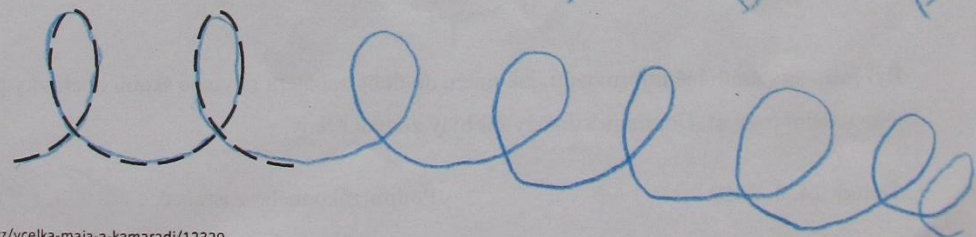
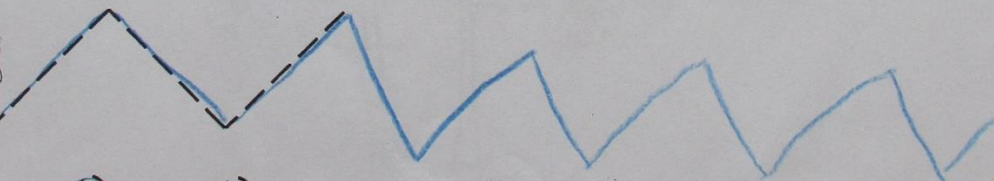
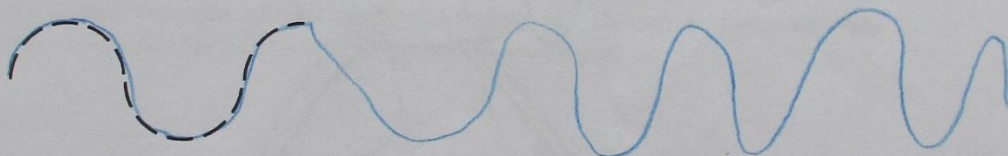
Příloha 21 – Ukázky vypracovaných zápisových listů (2 listy žáků přijatých, 1 list žáka s odkladem povinné školní docházky)

Jméno dítěte:

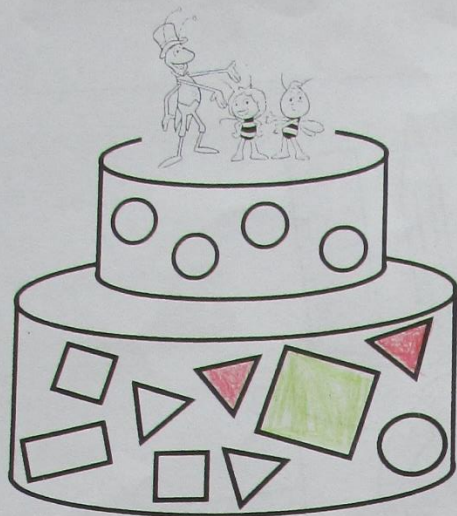
Pořadové číslo: ZŠ19/

<http://www.predskolaci.cz/vcelka-maja-a-kamaradi/12329>

<http://www.predskolaci.cz/vcelka-maja-a-kamaradi/12329>

○	
□	
△	
▭	

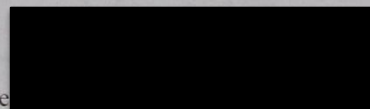
<http://www.pohadkar.cz/pohadka/vcelka-maja/omalovanky/id/1019/>

Byl jsem srozumitelně informován, jak můžu do doby zahájení povinné školní docházky pomoci dítěti v jeho dalším rozvoji. Doplňující dotazy mi byly zodpovězeny.

Datum 24. 4. 2019

Podpis zákonného zástupce

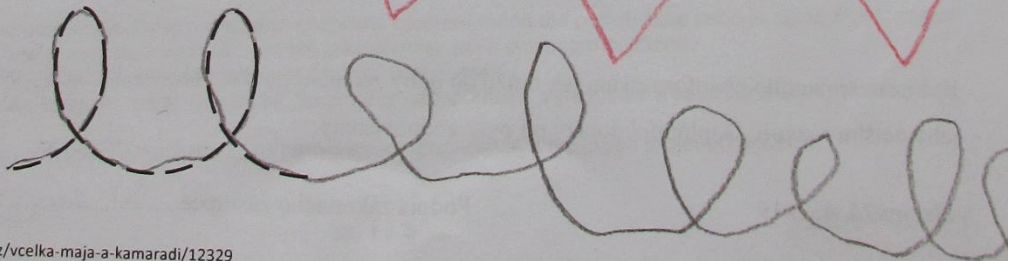
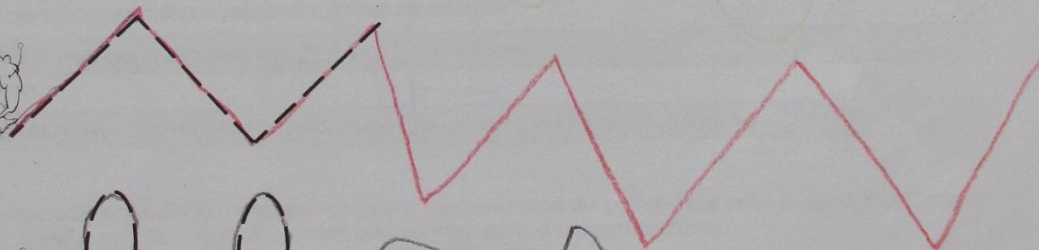
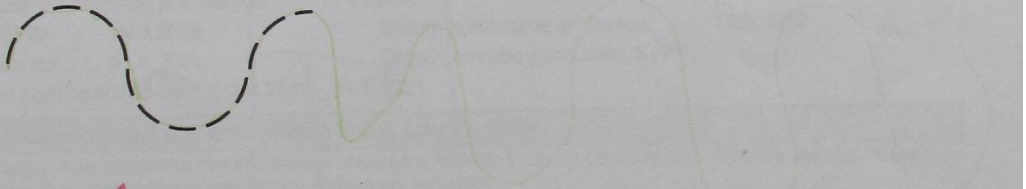

Jméno dítěte:

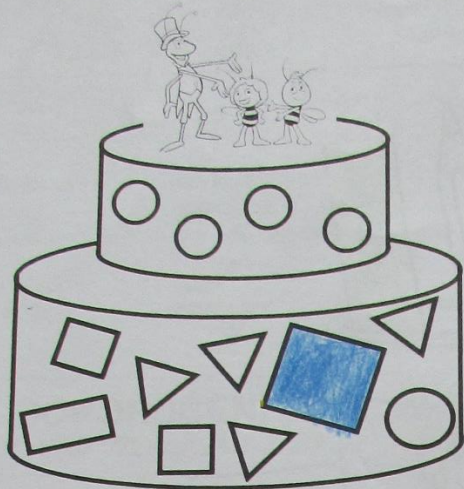
Pořadové číslo: ZŠ19/

<http://www.predskolaci.cz/vcelka-maja-a-kamaradi/12329>

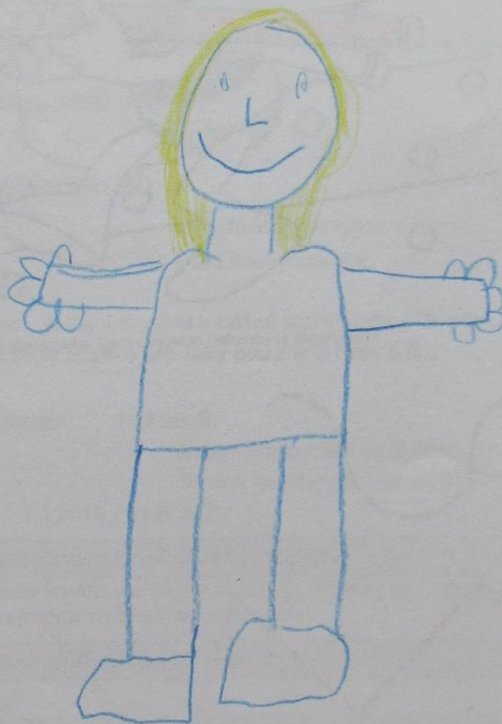

<http://www.predskolaci.cz/vcelka-maja-a-kamaradi/12329>

○	
□	
△	
▭	

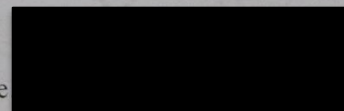
<http://www.pohadkar.cz/pohadka/vcelka-maja/omalovanky/id/1019/>

Byl jsem srozumitelně informován, jak můžu do doby zahájení povinné školní docházky pomoci dítěti v jeho dalším rozvoji. Doplnující dotazy mi byly zodpovězeny.

Datum 24. 4. 2019

Podpis zákonného zástupce

Jméno dítěte: _____

Pořadové číslo: ZŠ19/ [redacted]

[redacted]

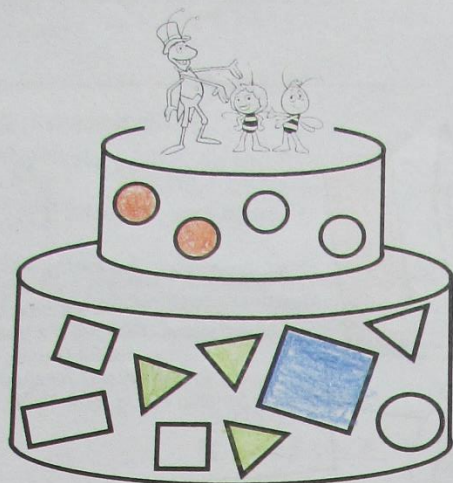
- společný úchop tužky
- vyjádření hlásků: s, x, ť
- káviola má křivočku, bez
mého nřivocíka
⇒ má svou hlavu
- podíváš se poukej podlé
vzorku

<http://www.predskolaci.cz/vcelka-maja-a-kamaradi/12329>

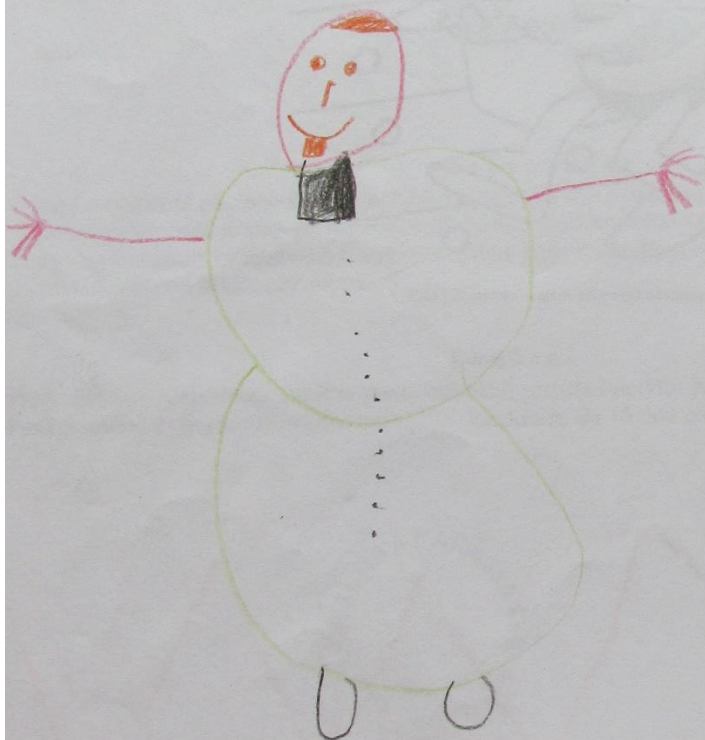
⇒ obtíž při grafomotorice

<http://www.predskolaci.cz/vcelka-maja-a-kamaradi/12329>

<http://www.pohadkar.cz/pohadka/vcelka-maja/omalovanky/id/1019/>

⇒ dělá se v pojmenování dětí

Byl jsem srozumitelně informován, jak můžu do doby zahájení povinné školní docházky pomoci dítěti v jeho dalším rozvoji. Doplňující dotazy mi byly zodpovězeny.

Datum 24. 4. 2019

Podpis zákonného zástupce

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Veronika Bobková
Katedra:	Katedra primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	Mgr. Bc. Marcela Otavová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2020

Název práce:	Problematika plánování, realizace a evaluace zápisů do 1. ročníku ZŠ
Název v angličtině:	Problems of educational planning, implementation and evaluation of enrollment for the first grade of primary school
Anotace práce:	<p>Diplomová práce se zabývá problematikou plánování, realizací a evaluací zápisů do 1. ročníku ZŠ.</p> <p>V teoretické části jsou vymezeny a hlouběji definovány pojmy školní připravenost a školní zralost dětí předškolního věku, oblasti školní připravenosti a zralosti, zápis do první třídy běžné základní školy, zákonní zástupci a vstup dítěte do základní školy. Součástí je i kapitola věnující se výběru základní školy pro budoucího školáka.</p> <p>Část empirická se skládá ze dvou obsáhlých oblastí. První z nich je zaměřena na dotazníkové šetření se zákonnými zástupci dětí předškolního věku, které bylo realizováno v rámci Dne otevřených dveří a Zápisu nanečisto na ZŠ a MŠ Sokolovská ve Svitavách. Dotazníkové šetření se dotýkalo především faktorů, které se podílejí na výběru základní školy. Druhá oblast je věnována Zápisu nanečisto a poté řádnému zápisu do první třídy, kde byly na základě pozorování sledovány přípravy, průběh a také evaluace jednotlivých</p>

	<p>připravených stanovišť a aktivit, ale také zhodnocení samotných činností dětí. Diplomová práce je doplněna fotografiemi, dokumenty týkající se zápisu do první třídy a také vyplněnými zápisovými listy dětí.</p>
<p>Klíčová slova:</p>	<p>Školní připravenost, školní zralost, oblasti školní zralosti a školní připravenosti, zápis do 1. třídy, odklad povinné školní docházky, desatero pro rodiče, vstup dítěte do školy, výběr školy, dotazník, pozorování, den otevřených dveří, zápis nanečisto, řádný zápis do 1. třídy.</p>
<p>Anotace v angličtině:</p>	<p>The diploma thesis deals with the issue of educational planning, implementation and evaluation of enrollments for the first grade of primary education.</p> <p>The theoretical part defines the concepts of school readiness and school maturity of preschool children. It also deals with enrollment for the first grade of primary school.</p> <p>It refers to the meaning of the words like legal representatives and the process of the school entry. It also includes a chapter devoted to the choice of primary school.</p> <p>The empirical part consists of two large areas. The first of them is focused on a questionnaire survey with legal representatives of preschool children. This was carried out within the Open Day and Minutes at Primary School and Kindergarten Sokolovská in Svitavy. The questionnaire survey is mainly concerned on the factors taking part in the choice of primary school.</p> <p>The second area is devoted to the pre-entrance enrollment and later the regular enrollment for the first grade. This part also deals with monitoring of the preparation and progress of the enrollment. Among other things, it also describes the evaluation of individual habitats and activities during the enrollment. Furthermore, it evaluates the activities of children</p>

	<p>themselves. The diploma thesis is supplemented with photographs and documents related to the first grade enrollment. Completed children's registration sheets are also enclosed.</p>
<p>Klíčová slova v angličtině:</p>	<p>School readiness, school maturity, areas of school maturity and school readiness, the first grade enrollment, postponement of compulsory school attendance, the ten commitments for parents a child entry into primary school, a choice of primary school, a questionnaire, an observation, an open day, a pre-entrance enrollment, a regular enrollment for the first grade.</p>
<p>Přílohy vázané v práci:</p>	<p>Příloha 1 – Dotazníkové šetření se zákonnými zástupci Příloha 2 – Hrací karta Zápisu nanečisto Příloha 3 – Komunikace, řečové dovednosti, sluchové vnímání (Stanoviště 1) Příloha 4 – Paměť, poslušnost, zrakové vnímání (Stanoviště 2) Příloha 5 – Grafomotorika (Stanoviště 3) Příloha 6 – Prostorová orientace (Stanoviště 4) Příloha 7 – Matematické dovednosti (Stanoviště 5) Příloha 8 – Geometrické tvary (Stanoviště 6) Příloha 9 – Sebeobsluha (Stanoviště 7) Příloha 10 – Jemná motorika, pracovní návyky (Stanoviště 8) Příloha 11 – Přidělení registračního čísla pro účely přijímacího řízení k základnímu vzdělávání Příloha 12 – Harmonogram zápisu do 1. třídy Příloha 13 – Zápisní lístek žáka do 1. třídy Příloha 14 – Informovaný souhlas Příloha 15 – Žádost o přijetí dítěte k základnímu vzdělávání Příloha 16 – Žádost o odklad povinné školní docházky Příloha 17 – Pracovní list k zápisu do 1. třídy Příloha 18 – Jak můžete pomoci svým dětem Příloha 19 – Upomínkový list</p>

	Příloha 20 – Drobné dárky pro budoucí školáky Příloha 21 – Ukázky vypracovaných zápisových listů (2 listy žáků přijatých, 1 list žáka s odkladem povinné školní docházky)
Rozsah práce:	98
Jazyk práce:	Český jazyk